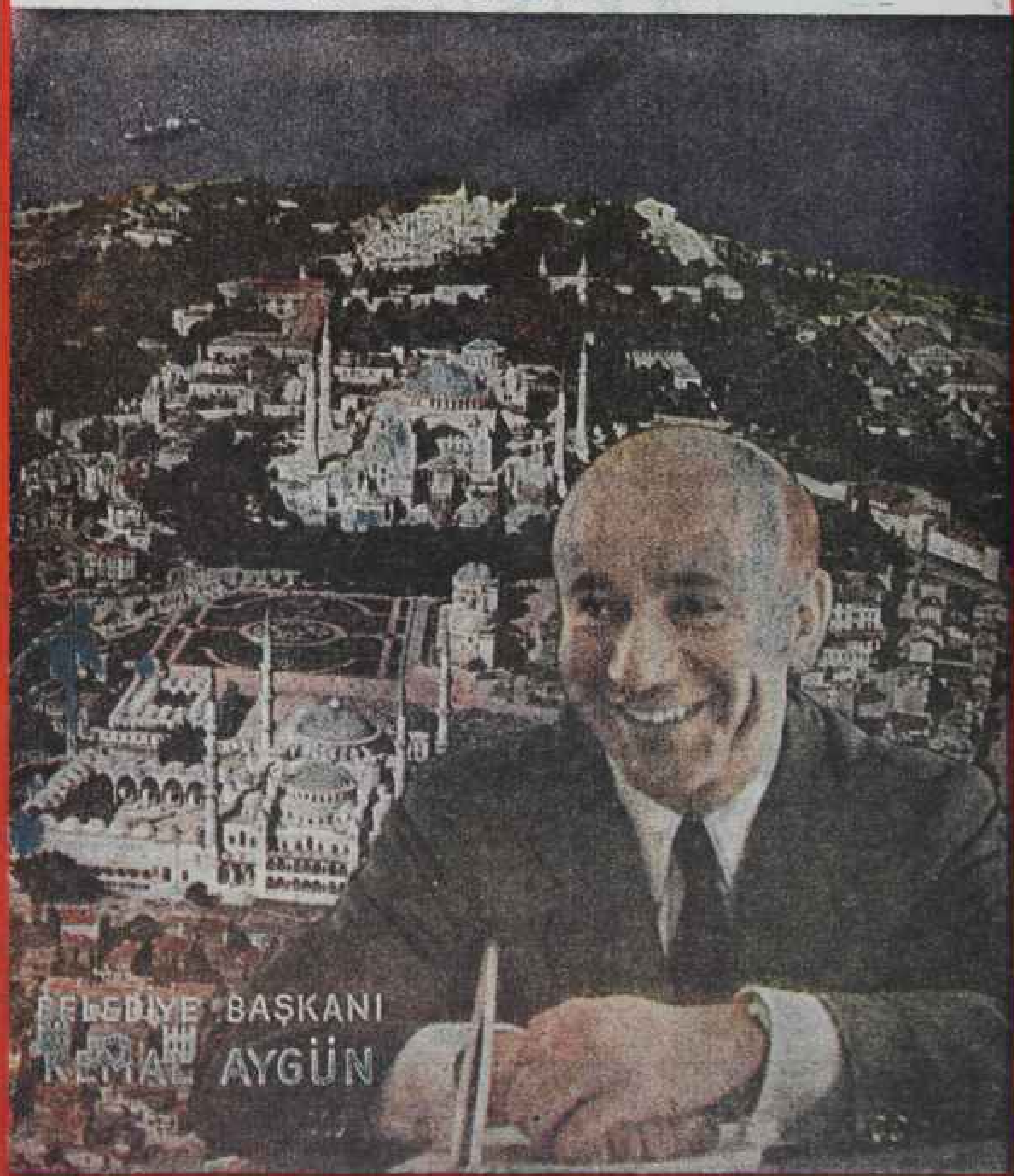
16 AĞUSTOS 1958 SAYI : 223

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

FİYATI : 100 KURUŞ

-AKİS'in
Müsabaka Şartları

* — AKİS'in bu seneki yazı müsabakası için, mevzu şudur

"MİLLETLERİN İKTİSADİ KALKINMASI NİÇİN HÜRRİYET İÇİNDE OLMALIDIR?"

* — Müsabakaya katılmak için gönderilen yazılar kâğıdın bir yüzüne makinayla ve orta' aralıkta, yazılacak, uzunluğa da 28x30 ebadındaki kâğıtlarla iki sayfayı tecavüz etmiyecektir

* — Gelen yazılar önce AKİS'in yazı işleri kadrosundan kurulacak bir küçük jüri tarafından incelenecek, uygun görülen AKİS'te neşredilecektir.

* — Yazıların neşrine 1 Temmuz 1958 de başlanacaktır. 30 Nisan 1959 dan sonra gelen yazılar müsabaka dışında bırakılacaktır.

* — AKİS'te neşredilen yazılar 1959 Mayıs başında toplanacak olan selâniyetli bir jüri tarafından incelenerek, birinci liği kazanan yazının sahibine 1.000, ikinciliği kazanan yazının sahibine 500 ve üçüncülüğü kazanan yazının sahibine de 250.lira telif hakkı ödenecektir. Bundan başka birinciliği kazanan yazı nın muharririnin resmi 1959 Mayısının ortasında çıkarak olan Altıncı yılımızın ilk sayısının kapağını süsIiyecektir.

* - Müsabakaya katılacak yazıların "AKİS mecmuası yazı müsabakası servisi P. K, 582 - Ankara" adresine postalan ması lâzımdır

AKİS

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Yıl: 5, Cilt: XIII, Sayı: 223

Yazı İşleri:
Rüzgarlı *Sokak Ovehan Kat 3 Daire 7*
Tel: 18992 P. *K 582* -Ankara

İdare:
Denizciler *Caddesi 23/B*
Rüzgarlı Matbaa Tel: 15221

Fiyatı 100 Kuruş.

Başyazar:

Metin TOKER

Neşriyat Müşaviri
Yusuf Ziya ADEMHAN

AKİS Neşriyat Ltd. *Şirketi* adına
İmtiyaz sahibi ve yazı işlerini
fiilen idare eden Mesul Müdür:
Tarık HALULU

Umumi Neşriyat Müdürü
İlhami SOYSAL

*

Karikatür
TURHAN

*

Fotoğraf:
Ege AJANSI
Associated Press
Türk Haberler Ajansı

*

Klişe:
Doğan Klişe

Müessese Müdürü:
Mübin TOKER

Abone *Şartları:*
3 aylık (12 nüsha): 10 lira
6 aylık (25 nüsha): 20 lira
1 senelik (52 nüsha): 40 lira

*

İlan şartları:
Santimi: 8 lira
3 renkli arka kapak: 750 lira

*

Dizildiği ve Basıldığı yer:
Rüzgârlı Matbaa — ANKARA
Tel : 15221
Basıldığı tarih: 14. 8. 1958

Kapak resmimiz :

Kemal Aygün
Milyon dağıtan adam

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları

Doğan AVCIOĞLU

Geçen hafta bu sütunlarda, basının bütün dünyada dördüncü kuvvet olarak oynadığı hayırlı rolden bahsedilmişti. Misal, Orta Doğu hâdiseleri karşısındaki tutumdu. Bu rolün bir başka türlüsü son günlerde Türkiyede yeniden oynandı. Dış yardım mevzuunda ilk bir kaç gün kopan gürültü, tıpkı Orta Doğu hâdiseleri sırasında olduğu gibi, vakaları sükûnetle, serinkanlılıkla ve mani yetlerine nüfuz ederek, nihayet ilimle aklıselimin süzgecinden geçirerek tahlil eden, kıymetlendiren gazetelerin sayesinde kayboldu. Gene Orta Doğu hâdiseleri sırasında olduğu gibi iyiniyetli, fakat ağaçların yüzünden ormanı göremeyen başka gazeteciler de hakikatleri çok geçmeden kavra, dılar ve umumi efkâra karşı vazifelerini yaptılar. Dış yardım mevzuunda bundan üç hafta evvelki havayla bugünkü hava arasında mevcut dağlar kadar fark, işte bu yüzdendir.

Elinizde tuttuğunuz AKİS'te, üç haftadır aktüalitesini muhafaza eden dış yardım mevzuunda gene en son haberleri ve hâdiselerin yeni gelişmesinin yeni bir incelemesini bulacaksınız. İKTİSADİ VE MALİ SAHADA sayfalarımızdaki PİYASA başlıklı yazıyı da, öteki yazılar gibi Doğan AVCIOĞLU hazırladı. Paris Siyasal Bilgiler Okulunun eski iyi talebesi Doğan AVCIOĞLU'nun daha ilk gün koyduğu bütün teşhislerin teker teker doğru çıkmış olması bu eski iyi talebenin başka bazı eski iyi talebeler gibi, mektepte okuduklarını hayatta unutmaması neticesidir. İnsan bir kere iktisad ilminin, maliye ilminin politik arzulara göre değişmediğini ve politik arzular ne olursa olsun iktisad ilminin, maliye ilminin hükümlerini mutlaka yürüteceklerini aklının bir köşesinde tutarsa teşhislerinde yanılmaz, hayallere kapılmaz ve hâdiselerin hakiki mahiyetlerine göre hüküm verir, elinde selâhiyet varsa tedbir alır. Doğan AVCIOĞLU'nun üç haftadır, yani hâdiselerin tâ başından beri yazdıkları okuyucularımızı hâdiseler mevzuunda tenvir etmekten başka bazı kimseleri de uyarabilmişse iki misli istifadeli olmuş sayılacaktır.

Vaziyet böyle olunca, yani Orta Doğu meselesinde de, Dış yardım mevzuunda da hava basının verdiği istikameti aldığına göre Dördüncü Kuvvet öteki kuvvetlerin de üstüne çıkmıyor mu? Eğer öyleyse bir iktidar, basını "zabt-ı rapt" altına almakla, ona orkestra şefliği yapmakla memlekete istediği havayı hâkim kılabilir. Kısacası, basın susturulursa, hele basın "dirije basın" haline getirilirse bütün müşküller halledilir, iş başındakiler yanlış icraat da yapsalar rahatsız edilmekten kurtulurlar, huzura kavuşurlar!

Bu şekilde düşünenler yok değildir. Fakat bunların daima unuttukları bir küçük nokta vardır: Basın, ancak hakikati yazdığı takdirde hakiki bir kuvvettir. Bir basit misal: Çok kimse, şu AKİS'in kuvvetini mübalâğa eder. Zaten AKİS ile ve onun başındakilerle en yüksek şahsiyetlerin hususi bir itina, hususi bir alâkayla uğraşmaları da bu yüzdendir. Halbuki bu mecmuanın bütün kuvveti, inkârı elbette ki caiz olmayan bütün tesiri ve umumi efkâra istikamet verme bakımından belki gündelik gazetelerden büyük rol oynaması hâdiselere kuşbakışı, hislere ve hayallere kapılmaksızın ve nihayet günlük politika ihtiraslarının da, endişelerinin de üstünde kalarak bakabilmesi neticesidir. Orta Doğu hâdiselerinin bugün aldığı şekli, Nuri es Said idaresinin sonunun ne olacağını AKİS kaç sene evvel haykırmıştı. Dış yardımın bugün anlaşılan hakiki mahiyetini de AKİS'in daha üç hafta önce bildirmesi hep hislere, hayallere ve peşin hükümlere bu mecmuanın genel kurmayının itibar etmemesi sayesindedir. Yoksa, vehmedilen bir sihirli kudretin, üslûbun veya ustalığın sayesinde değil.

Saygılarımızla AKİS

YURTTA OLUP BİTENLER

Adliye binalarında bulunan levha
Savcılar da bu temelin harcıdır!

Millet

Yeni deneme

Bu satırlar yazıldığı sırada İstanbulda ve Ankarada savcılıklar basına karşı bir , kampanyaya girişmiş bulunuyorlardı. Bir kaç gün içinde İstanbulda dört, Ankarada iki gazete hakkında takibat açıldı ve gazetelerin mesulleri savcılıklara celbedilerek ifadeleri alındı. Bu altı gazete Cumhuriyet, Hürriyet, Milliyet, Akşam, Ulus ve Karagözdür. Hürriyet, Milliyet ve Akşam gazetelerine iki ayrı suç isnat olundu. Suçların hepsinin mahiyeti aynıdır: Muhalefet sözcülerinin kongrelerde söylenmiş sözlerinin nakli. Yalnız Karagöze başka neviden bir suç isnat olunmaktadır. (Basına karşı kampanyanın bu kadarla kalmayacağı ve Muhalefet sözcülerinin fikirlerinin duyurulmasına bu kampanyayla mani olunacağının ümit edildiği muhakkaktir.

Kampanyaya girişilirken D. P. Meclis Orununun son tebliğine "Kanun dışı hareketleri Önlemekle vazifeli bulunan idare âmirleri ve Cumhuriyet Müddeiumumileriyle bütün idare cihazının aleni tehditlere maruz bırakılması" nı takbih eden cümlenin eklenmesi de unutulmamıştır. Halbuki bizzat İnönü tarafından açık şekilde ikaz edilenler "kanun dışı hareketleri önleyenler" değil, "kanun dışı hareketleri yapanlar" dır ve bunların yalnız yarın değil, hattâ bugün mahkemelere verilip cezalandırılmaları son. derece tabiidir. İnönünün yarın mutlaka yapılacağım söylediği -ve şüphesiz yapılacak olan da- bundan ibarettir.

Bu haftanın başında, kampanyanın açılmasından önceki bir kaç hâdiseyi hatırlayan gazeteciler maksadı keşfetmekte güçlük çekmediler. İnönünün bir kongrede söyledikleri-ne ve yaptığı bir basın toplantısına neşir yasağı konmuştu. Sonra, bunun daha fazla merakı celbettiği, üstelik İnönünün aynı sözleri her yerde tekrarlamaya başladığı görüldüğünden bundan vazgeçilmiş, savcıların "dostane ikazlar"ı başlamıştı. Bunlara Basın Yayın ve Turizm Bakanlığının -Bakanı Server Somuncuoğlu- temsilcilerinin "teknik nasihatlar"ı da sonradan katılmıştı. Fakat bunlara rağmen gazetelerin haberler arasında "Muhalefetin sözü" imiş, "İktidarın sözü" imiş diye bir tefrik yapmamaları yeni "takip kampanyası"nı işletmeye açmıştır. Netice bir kaç gün içinde görülecektir.

Basının bizde bir tesanüt örneği vermekten uzak bulunuşu, bazı gazete sahiplerinin ihtiyatkârlığı en büyük meziyet ve fazilet saymaları şimdiye kadar girişilen bu neviden kampanyaları kısa vadede başarıya ulaştırmıştır. Fakat böyle bir sistemin ve tahditlerin sonu olmadığından, basın da yüzde yüz sessizliği tercih etmediğinden şikâyetler dinmemiş ve her seferinde bir kaç kurbana -bizzat basının unutuverdiği ve âkıbetleriyle meşgul olmadığı kurbanlar- malolarak takip sistemi, tedbir sistemi tekrarlanmıştır. Bu seferki kampanyana Esâd Budakoğlunun bakanlığına rastlamış bulunması ve yüreklere ümit vererek işbaşına geçmiş Budakoğlunun hareketsiz kalması -nihayet, istifa diye bir müessese vardır- her halde kendisi için bir talihlilik değildir.

Mamafih millet bu hafta, "Muhalefetin söylediklerinin duyurulmaması şikâyetleri ortadan kaldırır" zihniyetinin basına müteveccih yeni belirtilerini hayretle seyretmekten ve bundan bir hayır geleceğini sananlara şaşmaktan kendisini alamıyordu. Dertler ortada kaldıkça bu dertleri terennüm edeceklerin mutlaka çıkacağı nasıl unutulabiliyor, işte en büyük merak budur.

D. P.

Karışmam, ha!

Bu haftanın başında Ankarada, siyasi çevrelerde, günün şakası şuydu: "Ama siz, Karagöz ne yazmış, biliyor musunuz?" Ankara Palasta. Anadolu Klübünde, gazeteciler arasında, politikacı meclislerinde hava yumuşatılmak istendi mi biri "Ama siz, Karagöz ne yazmış, biliyor musunuz?" diyor ve derhal dudaklarda tebessümler doğuyordu.

Şaka, bir Demokrat milletvekilinin kendisine D. P. nin niçin umacı rolüne çıkmak istediği sorulduğunda çok samimi, fakat hayli de safça bir eda ile "Ama siz, Karagöz ne yazmış, biliyor musunuz?" demiş olmasından doğdu. Belki de böyle bir milletvekili yoktu ve hikâye uydurmaydı. Fakat hem hikâyeye herkes inandı, hem de şaka tuttu. O kadar ki, salı günü gazeteler D. P. Meclis Grubunun her kelimesi barutla -beyaz barut- yazılmış tebliğini neşrettiğinde dudakların ucuna hemen aynı cümle geldi: "Ama siz, Karagöz ne yazmış, biliyor musunuz?" Doğrusu istenilirse bu, pek de haksız değildi. Zira tebliğin hiç olmazsa bir cümlesi, "Demokratik memleketlerde Meclis ekseriyetinin itimadına mazhar olarak İktidarda bulunan bir hükümetin elinden bu İktidarın hiç bir veçhile alınamayacağı esas olarak kabul edilir" lâfı doğrudan doğruya Karagöze cevaptı ve zaten tebliğin bir muhatabı da Karagözdü.

Şaka yayıldığında pek çok kimse, bu Karagözün ne olduğunu merak etti. O zaman anlaşıldı ki Karagöz, meşhur Karagöz gazetesidir. Halka hitap eden bu gazete Ankarada çıkmaktadır ve C. H. P. yi tutmaktadır. Hattâ C H P . nin ikinci sınıf bir organıdır. İşte bu Karagözde, günün birinde' -Irak hâdiselerinden sonra- bir kaç satırlık, lâtife yollu bir yazı yayınlanmıştır. Bu. yazıyı D. P. büyükleri C. H. P. nin halkı isyana, ihtilâle, kendilerini paralamaya daveti addetmişlerdir ve

Karanlıkta Islık Çalanlar

Metin TOKER

Sanki Zaferin ve Havadisin sayın başyazarları oturmuşlar, bir tebliğ kaleme almışlar. D. P. Meclis Grubu adına yayınlanan tebliğin, okuyanlar üzerinde bıraktığı ilk intiba budur. Şimdiye kadar bu iki gazetenin sütunlarında yer alan ve biraz düşününce hem ciddiyetsizlikleri, hem imkânsızlıkları derhal sırıtan "asarım, keserim" edebiyatı böylece D. P. neşir organlarından D. P. nin en yüksek teşrii organına, garip bir merak halinde, sirayet etmiş bulunuyor. Yahut, sirayet ettirilmiş...

D. P. Meclis Grubunun tebliği karşısında, eğer maksad "belki korkuturuz" gibi pek çocuğumsu bir hayal değilse, tebessüm etmemek son derece güçtür, Şikâyet mevzuu olarak sıralanan o vak'alar, o garip Demokrasi anlayışı, basit teviller, küçük tahrifler ve nihayet kaba tehditler millet ekseriyeti tarafından çoktan, tasnife tabi tutulmuş, tasfiye edilmiş ve rafa kaldırılmıştır. Tâbir belki amiyanedir, ama kullanmanın galiba tam yeridir: Türkiyede bunlara papuç bırakacak pek az insan kalmıştır. Daha iyisi, bunlara papuç bırakacakların sayısı gittikçe azalmaktadır. D, P. büyüklerinin "gayrıresmi seçim beyannamesi"nde kullandıkları ve sevdikleri tâbirle, son tebliğ bir anakronizmden başka şey değildir. Zaten tebliğin başlayış edasıyla bitiriş edası arasındaki aşikâr fark da bizzat bunu kaleme alanların realiteden pek habersiz olmadıklarını göstermektedir. "Asarım, keserim" edebiyatının çok zaman, içe düşmüş bir ürkekliğin dışarıya aksetmesinden başka şey olmadığı herkesin malûmudur.

Tebliğde bütün okların "C. H. P. idarecileri"ne yönetildiği görülüyor. «Gerçi, bir açık kapı bırakmak ve bazı kalblerde yatan aslanları kıpırdatmak için tebliğ, C. H. P. Muhalefetin sadece gayrımeşru kısım imiş, bu Muhalefetin pek âlâ meşru yollardan çalışan bir başka kısmı da varmış ve D. P. nin ona sözü yokmuş gibi C. H. P. yi topyekûn teşekkül olarak da itham etmektedir ama asıl hedefi "C. H. P. idarecileri"nden ibaret bulunduğu hemen göze çarpmaktadır. Genel Sekreter sayın Kasım Gülek, hiç de aşırı alınganlıkla suçlandırılmaksızın, D. P. tebliğinde kendisinden uzun uzun bahsedildiğini söyliyebilir. Hatta bizzat Genel Başkan sayın İnönü D. P. büyükleri için "asıl mesele"yi teşkil ettiğini, tebliği okuduğunda bir defa daha anlamış ve keyifli kahkahalarından fobini atmış olmalıdır. Bu taktiklerin verimsizliğini D. P. Meclis Grubunun halâ anlayamamış 'obuası hakikaten şayanı hayrettir.

Bir tehdidin iz'an sahipleri üzerinde tesir bırakması için ciddiyetle uyuşabilmesi ilk şarttır. D. P. tebliğini okuduktan sonra insan düşünüyor: D. P. idarecileri C. H. P. muhalefetinden memnun değiller, pek âlâ ne yapacaklar? Bu sualin musibet bir cevabı yoktur. Evet, C H. P. muhalefetine karşı D. P. ne yapacak ? Partiyi mi kapatacak? Mecliste, başta İsmet İnönü, millet reyile gelmiş ve her halde Fransız ihtilâlinde söylendiği gibi oradan ancak süngülerin ucuyla çıkmaya azimli ikiyüze yakın milletvekili kaldıkça C. H. P. nin kapısına kilit asmak huzursuzluğu arttırmaktan başka hiç bir işe yaramaz. Yoksa D. P. teşrii masuniyetleri icabında hiçe indirerek geniş çapta ve elinden geldiği kadar yüksek seviyede tevkiflere mi girişecek? Bunun da fâzla bir netice vermeyeceği ve milleti derin bir infiale sevkedeceği, böyle bir infialin ise D.P. büyüklerine hiç, Ama hiç huzur ve hayır getirmeyeceği, bilâkis endişe ettikleri bazı hâdiseleri körükliyeceği her türlü şüpheden uzaktır. O halde? O halde gene gergin bir hava, gene göğe sıkılmış lâflar,. gene Zaferin ve Havadisin sütunlarında kabadayılık -yapmalar ve nihayet hapse' atılacak çilekeş yeni gazeteciler, sayın Bölükbaşı çapında ikinci sınıf politikacılar.. Bundan ötesini hayal etmek dahi caiz değildir.

D. P. nin böyle bir imkânsızlık içinde bulunması sebebi üzerinde durmak lâzımdır. D. P. böyle, bir imkânsızlık içindedir, zira C. H. P. ye karşı yönelttiği ithamlar baştan aşağı haksızdır, baştan aşağı düzmedir ve bunların "bahanelik'leri üzerlerinden akmaktadır. Sanki bir kurt kuzuyu yeme arzusuyla yanmaktadır. Hikâyenin değişik tarafı, bu kurdun dişlerinin kesmez olmasıdır. C. H. P. idarecilerinin memlekette ihtilâli teşvik ettikleri, meşru olmayan yollardan çalıştıkları, İktidara rahat vermedikleri, bir . hükümet darbesi düşündükleri neviinden sözler hiç kimseyi inandırmaz. İnandırmadan, ikna etmeden girişilecek hareketlerin ise bu hareket sahiplerine hüsrandan başka şey getirmeyeceği öylesine açıktır ki bu yola tevessül bile akıllıca bir hareket olmaz. D. P. idarecileri şikâyet etmeden önce meselâ sayın İnönünün niçin, hele şu son günlerde "millet sevgilisi" haline geldiğini, itibarının niçin bütün hayatı boyunca olduğundan, hatta en yüksek mevkileri işgal ettiği zaman olduğundan şimdi daha yüksekte bulunduğunu samimiyetle düşünmelidirler ve huzura kavuşmak istiyorlarsa onun geçtiği yolu tutmalıdırlar. Bu ise "12 Temmuz Beyannamesi" yoludur.

İhtiva ettiği bütün kuru sıkı tehditlere, meşhur "asarım, keserim" edebiyatına rağmen D. P. Meclis Grubu tebliğinin böyle bir yolu kapamadığı, hatta açık tutmaya gayret ettiği gözden kaçmamaktadır, C. H. P. idarecilerine bir "son ihtar" yapıldığı, C. H. P. idarecilerinin "meşru" çalışmaya davet edildikleri, karşılıklı anlayış havasının pek âlâ gerçekleşebileceği gibi kısımlar D. P. tebliğini öyle almaya imkân bırakmaktadır. D. P. idarecilerinin C. H. P. Muhalefetinden şikâyetleri vardır. Ama C. H. P. Muhalefetinin de D. P. idarecilerinden şikâyetleri mevcuttur. O halde bir yüksek hakemin, havanın aynı derecede elektrikli bulunduğu 1947 yılında olduğu gibi ortaya çıkması ve şikâyetlerdeki bütün mübalâğa payını bir kenara bırakarak, hulûs ile, bu şikâyetlerin esaslarını Parti liderleriyle birlikte araştırmaya çalışması lâzımdır.

Bu yapılmadığı müddetçe hiç bir "son ihtar"ın C. H. P idarecilerini meşru muhalefet vazifesi addettikleri ve tarafsız bir gözle hakikaten batı demokrasilerinden anlaşılan mânasından başka mâna taşımayan vazifelerini yapmaktan alıkoyamayacağını, "Rejim darbesi" ne girişmeksizin ise D, P. nin meşhur tehditlerinden hiç birini gerçekleştiremeyeceğini görmek gerekir. Hela bu tehditlerin, pek ehemmiyetsiz bir zümrenin dışında hiç kimseyi aşırı şekilde ürkütmeyeceği de artık lütfen farkedilsin. Geçenlerde meşhur D. P. organlarından biri "Şiddet şiddeti davet eder" diyordu. Bu prensibi bizzat B. P. nin unutmaması, biç bir netice vermeyecek bir kaç basit "can yakma" merakı yüzünden havayı daha da gerginleştirmemesi, bilâkis, tebliğin başındakinden ziyade sonundaki zihniyet içinde bir çıkar yol aramaya çalışması temenniye son derece şayandır.

Memleket bakımından da, rejim bakımından da, D. P. bakımından da, D. P. idarecileri bakımından da...

kendi milletvekillerine Muhalefetin meşruiyet hudutları dışına çıktığının delili olarak D. P. Meclis Grubu toplantısından önce bahsetmişlerdir. Milletvekilleri de Grubun tutumunu ahbaplarına izah ederken Karagözün yazısını da "suç. delili" diye zikretmişlerdir. Bunun üzerine "Ama siz, Karagöz ne yazmış biliyor musunuz?" sözü 1 numaralı lâtife haline gelivermiştir.

Doğrusu istenilirse D. P. Meclis Grubunun, başında İsmet İnönü gibi meşruiyetciliği müseccel bir ' kimsenin bulunduğu bir teşekkülü, C. H. P. yi, tutup ta ihtilâlcilikle itham etmesini bu haftanın başında "Ama siz, Karagöz ne yazmış biliyor musunuz?" dan daha ciddi bir sebebe bağlamanın imkânı yoktu.

Tesanüt!

Bu hafta Ankarada bütün dikkat D. P. üzerine teksif olmuştu. İktidar partisinin Meclis Grubu cuma günü uzun bir toplantı yaptı. Bunu cumartesi sabahki toplantı takip etti. Öğleden sonra bir celse daha aktedildi. Toplantıların sonu pazartesi akşamı alındı ve o gece, hayli erken bir saatte, dehşetengiz başyazar Burhan Belgenin üslûbunu ziyadesiyle hatırlatan uzun tebliğ radyoya ve Anadolu Ajansına verildi. Akşam, D. P. milletvekilleri büyük süratle başkentten deniz kıyıları istikametinde ayrıldılar. Gitmeden evvel bol imzalı bir takrir Meclis Başkanı Refik Koraltana verilerek Meclisin iç politika, dış politika, iktisadi politika mevzularını görüşmek üzere toplantıya çağırılması istendi. Çarşamba günü başkentte. Meclisin müstakbel toplantı tarihi olarak 22 ve 25 Ağustos tarihleri söyleniyordu. Meclisin içtima edeceği günün arefesinde D. P. Grubu tekrar biraraya gelecek ve barutla -beyaz barut- yazılmış tebliğin Muhalefeti ıslah edip etmediğini, ne netice verdiğini gözden geçirecekti!

Grup toplantılarının devam ettiği günlerde başkentin D. P. çevrelerinde esen hava "Aman, tesanüt!" havasıydı. D. P. milletvekilleri tanıdıklarına, C. H. P. nin Meclisin son fevkalâde içtimaındaki hareket tarlandan, kendilerinin yuhalanmış olmalarından şikâyet ettiler. Fakat bu şikâyetçilerden pek azının, yükselmiş yuha seslerinin sebebi Üzerinde durduğu görüldü. İşin tuhafı suydu ki Muhalefetten, görünüşte en az müfrit bilinen D. P. liler bile memnun değildi ve daha tuhafı onlar dahi Muhalefet vazifesini bir acaip şekilde anlıyorlardı. Canım, bu kadar bağırıp çağırmaya ne lüzum vardı? Hele Muhalefet biraz sesini' kıssa, biraz uysal davransa, meselâ İktidarın bir iki icraatını beğeniverse, hele uğurlama ve karşılama törenlerine bir küçük heyetçikle, iştirak etse bütün tedbirler gevşetilecekti, demokratik rejim teessüs edecekti, hürriyetler iade edilecekti. Ama Muhalefet, buna imkân mı bırakıyordu? Değil buna, nefes almaya bile imkân bırakmıyordu. Her gün feryat, her gün figan, her gün şikâyet, her gün tahrik! Yok, Demokrasi dedikse, böyle çalışan Muhalefet de demiyorduk...

Adnan Menderes
Şiddet, gene şiddeti

Toplantıların devamı sırasında, D. P. çevrelerindeki hava işte buydu.

Bitmeyen şikâyet

Muhalefetten en büyük şikâyetçinin Adnan Menderes olduğu da süratle görüldü. Himmet Ölçmenin başkanlık ittiği toplantılarda, tebliğlerde ifade olunduğuna göre. Genel Başkan defalarca söz aldı. Menderesi bu toplantılara girerken veya çıkarken görenler sinirliliğini farketmekten geri kalmadılar. Müzakereler oldukça uzun sürdü. Fakat tesanüt havası dağılmadı. Sanki D. P. Grubu bundan sadece bir kaç ay evvel Genel Başkana Kasıma kadar işleri düzeltmesi için mühlet veren, işlere el koyduğunu ihsas eden Grup değildi!

Haftanın başında pazartesi gecesi tebliğ, Ankaranın siyasi çevrelerinde görüşülen tek mevzuydu. Günlerden beri Zafer ve Havadis gazetelerinde açılan kampanyada kullanılan bütün malzeme, bir istisnayla tebliğde yer almıştı. -1957 seçimlerinden hiç bahis yoktu. 1946'dan beri bu C. H. P. nin yapmadığı kalmamıştı. Tebliğ, göze çarpmaması imkânsız bir ciddiyetsizlikle, 1946 seçimlerini D. P. nin kazanmış bulunduğunu ilânla işe başlıyordu! Böylece D. P. o seçimlerde yolsuzluklar yapıldığı iddiasında da bir adım ileri gidiyor ve kaç aday göstermiş olduğunu unutarak -veya hatırlamak istemeyerek- "seçimleri ben kazandım" diyordu. Hele 1950' yi takip eden senelerde C. H. P. nin tuttuğu hareket hattı bir felâketti. Meşruiyet hududunun dışına çıkmıştı, ekalliyette olduğu halde ekseriyete tahakküme kalkmıştı. Meclis kararlarına karşı tebliğler kaleme almıştı -doğrusu, bir Demokraside bunun niçin yadırganacağı pek anlaşılmamaktadır, Bira Meclis kararlarına, kanunlara karşı kampanya açılmasından tabii bir şey olamaz, bir kanunu beğenmemekle ona riayet etmemek arasında dağlar kadar fark vardır-, memleketi devletsiz ve otoritesiz idare ediliyormuş gibi göstermişti, böylece meşruiyet hududunun dışına taşınmıştı, Meclisi ve İktidarı tanımamıştı. Kısacası, dağa çıkmıştı! Hele Irak hâdiselerinin patlak vermesini takip eden günlerde bu gayrımeşru tutum büsbütün tahrikkâr hal almıştı. Bu tutumla yıldırılmak istenilen ise D. P. değil, Türk Milletiydi. Türk Milletini C. H. P. den korumak için D. P. "icabında en müessir tedbirlere başvurmayı dahi tabii görerek" harekete geçmek azmindeydi!

Sonuncu "son ihtar"

Fakat tebliğin bundan sonraki kısmı bir acaip hal alıyordu. C. H. P. idarecileri bu kadar ağır suçlarla itham olunuyorlardı ya.. D.. P. bunları mahkemeye' vereceğini bildirmiyordu. Suçlarına rağmen onları affetmeye bile hazırdı. Nitekim tebliğde "meşruiyet hudutları içinde çalışmaktan uzun zamandan beri imtina etmiş olan C. H. P. sevk ve idaresinden mesul olanları da son bir defa ikaz etmiş olduğumuza ka-

İki Kere İki

Muhalefetten şikâyetin had di hududu yok. Yok meşru yollardan , uzakmış, yok Meclis kararlarına uymuyormuş, yok Meclis dışı faaliyeti varmış, yok devlet otoritesini zedeliyormuş, yok böyle Muhalefetle Demokrasi olmazmış.. Hepsi iyi.

Fakat siz söyler misiniz, nihayet partilerden birinin Meclis Grubu olan D. P. Meclis Grubunun bütün bu ağır ithamlarının radyolarda okunup devletin' ajansı tarafından yayınlanması, sonra Muhalefetin "Hayır, vaziyet öyle değildir" demesinin hususi gazetelerle bile millete duyurulmamaya çalışılması mı meşru yoldur, Meclis kararına uymadır, Meclis içi faaliyettir, devlet otoritesini takviyedir ve nihayet Demokrasidir ?

Doğrusu, insan iki here ikinin beş ettiğine elalemi inandırmaya çalışırken biraz da gayret gösterir canım!

DERDİN BAŞI

Demokrasi çarklarının hele son senelerde niçin iyi dönmediği, memleket meseleleriyle meşgul pek çok insanın kafasındaki sualdir. Ama bir sistemin bir tek tarafında aksaklık olsa, bir makinenin bir tek parçası vazifesini yapmasa bütün sistemin, bütün makinenin felce uğrayacağı mekanik kitaplarının birinci sayfasında yazılıdır.

İktidar partisinin Meclis Gruba geçen haftanın sonunda bir "ara tebliği". neşretti. D. P. milletvekilleri toplanmışlar, iktisadi vaziyeti, dış yardımları, iktisadi politikayı ve dış politikayı görüşmüşler. Dış yardımları takdir etmişler, iktisadi politikanın yenisini de, eskisini de tasvip etmişler. Buraya kadar şaşılacak bir taraf yoktur. Fiilen olmasa da hukuken eski iktisadi politika D. P. Meclis Grubunun tasvibine mazhar sayıldığından o mevzuda bir itiraz yapılamazdı. Dış yardımlar hakikaten memnuniyet vericidir. Yeni iktisadi politika ise, tatbik edilebilirse, bugün için düşünülebilecek tek politikadır.

Ama geliniz, tebliğdeki şu kısmı okuyunuz: "Dış politikamız ve hususuyla son Orta Şark hadiselerinde hariciyemizin takip etmiş olduğu uyanık, durendiş ve azimli hattı hareket takdirle karşılanmıştır". Bunu takip eden cümle olmasa, insanın hemen pes diyeceği geliyor. Fakat öteki cümlenin bildirdiği haber daha da fıraklıdır: Grup, "harici politikamızdaki muvaffakiyetinden dolayı", başta Adnan Menderes olduğu halde D. P. hükümetine "teşekkür" lerinin iblâğına "ittifak" la ve "alkışlar" la karar vermiştir!

Dış politika bu. Ve Orta. Doğu hâdiselerinde hariciyemizin takip ettiği hattı hareket. Bu politikadan ve bu hattı hareketten dolayı dünyanın bütün demokrasilerinde Dışişleri Bakanları kendi Grubları tarafından düşürülür. Bizde ise, hükümete teşekkür ediliyor. İhtimal, "Parti Tesanüdü" anlayışı!

Vaziyetin tevil götürür tarafı yoktur. Dış politikamızın bir fiyaskoyla neticelendiği, kurup övündüğümüz binanın gözler önünde çatır çatır yıkıldığı, bu yıkılma sırasındaki hatta hareketimizin ise, başta büyük müttefiklerimiz, hemen herkese endişe verdiği, nihayet bir ihtiyatsız hareketin tâ eşiğinde durdurulduğumuz artık herkesçe kabul edilen hakikatlerdir. Şimdi "biz o hattı hareketi politika diye yaptık; o hattı hareket neticesinde şunu sağladık, bunu sağladık; bakınız, netice ne oldu" diye tevil yollarına sapmak, meşhur dış yardımın Orta Doğu hadiselerinden evvel, bizim, koşulan şartları kabule yanaşmamız üzerine kararlattığını bilmezlikten gelerek "uyanık dış politikamız" için övünme vesilesi addetmek düşünülmüş, denenmiş olabilir. Ama bir Meclis Grubunun böyle basit taktiklere iltifat etmemesi, gerekirdi. Bir tek mületvekili çıkıp ta dış politikamızın ve hattı hareketimizin ne kadar yanlış olduğunu söylememiş midir ki Grup "teşekkür kararı "nı ittifakla almıştır? Bir tek milletvekili hadiseleri yakından ve vukufla takip etmemiş midir? Bir Dışişleri Bakanı böyle hallerde de düşürülmezse ne zaman düşürülür, lütfen söyler misiniz? Bir Dışişleri Bakanının bu hataları yapması "teşekkür" le karşılanırsa hangi hatalar yapılmaz? Hiç, intibah yüreklerde yerleşir mi? Söyleyiniz, söyleyiniz.

İşte, Demokrasi çarklarının iyi dönmemesinin sebebi budur. Hata edeceksiniz, yanlış oldukları, gaf teşkil ettikleri kısa vadede ortaya çıkan beyanlarda bulunacaksınız, ihtiyatsızlıklar yapacaksınız. Sonra, bunlar uyanıklık, durendişlik ve azimlilik diye takdir edilecek, alkışlanacak! Niçin? Öyle isteniyor diye..

Vaziyet bu olunca, aksaklığı mum yakıp aramaya ne lüzum var?..

---

ni bulunuyoruz" deniliyordu. Hattâ D. P. "C. H. P. nin Büyük Meclisin Anayasa ile tâyin edilen hudutlar dahilindeki bir parçası olma vasfını tekrar iktisap etmesi" ni bekliyordu. Bu, C. H. P. için kanuni mecburiyetti. C.H. P. bu şarta gene riayet etmezse, her türlü tedbire başvurulacaktı.

1958 senesinin son yarısında D. P. Türkiyesinde Muhalefete karsı hâlâ alınabilecek ne gibi tedbir kaldığı, doğrusu pek merak edildi, Sekiz sene içinde, New York Times'ın tabiriyle "Demokratik memleketlerin en az demokrat olanı" sıfatını Türkiyeye muvaffakiyetle maletmis bulunan D. P. nin daha neler yapabileceği de, hani merak edilmeyecek şey değildi!

Bu yüzden tebliğ, barutla -beyaz barut- yazılmış olmasına rağmen, bir zihniyeti inkârı imkânsız şekilde gözler önüne sermekten gayri pratik netice verecek mahiyette bulunmadı. Karagöz gazetesinin yazdıklarından C. H. P. nin ihtilâl peşinde koştuğunu çıkartmak için insanın kendisini biraz zorlaması gerekiyordu.

Nitekim pazartesi ve salı günleri müfrit diye bilinmeyen bir çok D. P. milletvekili gazetecilerle temasa geçerek tebliğin hakiki mânasının Milli Birlik'e bir davet olduğunu, ağır ithamların fazla ciddiye alınmaması gerektiğini, eğer kendileri böyle bir tebliğin ittifakla çıkmasına boyun eğmişlerse bunun, daha ağır bir hareketi enlemek gayesini güttüğünü, C. H. P. "Peki, artık meşru çalışacağım" derse her şeyin hallolacağını, yoksa yeni tedbir diye bir şeyin bahis mevzuu olmadığım ileri sürdüler. Fakat bütün bu sözler, tebliğin ağızlarda bıraktığı burukluğu izale edemediği, gibi D. P. Grubu içinde sertliğe cephe almaya azimli bir zümrenin bulunduğu yolunda bir takım D. P. milletvekillerinin övünme yollu iddialarım da boşa çıkardı.

Tebliğ, en ziyade onların hezimetinin açık delik sayıldı. Onlar da işin farkında olduklarından "Canım, siz de biraz yumuşayıverseniz, damara basmasanız, biraz sesinizi kesseniz, görüyorsunuz bizim liderler sizden memnun değiller" diyorlardı. Sanki: bir Demokraside esas, iktidar liderlerinin Muhalefetten memnuniyetleri imiş gibi..

Karagöze nazire

Fakat hâdiseleri dikkatle takip edenler D. P. milletvekillerinin "Ama, Karagöz ne yazmış, biliyor musunuz?" diye sızlanmalarına rağmen onun Demokrat kardeşi Köylünün neler yazmış olduğu noktasında hiç durmadılar. C. H. P. nin ihtilalciliği hakkında Karagözün neşriyatı delil sayıldığına göre, D. P. nin marifetlerini anlamak için de sahibi D. P. Genel İdare Kurulu âzası Kayseri milletvekili Kâmil Gündeş olan bu gazeteye bakmak gerekecektir. Nitekim gazetenin 25 Temmuz tarihli sayısını okuyanlar Türkiye nin Iraka hücuma hazırlandığını, Nuri es Saidin intikamını almak için kollarını sıvadığını yalnız Associated Press ile New York Times'ın veya News Week'in değil, en iyi haber alma mevkiinde bulunan Gündeşin Köylü gazetesinin de yazdığım gördüler. Köylü, söyle diyordu; "Kral Faysal, Abdülillah - Yürekleri yaktı billah - Nuri Said Kurban gitti. - Sabır versin bize Allah - Dost Iraka dalınacak - İntikam alınacak - Eli kanlı kızıl cellât - Yağlı ipte salınacak."

Eee, D. P. İktidarının niyetlerini Genel İdare Kurulu azasının gazetesi de bilmezse kim bilecektir? Fakat Fatin Rüştü Zorluya "durendiş dış politikamız" dolayısıyla Grubun teşekkürlerinin iblağı "ittifakla" karar altına alınırken bundan hiç kimse bahsetmedi. Hattâ Köylü gazetesinin Bağdat hâdiselerini "İkinci Kerbelâ" diye anlattığını, ve bütün Türkleri "Peygamberimizin ahfadından olan melek yüzlü Faysalın intikamını almak için" dinî savaşa davet ettiğini bile D. P. milletvekilleri görmezlikten geldiler.

Ama Karagöz!. O. C. H. P. nin

meşruluk dışına çıktığının ve ihtilâl hasırladığının su götürmez deliliydi.

C. H. P.

Hodri meydan!

Bu haftanın başında pazartesi gecesi, İstanbulun en çok çalan telefonu Heybeliadadaki 449 numaralı telefon oldu. Rehberde, bu telefon numarasının karşısında İsmet İnönü adı yazıyordu. C. H. P. liderine evvelâ Hürriyet gazetesi D. P. Meclis Grubu tebliğinin mahiyetini anlattı ve verilecek bir cevabı olup olmadığını sordu. Onu, bütün öteki gazetelerin telefonları takip etti. İnönü tebliği henüz görmediğini, sadece mahiyetini bildiğini, metin halinde İntişar edince tetkik edileceğini ve gerekirse cevap verileceğini söyledi. İstanbulda bulunan C. H. P. Grup Başkan Vekilleri Faik Ahmet Barutçu ile Nüvit Yetkin ve diğer milletvekilleri, Ankaradaki milletvekilleri de sırayla 449 numarayı aradı. O gece bütün gözler İsmet İnönüye çevrilmişti. Fakat C. H. P. Genel Başkanı tebliğe acele bir mukabelede bulunmamayı tercih etti.

Ertesi sabah İnönünün evinde misafirler vardı. Bunlar, Grup Başkan Vekilleriydi. Genel Başkan onlarla kısa bir istişareyi müteakip C. H. P. Grubunun cuma sabahı için toplantıya çağırılmasını istedi. Başkan Vekilleri de aynı kanaatteydiler. Grup İktidar Grubunun tebliğini tetkik etmeli ve gereken cevabı vermeliydi. Haftanın ortasında, çarşamba günü, başkente gelmeye başlayan C. H. P. milletvekilleriyle temas edenler mukabil tebliğin mahiyetinin ve havasının ne olacağı hususunda İktidarın hiç bir hayale kapılmasına mahal olmadığını anlamakta güçlük çekmediler. Muhalefetin temsilcileri son derece kararlı ve azimli görünüyorlardı. D. P. rejimi normal bir demokratik rejim haline' getirecek inidir, getirmeyecek midir? C H. P. bunu sağlayıncaya kadar var kuvvetiyle çalışacaktı ve hiç bir tedbirin kendisini millet tarafından hararetle desteklendiği aşikâr olan bu yoklan ayırmasına imkân yoktu. Bir milletvekili, haftanın ortasında "Hodri meydan!" dedi. Madem ki D. P. Meclis Grubu kıran kırana bir mücadelenin kapısını açıyordu, yapaklarının ve yapacaklarının karşılı-ını misliyle görecekti. Artık hiç kimsenin -başta İnönü- C. H. P. içinde sinmeye niyeti olmadığı anlaşılıyordu.

İsmet İnönü perşembe günü Yeşilköyden 16.15'de kalkacak uçakta kendisine bir yer ayırttı. O akşam, Grubun toplantısından evvel milletvekilleriyle görüşecek ve onların nasıl bir ruh haleti içinde olduklarını görmeye çalışacaktı. Genel Başkanın geleceği gün ve saati haber alan C. H. P. milletvekilleri büyük bir kafile halinde hava meydanına gitmek ve İnönüyü karşılamak kararı aldılar. Bir başka milletvekili "İnönünün etrafında nasıl kaya gibi olduğumuzu, hiç bir tehditle yılmayacağımızı görsünler" dedi. İnönü hava meydanından muhtemelen kendi Grubuna gelecek ve C. H. P. liler ilk fikir teatisini orada yapacaklardı. Grubun, müzakereleri cuma günü saat 10'da başlayacaktı. Muhtemelen kir tebliğ aynı akşam basına verilecekti. Fakat bu tebliğin çok sert olacağı ve ihtilâl meselesi üzerinde duracağı, ihtilâli kimin yapmak niyetinde göründüğünü belirteceği bu haftanın ortasında C. H. P. çevrelerinde esen havadan mükemmelen anlaşılıyordu. Gerçi tebliğin, kendi tebliğini radyolarda okutan ve Ajansla yayınlatan D. P. tarafından millete duyurulmamak istenmesi, bunu sağlamak maksadıyla da tedbirlerin harekete geçirilmesi mümkündü. Fakat milletin, eninde sonunda, Ankarada söylenenden haberdar olmaması nasıl düşünülebilirdi?

Bilmece Sevdası

Herkesin bir merakı olur, Allahlık Ulusun başına zembille inip konmuş teknik zatın merakı da şu: Yazılanı okuyucu anlamasın da, ne olursa olsun!

Ne kelimeler yarabbi, ne kelimeler! Bir adam hastalanmış, nereye kaldırılmış biliyor musunuz? "Sağrılar evi ne! Türk parasının değeri düşürülmüş, nasıl düşürülmüş biliyor musunuz ? "Dolaylı olarak! C H. P. nin bir istediği varmış, nedir biliyor musunuz "Basın özgürlüğü!" Nihayet "devrik tümce" ile "tilcik" ler de, caba!

Bu kadarla bitse gene iyi. *Bir başlık: "C. H. P. Grubunun bildirisi". Altını okursunuz: "C. H. P. Grubundan tebliğ olunmuştur". Bir başlık: "C. H. P. nin çağırısı". Altını okursunuz: . . . C. H. P. davet eder". Bir başlık: "... Ulusal güvenliğimizi yakından..." Altını okursunuz: "... Millî güvenliğimizi yakından...." Daha neler: "Atandı", "kıvanç duydu", "ya bölüm, ya ölüm"...*

Bir de C. H. P. liderleri şu milletin daha çok reyini nasıl yapsak da alsak diye arpacı kumrusu gibi düşünürler. Resmî organın söylediğini millet anlamadığına, Allahlık Ulusla vatandaş arasında bir "Sağırlar Diyaloğu" sürüp gittiğine göre o kadarım öpüp te başlarına koysunlar.

Türklere de Hotanto diliyle hitap edilir mi, ya!

Kıbrıs

Beklenmedik bir ziyaretçi

Geçen haftanın son günü akşam üzeri, bulutlar arasından çıkarak Esenboğa Hava Alanına inen ve Terminal' binası önünde duran . Comet uçağından saçları ağarmış, uzun boylu, asil tavırlı bir adam indi. İn"giliz kumaşından yapıldığı uzaktan belli olan koyu gri bir elbise giymişti. Yorgun bir hali vardı, gülümsemeğe çalışarak kendisine gelenlere doğru yürüdü.

Başbakan Menderes, bu asil tavırlı adama -ki İngiliz Başbakanı MacMillan'dan başkası değildi, karşılamak için hararetli D. P. Grubu toplantısını bırakarak Esenboğaya gelmişti. Dışişleri Bakanı Zorlu mutad üzere Başbakanın yanındaydı. Menderes, on gün evvel Londrada kendisini karşılamağa ve uğurlamağa gelemiyen MacMillan'ın sempatik bir tebessümle elini sıktı. Bu arada, dünyanın en süratli uçaklarından biri olan Comet'ten siyah elbiseli, seyrek saçlı bir adam -âdeta mevcudiyetinin hissedilmesini istemiyormuş gibi- sessiz sedasız indi ve İngiliz sefareti mensupları arasına karıştı. Gazeteciler, bu mütevazi adamın, serbest atışlarda başlıca hedefi teşkil eden Vali Foot olduğunu farketmekte güçlük çekmediler.

Hava alanında mutad merasim yapıldı. Majestelerinin Başbakanı bandolu, sancaklı merasim kıtasını teftiş etti. MacMillan'ın "Merhaba asker" hitabı, gök gürültüsünü andıran "Sağol" sesleriyle mukabele gördü. Teftişi müteakip Başbakan, Zorlu, MacMillan, Vali Foot ve İngiliz sefiri Bowker şeref salonunda biraz dinlendiler. MacMillan bir beyanatta bulundu: Güçlükler mevcutsa da, Kıbrısta sulh ve sükunun avdetini herkesin canı gönülden arzuladığım belirtti ve seyahatinin bu neticeyi vermesini temenni etti. Protokol icaplarının yerine getirilmesi yirmi dakika kadar sürdü. Bundan sonra MacMillan, Menderes ve Zorluyu taşıyan otomobil Hariciye köşküne doğru yollandı. Vali Foot İngiliz sefaretine ait Rolls - Royce da onları takip ediyordu.

Gece, Hariciye köşkünde misafirlere Türk yemeklerinin İngiliz yemekleri ile mukayese edilemiyecek kadar nefis olduğunu ispat eden bir ziyafet verildi. Yemekten sonra yandaki salona geçildi ve kahveler içilirken Kıbrıs mevzuunda müzakerelere başlandı. Müzakere bir saat bile sürmedi. Ertesi günkü müzakerelerde de kısalık rekoru kırılacaktı. Hakikaten pazar sabahı ve öğleden sonra yapılan konuşmalar 2 - 5 sa-

ati aşmadı. Öğleden sonraki müzakerelerin en enteresan tarafı, MacMillan ve Menderesin başbaşa bir odaya çekilip 45 dakika konuşmaları oldu. Türk - İngiliz görüşmeleri bu şekilde sona erdi. Gece yarısı bir tebliğ neşredildi. Tebliğ, hiçbir şey söylememek için yazılan diplomatik tebliğ örneklerinden bir tanesiydi. Tebliğe göre, MacMillan İngiliz, Menderes Türk görüşlerini açıklamışlardı. Tabii ki hiç kimse koskoca İngiliz Başbakanının sadece görüş teatisi için Ankaraya geldiğine inanmadı. Gerek normal diplomatik kanallar vasıtasıyla, gerek üç hafta evvel Londrada yapılan müzakereler sırasında görüşler müteaddit defa açıklanmıştı. Bu sefer temel meselenin "görüş teatisi" değil, fakat "görüşlerin yakınlaştırılması" olduğu muhakkaktır.

MacMillan ve beraberindekiler pazartesi günü öğleye doğru Kıbrısa mütevecciben Ankaradan ayrıldılar. Kraliçenin Başbakanı, halen mütarekenin hüküm sürdüğü Kıbrısa yapacağı ziyaretin Adadaki gergin havayı yatıştıracağım ve mütarekeyi bir hal çaresi bulunana kadar uzatacağını ümit ediyordu.

MacMillan Esenboğada İhtiram Kıtasını teftiş ediyor

Derde deva getirmedi

Demir tavında dövülürse de...

MacMillan'ın, Krutçef ve diğer büyüklerle karşı karşıya gelip gelmeyeceği hususunda papatya falına bakıldığı bu sırada, Atina ve Ankaraya yaptığı ziyaretler hakikaten bir Sürpriz oldu.

Bu beklenmedik ziyaret, MacMillan'ın teşebbüsü ile yapıldı. Zirve konuşmalarından ümidini kesen Majestelerinin Başbakanı, geçen salı Menderes ve Karamanlise birer telgraf göndererek, onlarla görüşmek arzusunda olduğunu bildirdi. Alınan cevaplar müsbetti. Bunun üzerine MacMillan perşembe günü Comet uçağına atladı ve Atinaya geldi. Londra hava alanında uçak bekleyen Yunan Büyük Elcisini de yarım saat geç kalmak pahasına hususî uçağına buyur etmek fırsatını kaçırmadı.

MacMillan bu ani seyahatle, bir ay kadar evvel Avam Kamarasında meşhur İngiliz Plânı görüşülürken yaptığı vaade sadık olduğunu gösteriyordu. Hakikaten MacMillan, Avam Kamarasında Türk ve Yunan Başbakanlarım, istedikleri zaman, istedikleri yerde görmeğe hazır olduğunu söylemişti. İşte şimdi bu vaadini tutuyordu. Mamafih MacMillan'ın Ankara ve Atinaya âni ziyaretinin hakiki sebebi, demirin sıcakken dövüleceği hususundaki inancı, idi. Adadaki hava nisbeten yatışmıştı. EOKA ve Türk Mukavemet Teşkilâtı muvakkat bir mütareke ilân etmişlerdi. EOKA halen, sadece "hain" addettiği Rumları öldürüyordu. Halk, uzun zamandan beri ilk defa gece sokağa çıkabilmiş, sinemaya gidebilmişti. Gerek Türk, gerek Yunan Başbakanları tedhişe son verilmesi hususunda Adalılara hitapta bulunmuşlardı. Geçen aya nazaran Ada âdeta huzur içkideydi. İşte İngiliz Başbakanı bu fırsatı kaçırmak istemiyordu. Zamanında yapılan beklenmedik bir jestin iyi neticeler vereceğini düşünerek Atina yolunu tuttu. Atina ve Ankaranın görüşlerim uzlaştırmak belki de mümkündü. Taraflar belki de bir iki sene için, İngiliz Plânını kabule razı olabilirlerdi. Hiç değilse Adadaki mütareke devresini uzatmanın bir yolu bulunabilirdi. Ciddi The Economist, İngiliz Başbakanının bu düşüncelerle yaptığı, jesti "diplomatik bir kumar" olarak vasıflandırmaktadır. Zira teşebbüs muvaffakiyetle neticelenmezse, sukutu hayal büyük olacak, Adadaki durum çok daha kötüleşecektir. İhtiyatlı The Economist, bu tehlikeye rağmen, MacMillan'ın kumarım tasviple karşılamaktadır. Esasen MacMillan da Londra hava meydanında büyük İkramiye peşinde koşmadığını, amortiyle de yetinebileceğini ihsas ederek son derece ihtiyatlı bir kumarbaz olduğunu göstermiştir. Filhakika MacMillan Londradan ayrılmadan evvel, büyük hayallere kapılmadığını, gayesinin "korkunç kan dökümü ve fecaate" son vermek için, kısa vadeli bir anlaşmanın temini olduğunu ve "bunu sağlamayı ümit ve niyaz edebileceğimizi" sandığım söylemiştir.

Soğuk bir karşılama

Geçen haftanın sonuna doğru, MacMillan ve Karamanlis arasında başlayan görüşmeler nazik, fakat soğuk bir hava içinde cereyan etti. MacMillan Atmada her halde karşılandığından da çok daha soğuk bir şekilde karşılanacaktı. Bereket, bir şans eseri olarak, Atina gazetelerinin teknisyenleri grevdeydi. Koskoca Atinada ancak bir tek gazete çıkıyordu.

Konuşmalar yarım saat kadar gecikmeyle cuma günü saat 10.30'da başladı. Gecikmenin sebebi MacMillan'ın Atinanın yegâne gazetesinin neler yazdığını Öğrenmek istemesiydi. Gazete baştan aşağı İngilizceye çevrildi ve Mac Millan tercümeleri dikkatle okuduktan sonra İngiliz Elçiliğini terkederek Karamanlise mülâki oldu. Konuşmalara öğleden sonra ve cumartesi sabahı da devam edildi.

Vali Foot bu arada Kıbrıs mevzuunda Başbakan Karamanlisten çok daha kudretli olan meşhur Papaz Makariosla bol bol görüştü. Majestelerinin hükümeti, Ada Rumlarına söz anlatabilecek yegâne adamın Makarios olduğunu çoktan beri biliyordu. Siyasî papaz, herhalde öldürmekten başka birşey bilmeyen EOKA şefi Grivasa nazaran çok daha makûl bir muhataptı. Bilhassa Vali Foot, Makariosun adaya dönüşünün tedhişçiliği önleyeceğini düşünmektedir. Yalnız bir taşla iki kuş vurmayı seven İngiltere, Makariosun dönüşünü İngiliz Plânının onun tarafından tasvip edilmesine bağlamaya mütemayildir. Makarios ise, böyle şartlı bir dönüşü kabule hazır değildir. Zamanın kendi lehine çalıştığım düşünmektedir. Mamafih Majestelerinin Hükümetini Makariosun dönüşü hususunda tereddütlere sevk eden, öne sürdüğü şartların reddi ve kabulünden çok, İngilterede müfrit Muhafazakârların ve Türk. Hükümetinin muhtemel reaksiyonlarıdır. MacMillan Ankara konuşmalarında Türk Hükümetini böyle bir ihtimale karşı hazırlamaya çalışmıştır.

Ankarada olduğu gibi, Atina görüşmelerinden sonra da bir tebliğ yayınlandı. Tebliğ görüşmelerin faydalı olduğunu, fakat bazı mevzular-

da görüş ayrılıkları bulunduğunu açıklamaktadır. Yunan devlet adamları görüşmelerden sonra, kötümserliklerini belirtmeye bilhassa lüzum görmüşlerdir. Dışişleri Bakanı, Averof, iyimser ve kötümser tab'irierinden birini mutlaka seçmek gerekirse, daha çok kötümser olduğunu söylemiştir. Atmanın yegâne gazetesi de görüşmelerin neticesiz kaldığını yazmaktadır. Mamafih MacMillan o kanaatte değildir. Atinada karşılaşmamaya bilhassa dikkat ettiği meşhur Arabulucu Murphy'in Yunan Hükümetini kötümserlikten kurtarmağa muvaffak olacağından emindir. Filhakika şimdiye kadar Kıbrıs, işine resmen karışmıyormuş gibi davranan Amerika, Murphy'in ağszyla ilk defa olarak bu mevzuda ki sessizliğine son vermiştir. Mr. Arabulucu Atinada, arabuluculuk sıfatını reddetmekle beraber, Karamanlisle Kıbrıs meselesini konuştuğunu ve Amerikanın bu dâva ile yakından ilgilendiğini saklamamıştır. Atinanın. Mr. Arabulucunun "İkna kabiliyetine" râm olmasından korkan Rusya, bu sebepledir ki Atinadaki sefiri vasıtasıyla, Yunan tezini desteklediğini bildirmek ihtiyacını duymuştu»?

Muhtemel gelişmeler

Atina ve Ankara tebliğlerine bakılınca, MacMillan'ın teşebbüsünün muvaffakiyetsizlikle neticelendiğine hükmetmek gerekmesine rağmen, bu haftanın başında Ankara diplomatik çevrelerinde, Kıbrıs meselesinin kailinde ileriye doğru bir adım atıldığı kanaati hakimdir. Bu iyimserlik, İngiltere ve bilhassa Amerikanın son, Orta Doğu hâdiselerinden sonra, iki NATO memleketi arasındaki ihtilafın mutlaka halle -dilmesi gerektiğine kanaat getirmelerinin neticesidir. İlk adım olarak, Yunan ve Türk Başbakanları, İngiltereden çok Amerikanın ısrarı üzerine, Adada tedhişçiliğin durdurulmasını istemişlerdir. Belki de ikinci bir adım, Yunanistan ve Türkiyenin İngiltere ile birlikte üçlü bir konferans masasına oturmaları olacaktır. Bunun için de, Adadaki mütarekenin devamı, Taksim ve Self Determination tezleri arasında bir anlaşma zemininin bulunması lâzımdır. Tecrübeyle bilinmektedir ki, bu tezlerin uzlaştırılması ancak iki tarafın iddialarından -hiç değilse muvakkaten- vazgeçmesine bağlıdır. Yeni İngiliz plânı, bu bakımdan bir anlaşma zemini teşkil edebilir. Mamafih İngiliz Plânı yegâne anlaşma zemini değildir. Bu sebeple İngilizler, plân üzerinde fazla ısrar etmemekte, iki tarafın muvakkaten de olsa birleşeceği herhangi bir hal çaresini kabule hazır görünmektedirler. MacMillan Atina ve Ankara temaslarından sonra, herhalde tâdil edilmiş bir plânla ortaya çıkacaktır. Bundan başka Londra ve Washington'un Türk ve Yunan hükümetine, iç siyaset bakımından gerekli manevrayı , yapabilmeleri için zaman verecekleri şüphesizdir. Başlangıçta Adada asayişin devam ettirilmesi, Yunanistanın' NATO içinde Türkiye* ye karşı giriştiği boykota son vermesi ve iki memleket arasındaki gerginliğin yavaş yavaş giderilmesi ile yetinecekleri şüphesizdir. Adanın -hiç değilse bir müddet için- istikbalini tâyin eden kararlar daha sonra gelecektir.

Sir Hugh Foot
Gölgeyi seven adam!

Orta Doğu meselelerine, Irak hâdiselerinden sonra büsbütün ehemmiyet veren Amerika, NATO'nun doğu kanadını felce uğratan Kıbrıs meselesine bu sefer bir çare bulmak azmindedir. Bunun içindir ki, Ankara diplomatik çevreleri iyimserdirler. Amerikanın, Ankara ve Atinayı eninde sonunda Kıbrıs meselesinde anlaşmağa ikna edeceğinden emindirler. Şimdiden ortalıkta inanılması güç şayialar dolaşmağa başlamıştır. Londra kaynaklı bazı haberlere göre, Türkiye Kıbrısın coğrafi taksiminden vazgeçerek, iki ay evvel reddettiği İngiliz Plânını kabullenmiştir. Hattâ bazı kütü diller, Türkiyeye yapılan dış yardımın bedellerinden birinin Taksim tezinden vazgeçilmesi olduğunu söylemektedirler. Newsweek'e inanmak lâzım gelirse İngiltere, Kıbrıs meselesi halledilmeden Türkiyeye yardım yapılmamasını Amerikadan istemiştir. Diğer bazı haberler Yunanlılara meram anlatmaktan ümidini kesen İngilterenin, Kıbrısta Taksim tezini empoze etmeğe hazırlandığım bildirmektedir. Tabii ki bütün bunlar, rivayetlerden ibarettir. Fakat bu rivayetler, kaynaklarını Kıbrıs işinin hal yolunda olduğu kanaatinden almaktadırlar.

Çetrefil işleri halletmekle şöhret yapan Mr. Arabulucu bir kaç ay sonra MacMillan gibi, Ankara ve Atinaya şöyle bir uğrarsa, buna pek şaşmamak lazımdır...

Politikacılar

Tek elin nesi var?

Geçen haftanın tonunda cumartesi akşamı, İstanbulda Baltalimanındaki bir köşk hummalı- bir faaliyete sahne oldu. O gün akşam üzerinden gecenin geç saatlerine kadar köşke gelenler gidenler hiç eksik olmadı. Öğleden sonra ayağında bir şort, bahçede çiçeklerle meşgul olan köşkün sahibi, saat 16 sularında içeri girdi ve biraz sonra kapının önünde akşam yemeği için giyinmiş olarak göründü. Baltalimanındaki 27 numaralı köşk. Türkiye. Köylü Partisi Genel Başkam Tahsin Demirayın köşküdür. Cumartesi günü köşkte yapılan hazırlıklardan o akşam bir yemek verileceği anlaşılıyordu. Nitekim saat 17'den itibaren de köşkün H. 31699 plâka sayılı arabası köşke parti parti davetlileri taşımaya başladı.

Tahsin Demirayın köşküne gelenlerin hemen hepsinin de memleketimizin üç minyon partisinin müntesipleri olması kimsenin gözünden kaçmadı. İlk ziyaretçi, köşkün sahibinin partidaşlarından Muhtar Yazar oldu. Biraz ara ile Muhtar Yazarı Hür. P. den Dr. Nihat Reşat Belger, C. M. P. den de General Sadık Aldoğan, Lütfi Bornovalı, Enver Kök, Saadet Kaçar ve Hüsnü Zeki Söylemezoğlu takip ettiler. En son gelen ise, Hür. P. den Enver Güreliydi. Güreli öbür misafirlerin aksine, köşkün arabası ile değil de bir taksi ile geldi.

Saat 18'de başlayan yemek gece yarısına kadar devam etti. Üç minyon partinin ileri gelenlerinin toplandığı böyle bir yemekte herhalde havadan sudan bahsedilecek değildi. Bilhassa 1957 seçimlerinden sonra, âdeta siyaset dünyamızdan silindiklerini hisseden bu partilerin bir şeyler yapıp yemden isimlerinden bahsettirmeleri lâzımdı. İşte cumartesi günü Tahsin Demirayın evinde verilen yemekte bu hususun tesbitine çalışıldı. Artık pek çok kimse Hür. P., C. M. P. veya T. K. P. denince karşısındakine "o da ne demek" diye bakıyordu. Halk, bu partilerin adını bile unutmuştu. Buna bir çare bulmak, yaşayan ölü haline gelen bu partileri canlandırmak gerekiyordu. Bu yolda üç minyon partinin liderleri daha evvel de bazı ihzari görüşmeler yapmışlardı. Ancak ihzari görüşme-

lerden de bir şey çıkmadığı hakikatti. O hakle liderler hep bir araya gelmeli, bu işe bir formül bulunmalıydı. Cumartesi akşamı verilen yemekte türlü türlü teklifler ileri sürüldü. Bunlardan biri her üç partiyi birleştirip, diğer iki partinin -C. H. P. ile D. P.- arasında ezilmekten kurtulmaktı. Ancak minyon partilerin tüzükleri kadar, belki tüzüklerinden de çok başındakilerin her birinin kendini dev aynasında görmesi böyle fiili bir birleşmeye imkân bırakmıyordu. Teklif itibâr görmedi. Bunun üzerine üç partinin bir işbirliğine gitmesi ve birbirlerinin aleyhinde konuşmaması teklifi ileri sürüldü. Üç minyon parti birbirini kollayacaktı. Teklif cazip bulundu, kabul edildi. O akşamki toplantının tek müsbet tarafı da bu oldu!

Bir de. C. M. P. ile Hür. P. nin hayallerinden kurtuldukları ümidi ortaya çıktı. Liderler galiba anlamışlardı ki İşbirliği yapabilecekleri denk parti ne C. H. P. dir, ne de D. P. olsa olsa T. K. P. dir, zira aritmetiğin en basit kaidesi ayni cinsten eşyaların cem edilebileceği kaidesidir.

İstanbul

Mihenk taşı

(Kapaktaki Belediye Başkanı)

Geçen haftanın sonunda bir gün İstanbulda, Piyer Loti caddesindeki köhne ve ahşap Belediye binasının bir salonunda bir kaç genç adam şaşkınlıktan az kalsın dillerini yutacaklardı. Demek ki bir müddetten beri karşılarında oturan, elindeki kehribar tesbihin sarı tanelerini çekerek suallerini samimiyetle ve sükûnetle cevaplandıran ortadan biraz kısa boylu, saçları dökülmüş sevimli adam müthiş bir milyonerdi de, haberleri yoktu. Adam, son derece mütevazi bir eda İçinde:

"— Günde 1 milyon ile 600 bin lira arasında para ödüyoruz" dedi.

Yani senede 200 ile 365 milyon lira arası bir şey.. Şaşkınlıktan dili yutmamaya imkân yoktu. Ama bu para istimlak edilen bina ve arsalara karşılık İstanbul Belediyesinin ödediği paraydı ve ödeyen maaşıyla geçinen bir Belediye Başkanı, Kemal Aygündü. Köhne salondaki basın toplantısında hazır bulunan gazeteciler, hep birlikte güldüler. Fakat o gün bugün, bir çok nazar İstanbulun yeni Belediye Başkanına, daha doğrusu İstanbulun sokaklarına çevrildi ve Kemal Aygün, belki de istemeye istemeye günün adamı oluverdi, Zira senede ödenen istimlâk parasının miktarı belli olduğundan beri "İmar meselesi" yeniden mihenk taşı haline gelmiştir. Son dış yardım neticesi girişilen iktisadi politikanın mihenk taşı! Zira bu Kristof Kolomb yumurtası, dibi kırılarak dik tutulduğu takdirde hiç bir dış yardım vaziyetin düzelmesini ve enflâsyonun durmasını temin edemiyecektir. Yolların indirilip bindirilme muamelesi devam edecek midir, etmeyecek midir? Hamletin yeni suali, işte budur ve pek çok şey yakında İstanbul sokaklarına bakmakla anlaşılacaktır.

Doğru söyleyeni kovmazlar

Gazeteciler o gün başka bir sebepten dolayı daha şaşırdılar. Hemen hepsi de mesleklerinde yıllanmış İstanbul gazetelerinin Belediye muhabirleri, bir ara duydukları bir başka cevap karşısında da kulaklarına inanamadılar. Acaba şaka mı söylüyor diye hayret içinde muhataplarının yüzüne baktılar. Ama Kemal Aygün gayet ciddiydi.

Aygün, Zeytinoğlular ve Polatkan bir baloda

Eski dostlar

Gazetecileri -suali soran da dâhil- şaşırtan cevap şuydu: "Evet kuyruk vardır". Muhabirlerden biri, bir basın toplantısı yapan İstanbulun Çiçeği burnunda Belediye Başkanına "Gaz ve şeker kuyruğu var mı?" diye sormuştu. Ama doğrusu bu suali sorarken, alabileceği cevabı da tahmin etmiyor değildi. Zira yıllardan beri bu tip suallere, bu koltukta oturanlar daima, "ne münasebet, İstanbullu bolluk ve refah içindedir" diye cevap vermişlerdi. Gazeteciler ilk defadır ki bir ilgilinin ağzından şehrin dertlerinden birinin kabul edildiğini duyuyorlardı. Bunun için şaşırmışlardı. İstanbulda ilk defadır ki bir idare adamı, hem de idare mekanizmalarının en üst kademelerinden birinde oturan bir idare adamı, "Evet, kuyruk vardır" diyordu. O cuma günü saat 16 da başlayan basın toplantısı, sualler sualleri kovalayarak devam etti, Muhabirler, şehrin binbir derdiyle alâkalı sualler sordular ve Belediye Başkanı Kemal Aygün bunların her birine samimi bir eda ile ve karşısındakileri ikna etmeğe çalışarak son derece mukni cevaplar verdi.

Gazeteciler önce ekmek işini sordular. Son zamanlarda İstanbulda ekmeğin kalitesi iyice bozulmuştu. Acaba Belediye bu durum karsısında ne düşünüyordu? Akaryakıta zam yapılacağı söyleniyordu, akaryakıta yapılan bu Zam vasıtaların halihazır fiyatlarına da aksedecek miydi? Esnafın zam istekleri kabul edilecek miydi? İstimlâk borçlarının ödenmediği söyleniyordu, bundaki hakikat payı ne dereceydi? Şehirde sular her yıl olduğu gibi bu yaz da sık sık kesilmekte ve bazı semtlerde, bütün gün sular akmamaktaydı. Bu hususta Belediye bir tedbir alacak maydı? Bunlar ve bunlara benzer yüzlerce sual ardarda sıralanıyor, her muhabir aklına gelen suali sorarken Aygün, önüne bakarak ve büyük bir ciddiyet içinde suali dinliyor, sonra da karşısmdakilerin not almasına imkân bırakmak için kelimeleri teker teker söyleyerek cevap veriyordu. Ekmek isi kısa bir zamanda hal edilecekti. Ekmek paçalı yeni baştan tesbit edilmişti. Fırınların da kontroluna şiddet verilecekti. Otobüs ücretlerine bir zam yapılması isi henüz kendisine intikal etmemişti. Ama icap ederse zam yapacaktı. Aygün, "Ucuz fakat ihtiyacı tatmin etmeyen bir işletmeyi ızdırap verici" buluyordu. Ucuz veya pahalı halkın ihtiyacı karşılanmalıydı. Her şeyin bası halkın ih-

Eren, Aygün ve Göktan bir arada
Haleflerle selefler...

tiyacının karşılanması idi. Esnafın ve şoförlerin de zam istekleri, şayet makûl ve meşru olursa red etmek için bir sebep yoktu. Hiç bir esnaf zararına çalışmaya zorlanamazdı. Suların ise, kesildiği doğruydu. Şehre verilen su yetmiyordu. Bu hususta realist olmak lâzımdı. Ancak, henüz topu topu iki ayı bile bulmayan bir zamandan beri Belediyenin başına geçmiş olan Başkanın bu mevzuda şimdilik sıhhatli malûmat verecek nazarlığı yoktu. Mevzu hakkında gerekli malûmatı toplamaya başlamıştı.

Meşhur imar

Sıra, İstanbulluların en büyük dertlerinden birine gelmişti. Evleri, dükkânları istimlâk edilmiş, üstelik kendileri apar topar sokağa atılmış yüzlerce, - binlerce insanın parasının ödenmediği söyleniyordu. İstimlâk borçları aylardan beri İstanbullunun bağrında kanayan bir yara olarak duruyordu. Bu borçların ödenmediğine dair bir sürü lâf ediliyordu. Buna Belediye Başkanı ne derdi? Aygün bu suale, ister istemez, biraz durakladıktan sonra söyle cevap verdi: "İstimlâk borçlarını ödemeğe devam ediyoruz. Sattığımız arsaların paralarını istimlâk sahiplerine vermekteyiz. Her gün 1 milyon ile- 600 hin lira arasında istimlâk borcu ödenmektedir."

Kemal Aygünün bu cevabına gazeteciler bir mim koydular. Demek ki İstanbulun imar işlerinde istimin arkadan gelmesi formülü tatbik ediliyordu. Evvelâ milletin evi barkı yıkılıyor, yirmidört saat içinde yıldırım tahliyeler yaptırılıyor, binaların üzerlerinden buldozerler geçiriliyor, sonra da sokak ortasında bırakılan bu vatandaşlara yıkılan evlerine, iş yerlerine karşılık verilecek istimlâk paralarının temim için, Betediyenin elindeki arsaların satışı bekleniyor, arsalar satıldıktan sonra ele geçen para alacaklılara dağıtılıyordu. Belediye Başkanının "günde bir milyon lira istimlâk borcu ödüyoruz" cevâbı üzerine, basın toplantısında hazır bulunan muhabirlerden biri, son günlerde lâfı pek edilen dış yardımları hatırladı. Acaba bu paralar istimlâk borçlarının ödenmesinde kullanılacak mıydı? Hükümet herhalde Belediyeyi borçlarını ödeyemez bir durumda bırakmak istemezdi! Kimbilir belki de, ele geçecek paralarla yeni yeni istimlâklere girişmek de mümkündü! Böyle düşünen muhabir sonra dış yardımların bir takım şartlarla alındığını hatırladı. Her halde yardım yapanlar Görülmemiş Kalkınma, plânsız imar için yardım yapmıyorlardı. Buna müsaade edileceği çok şüpheliydi. O halde iş, gene Belediyenin elindeki arsaları satıp, alacaklılarının borçlarına ödemesine kalıyordu. Muhabir daldığı düşünceden sıyrılarak gözlerini yeniden karşısında konuşan Kemal Aygüne dikti. Bütün ümitler ondaydı. İstanbula çok kısa bir zaman önce gelmesine rağmen İstanbulluların dertlerinden çoğunu kavramış, onlara derman, olmak için canla başla çalışmağa başlamıştı. Elbette ki bu istimlâk borçları davasını da halle çalışacaktı.

Seçim yerine tayin

İstanbulun meseleleri Kemal Aygün için yabancı değildir. Aygün İstanbulu yakından tanımakta, dolayısı ile de bütün dertlerini bilmektedir. Aygün bu şehirde yıllarca bir polis âmiri olarak çalışmış, dertleri yakından görmüştür. Bu bakımdan Aygüne bağlanan ümitler pek boşuna sayılmamalıdır. Ancak İstanbul, şu son bir kaç yıldır geçirdiği imar faciasından sonra, öylesine içinden çıkılmaz bir şehir halini almıştır ki, tek başına Kemal Aygünün iyi niyet ve çalışkanlığına güvenilerek İstanbulda mühim değişiklikler yapılacağını ummak biraz safdillik olur. Herşeyden evvel şunu kabul etmek lâzımdır ki, Kemal Aygünün İstanbula Belediye Başkanı seçilmesi biraz da olupbitti olmuş ve ne bizzat Aygün, ne de İstanbullular böyle bir vazifeyi Ankaranın Valisi ve eski İstanbul Emniyet Müdürüne yakıştırmağı düşünürken, tepeden gelen bir emir, bir gün içinde, hem de seçimle gelinen bir makam olan Belediye Başkanlığına Kemal Aygünü oturtuvermiştir. Bu bakımdan, Aygünün İstanbulda ye Ankarada dostları olduğu kadar düşmanları -hiç değilse ayağına çelme takmak isteyecek rakipleri- vardır. Aygün ise tek başına bütün bunlarla baş edemez. Nitekim bu rakipler, daha ilk günlerden itibaren kendilerini iyi kötü belli etmişlerdir. Aygünün İstanbul Belediye Başkanlığına seçildiği gün olanları hatırlamak bu hususta kâfi bir fikir verir.

AKİS Dergisi

Yazı İşleri Müdürlüğüne Sayın Derginizin 2. Ağustos. 1958 târih ve 221 sayılı nüshasının 12 inci sayfasında şahsımı alâkadar eden yazıyı tavzih etmek lüzumunu hissettim.

Ben Babıâlinin şöyle böyle sekiz yıllık emektarıyım. Her şeyden evvel belirtmek isterim ki, Sayın Başvekilimiz Adnan Menderesin refakatinde seyahate gidişim hava meydanında son dakikada verilen bir karar neticesi değil, daha evvelden kanuni ve normal yollarla gazeteci sıfatı ile bir vatandaş olarak dahi hakkım olan bir seyahatten başka bir şey değildi Bu seyahate TR. A. No. 017720 numaralı 26.7.1958 tarihinde alınmış pasaportla katıldım.

Benim son dakikada göz açıklığı yaparak pasaportsuz seyahat yapan bir adam vaziyetine düşüren yazınızı hayret ve teessüfle karşılamaktan kendimi alamıyorum.

Bu yazı bana, diğer yazılarınızın da bir tetkik mahsulü olmayıp hayal mahsulü olduğu kanaatini verdi. Böyle ulu orta kalem yürütmek, Türk Basını için hicabı averdir. Benim gibi yıllardır Babıâliye emek vermiş bir meslekdaşımzı bu şekilde teşhir etmeye hakkınız olmadığım bir basın mensubu olarak hatırlatmak isterim.

Basın Kanununun maddei mahsusuna istinaden aynı sahife aynı sütun ve aynı puntolarla neşrini istediğim bu tekzib, öyle zannediyorum ki, Derginisin yazdığı yazıların hayal mahsulü olduğunu göstermek bakımından kanuni yollara gidip alacağım neticeden daha tesirli olacaktır. Bunu da kâfi görüyorum. En derin saygılarımla.

Son Posta ve Cumhuriyet gazeteleri
Foto Muhabiri
NURETTİN VERAL

Başarılı bir hayat

Günün birinde tepeden inme bir emirle ve seçim usulüne bile pek aldırılmadan İstanbul Belediyesinin başına getirilen Kemal Aygün kimdir? Meziyetleri nedir ki. İstanbul Belediye Meclisi içinden ve dışından pek çok talip kuyruğa girmiş dururken Ankaradan alınmış İstanbula getirilmiştir? Bu suallerin cevaplarını verebilmek için Kemal Aygünün hayat hikâyesini bilmek lazımdır.

Kemal Aygün 1914 yılında Divriğde doğmuştur. Babası emekli kaymakam. Mehmet Ali beydir. Aygün ilk tahsilini Karamanda yapmış, orta ve liseyi Konyada okuduktan sonra Mülkiye Mektebine leyli talebe olarak kaydolmuştur. Sınıfının hemen daima en iyi talebelerinden biri olarak Mülkiyeyi bitiren ve bu arada bilhassa Hasan Polatkanla yakın arkadaş olan Aygün, devlet hizmetinde ilk iş olarak, İstanbul Vilâyeti Maiyet Memurluğuna tâyin edilmiş, zamanın İstanbul Valisi ve Belediye Başkanı Lûtfi Kırdarın Hususi Kalem Müdürlüğünü yapmıştır. Çalışkanlığı, zekâsı ve idareci vasıflan ile kısa zamanda temayüz eden Aygün, İstanbul Maiyet Memurluğundan Bozkır Kaymakamlığına tâyin edilmiştir. Bozkır Kaymakamlığından tekrar İstanbula, Adalar Kaymakamlığına nakledilen Aygün, bir müddet sonra Emniyete intisap etmiş ve İstanbul Emniyet Müdürlüğünün muhtelif şubelerinde, bu arada 6. Şube Müdürlüğünde hemen bütün İstanbulluların ve bilhassa gazetecilerin günlünü kazanmıştır. Şube Müdürlüklerinden sonra sırasıyla İstanbul Emniyet Müdür Muavinliği ve İstanbul Emniyet Müdürlüğü de yapan genç idareci, 1952 yılında Amerikanın meşhur F. B. İ.' ına -Federal Araştırma Bürosu- staja gönderilmiş, bir sene orada kalmıştır. Bu büronun dünyaca meşhur şefi Edgar Hoover'in, "bu kadar zeki bu kadar uzak görüşlü bir polis şefini ilk defa görmek bana nasip oldu" demesi meşhurdur. Amerikadan dönüşte Emniyet Umum Müdürlüğüne tâyin edilen Kemal Aygün, üç ay bu vazifede kaldıktan sonra Ankara Vali ve Belediye Başkan vekilliğine getirilmiş ve bu vazifede 6/7 Eylül hâdiselerine kadar bulunmuştur. 6/7 Eylül hâdiselerinin patlak vermesi üzerine bir kere daha Emniyet Umum Müdürlüğüne getirilen Aygün 1957 seçimlerinden hemen önce tekrar Ankara Valiliğine ve seçimlerin peşinden de Belediye Başkan Vekilliğine tâyin edilmiştir.

Aygün evli ve iki çocuk babasıdır. Melek gibi bir zevceye sahip olması büyük talihlerinden biridir. İkisi de kız olan çocuklarından Beysan lise son sınıfa geçmiştir. 1947 doğumlu Nursan ise bu yıl ilk okulu bitirmiştir. Geçen yıl Ankara Kolejine devam eden çocukların kayıtları bu yıl babalarının mekân değiştirmesi yüzünden Arnavutköy Kız Kolejine yaptırılmıştır. -Bin güçlükle-

Aygün, hayatta en çok sevdiği insanın kim olduğu sorulduğunda "babamdı" diye cevap verir. Kaymakamlıktan emekliye ayrılmış olan ve bundan iki yıl önce vefat eden M. Ali Aygün kendi kendini yetiştirmiş bir insandı. Oğlunun Ankara Valiliğine tâyin edildiği gün şöyle bir kart göndermiştir: "Ankaraya Vali oldu Kemal -Anı korusun Rabb-ı Zül Celal". Şayet Kemal Aygünün babası, bu günlerde de hayatta olsaydı, muhakkak ki bundan bir kaç yıl önce gönderdiği kartı bu sefer hem de daha kalınlaştırılmış yazılarla İstanbula Belediye Başkanı olan oğluna gönderirdi..

Kemal Aygünün İstanbuldaki ilk faaliyetlerinden biri, şehirlinin kanını bir kene gibi emen kabzımallar ve sebze halindeki toptancılarla mücadele etmek olmuştur. Aygün Belediye Başkanlığına seçildiğinin hemen ertesinde üç gün üst üste sabahın alaca karanlığında Hale giderek bu işleri bir hale yola koymaya çalışmıştır. Yeni Başkan, Hale ilk gittiği gün orada Belediye alâkalılarından kimseyi bulamayınca son derece sinirlenmiş, Hal Müdürü Sami Vardarın işine, son vermeyi bile düşünmüştür. Ancak ömrünün yarısından çoğunu polis mesleğinde geçiren ve bu arada olur olmaz şeyler karşısında soğukkanlılığını, bozmamayı da öğrenen Kemal Aygün, Hal Müdürünün niye sabahları Halde bulunmadığım araştırmış ve bunun bir ihmalkârlıktan değil, alışkanlıktan olduğunu görmüştür. İlk anda' işten atmayı düşündüğü Hal Müdürünü bir derece terfi ettirerek İstanbul Murakabe teşkilâtının başına geçirmiştir. Aygün Hal Müdürünü terfi ettirirken şunları da söylemekten geri kalmamıştır: "Bu adam bu işi çekirdekten biliyor, sonra da dürüst ve ciddi. Marifet onu çalıştırmasını bilmekte." Kemal Aygünün iş husussundaki prensipleri işte bu cümlesinden anlaşılabilir.

Bütün mesele

Fakat İmarın, D. P. lideri için ifade ettiği mâna ve İstanbulun bugünkü halde bırakılmasının imkânsızlığı her şeye rağmen bir kısım paranın toprağa dökülmekte devam olunacağım göstermektedir. Bu bakımdan, bugünden yarına radikal bir değişiklik beklenmemelidir. Üstelik, Kemal Aygün de İmar faaliyetinin hararetli bir taraftarıdır. Fakat bu faaliyet sırasında yapılan büyük israfları ve suistimalleri önleyebilirse, bir buldozerle milyonlar kazanmayı mümkün halden çıkarırsa ve şehir dışı yolların altım bile betonla destekleme gibi gülünç usullerden bu faaliyeti kurtarabilirse hem İstanbula, hem memlekete ve hem de D. P. ye hizmetlerin en büyüğünü yapmış olacaktır. İstanbulda İmar, şimdi, durup yaraların sarılma anındadır. Buna muvaffak olunacak mıdır, olunmayacak mıdır? Kemal Aygünün Ankarada bir **çok** yolu hiç olmazsa zamanında teslim almış bulunması ve bir yolun bir değil yirmi bir kere yapılıp bozulmasını önlemesi küçük bir Ümit vermektedir. Bu, dış yardımın akıbeti hakkında da bir fikir verecektir.

Gözler, Görülmemiş Başarıdan bahsedildiği bugünlerde işte bunun için İstanbulun yeni Belediye Başkanına çevrikti.

Vali Aygün Ankara köylerini dolaşıyor

Mesai sabah 6'da başlar

AKİS'in Yazı Müsabakası

"Milletlerin İktisadî Kalkınması Niçin Hürriyet içinde Olmalıdır?"

-VI-

Seyhan Faik GÜVEN

Milletlerin İktisadî kalkınmalarını tetkik ederken bu kalkınmanın hangi şartlar içinde cereyan ettiğini gözönünde bulundurmak lâzımdır. Millî iktisadının yönünü İyi tâyin eden memleketlerde piyasalarının istikrarlı olduğunu da müşahade etmek güç değildir. Mali durumları sağlam olan memleketler meşru buhran ve kriz devirlerinden çabuk müteessir olacak hassasiyettedirler. Tam bir hürriyet içinde gelişen ve gerçek iktisadi kalkınmayı hedef tutan böyle memleketler alacağı isabetli karar ve tedbirleri de bilmektedirler. Büyük halk çoğunluğunun ıstırapları üzerine kurulan yatırımlar ve yalnız bir neslin potansiyeline yüklenen ağır ve metodsuz taahhütler gerçek iktisadî kalkınmanın ilkelerine bağlı değildir. Enflâsyonist İstidat gösteren ve fonksiyonlarda meydana gelmesi muhtemel ihtilâtları tedavi edecek basireti gösteren memleketler bu kabil belirtileri kısa bir müddet içinde hissederler. İngiltere kredi mekanizmasında önleme tedbirlerile durumu düzeltmekte ve reeskont muamelelerinde faiz hadlerini yüseltmektedir.

Kredi spesifik mânada anlaşılmamalıdır. Bir memleketin işletme ve sınai kredilere ihtiyacı varken, alınan kredilerle yapılan finansman ve yatırımlar imar ve istimlâk yolunda sarfediliyorsa, bunun milli iktisat geleceğine tesirleri menfidir. Yatırımlarda muvazene olacak ve bu bir plân ve program dahilinde işleyecektir. Sınai istihsalde kullanılan yatırımlar ve iktisadî duruma yardım eden uzun vadeli olup yatırım potansiyelini artıran "Enfrastrüktür" yatırımlar ve "Sosyal yatırımlar" arasında ahenk şarttır. Devlet otoritesi "içtimaî ve siyas" tesirler altında ve bütün matematik ölçüler hilâfına gayri normal bir mahalde işletmeyi kuracak olursa doğuracağı iktisadî neticeler mali külfetlerdir. Burada işletme iktisadının hürriyetleri kısılmaktadır.

Akis Mecmuası

Yazı İşleri Müdürlüğüne Mecmuanızın 19/Temmuz/1968 tarihli nüshasının 14 ncü sahifesinde intişar eden bir yazıda, Avrupaya giden C.H.P. Milletvekilleri meyanında benimde bol dövüzle yabancı memleketleri keşfe gittiğimden, bu yüzden parti meclisi arkadaşları --- beni tenkitde ittifak ettiklerinde de bahsedilmişti. Hakikâte uymuyan bu haberi tekzip ve tashih zımnında mecmuanıza gönderdiğim 23/Temmuz/1958 tarihli yazı aradan 4 nüshalık bir zaman geçtiği halde bu güne kadar neşretmediğinizden savcılığı tavsit zorunda kaldım. Bu gecikmenin vebalinin bana ait olmadığını belirtmeyi de vazife sayarım..

Meselenin esasına gelince: Ben yabancı memleketleri keşfe değil. 5 tabib profesörün imzalarını havi bir sıhhi heyet raporunun gösterdiği lüzum üzerine şahsi paramla İsviçreye tedaviye gitmiştim. Bu durumu bilen ve beni yakından tanıyan Parti Meclisi üyesi arkadaşlarımın beni tenkitte ittifak eyledikleri iddiası mümkün olmadığı gibi vaki ve varit de değildir.

Keyfiyetin bu suretle tavzih ye tahsisini rica ederim. Saygılar.
11.8.1958

Kars Mebusu
Mehmet Hazer

Meselenin bir de, Adamın Smit'in "Hommaux Economicusse" dediği müstehlik yönünden tetkik ve tahlilini yapalım. Müstehlik daimi surette ihtiyaçlarını piyasa dediğimiz anonim bir pazardan tedarik ettiği için fiyatların yükselişinden en çok müteessir olan odur. Nizamlar tepeden tanzim edildiği zaman, müstehlikin durumu ile pek ilgilenilmez, İktisadî buhranla karşı karşıya gelen müstehlik sıkıntı içindedir. Sıkıntıdan bahsedilir, fakat idare edenler bunu kabul etmezler. Müstehlik ne istihsal edilir ve ne arzedilirse onu istihlâk zorunda kalır. Gerçek iktisadî tedbirler yerine zabıta tedbirlerine geniş yer verilir. Fiyatlar serbest değildir,- narh usulü vardır. Bu yüzden işletmeler rantabl çalışamaz hale gelirler ve sahalarından çekilirler. Çünkü, sınai maliyetleri aslında narh fiyatlarından yüksektir.

Dış ticaret politikasında da yakut ve uzak hedeflerini iyi tayin edemeyen devletler siyasî iktidar ve nüfuzunu yani "itibarını" kaybeder, millî servet azalır. Ticarî mukavelelerde "Multileteral" mübadelelere iltifat edilmemesi. "Kliring" ve "takas" la tediye şekillerine başvurulması döviz ithalini azaltır. Bir taraftan iç fiyat ile dış fiyat arasında parite farkları teessüs ederken, banknot hacminin arttırılması, iştira gücünün tarım sektörüne geçmesile ihraç imkânları da daralır. İhraç imkânları daralınca sınai istihsal de yavaşlayacaktır. Umumi arz ile umumi talep arasında kapatılması güçleşen mesafeler açıldığından dahilî piyasada fiyat seviyesi durmadan yükselecektir. Bir memleketin iktisadî duruma "Mali ıslahat" yapmağı icap ettirecek duruma girdiği takdirde, "Devalüasyon" tedbirlerinin yerini ve zamanını iyi kestirmek lâzımdır.

Hukuk kaidelerinin doğuşuna, iktisadî hareketler de önemli tesirler yaparlar. Aslında, büyük bir hukukçunun söylediği gibi, hukuk iktisadî hâdiselerin kılıfıdır. Hukuk zarftır, mazrufu iktisattır. İktisadi fonksiyonların tesis ve işleyişini düzenleyecek Kanun ve Kararnamelerin vazında en salim yol reel bir görüşle hareket etmektir. Bu meseleleri, büyük bir açıklıkla teşrii kuvvetin murakabesinden kaçırmak ve açık hesap vermemekle yürütmek isteyen iktidarlar, milli iktisatta tedavisi güç olan yaralar açarlar. Bu zihniyetin *sa*hipleri tuttukları yolun doğruluğunu bütün gerçeklere rağmen iddia ve müdafaa ederler. Umumi efkârı inandırmağa çalışırlar. Çoğu zaman kendileri dahi inanmadıkları halde.

Milletlerin iktisadî kalkınması böylece muayyen ellerde örselenmekte, bu kalkınmadan memleketleri değil, "aristokrat" bir zümre faydalanmaktadır. Büyük çoğunluğun ıstırabına rağmen bu kalkınmanın çöküntülerine ait birçok deliller meydana dökülerek yapılan 1-kazlar hiçbir şifa tesiri gösteremez haldedir.

Doğru yolu gösteren tecrübeli politika adamlarının, iktisadî doktrinlerin ve iktisat ilminin verdiği ölçülerin susturulması ile güdülen bir memleket iktisadî politikasında, iktisadi kalkınmanın hürriyet içinde olduğuna inanmak tehlikelidir.

Piyasa

Ah şu altın!

Geçen haftanın ortasına doğru, 15 Maliye murakıbı ve zabıta memuru, 60 kadar yaşı geçkin, pejmürde kılıklı adamla birlikte Sirkecideki Doğu İşhanından çıktılar. 60 adam karakola götürüldü, hüviyetleri tesbit edildi ve serbest bırakıldı.. Bunlar altın alım satımı sayesinde kolay kazanç peşinden koşan resmen aylak kimseler ve sarraflardan ibaretti. Fiyatların devamlı olarak yükseldiği bir memlekette bu rahatına düşkün adamlar, altın ticaretinin garantili ve çok para getiren bir iş olduğunu biliyorlar, bu sebeple yıllardan beri geçimlerini Doğu İşhanında arıyorlardı. Kanun buna mâni değildi ve bu altın borsasını basmak şimdiye kadar kimsenin aklına, gelmemişti. O halde geçen haftaki âni baskının sebebi neydi? Siyasî barometreyi az çok takip edenler bu sualin cevabını vermekte güçlük çekmediler: Altın spekülatörleri, iktisadi bir zaferi kutlamaya hazırlanan İktidara sarı barometrenin gönderdiği tekzibin fiyatını ödüyorlardı. Al--ın fiyatları, iktisadî zafer gününde nasıl olur da yükselmeye cüret edebilirdi?

Filhakika, dış yardım haberi üzerine, İnönünün çivileme tekniğiyle düşmeye başlıyan altın fiyatları, Zafer gazetesinin bolluk ve ucuzluk edebiyatına başladığı gün . yeniden yükselmeye koyulmuştu. Bunun sebebi, altın spekülatörlerinin kazanç hırsıyla uçurdukları haberlerden çok piyasada, devalüasyon dolayısıyla" fiyatların yükseleceği hususunda uyanan kanaatte aranılmalıydı. Enflâsyonist siyasetin tamamiyle terkedildiğini gösteren iştira gücünü azaltmaya matuf zecrî tedbirler alınmadan hemen büyük ölçüde bir devalüasyona gidilmesi, fiyat yükselmelerine sebep olmuştu. Sadece altın değil, diğer fiyatlar da, »bilhassa ihracat malları fiyatları, yükseliyordu. Bu duruma ancak iktisadî kararlar bir son verebilirdi. Jandarma metodlarının ve Milli Korunma Kanununun fiyaskosu ortadaydı. Gelgelelim iktidarı jandarma metodlarından vazgeçirmeye imkân yoktu. Altın yükselince mutad temayüllere uyularak altın spekülatörlerinin peşine düşüldü.

Kolay kazanç meraklılarının başıboş bırakılmaması elbette ki yerinde bir harekettir. Yalnız, spekülatörlerin karakola götürülmesiyle altın fiyatlarının düşeceği sanılmamalıdır. Hattâ altın alım satımı yasak bile edilse, sarı maden çok daha yüksek fiyatlarla el altından müşteri bulacaktır. İktidardan başka herkesin tecrübesiyle öğrenildiği gibi, İktisadi hâdiseler, iktisadî tedbirlerle önlenir. Esasen son dış yardım, iktisadî tedbirler alınması şartıyla verilmiştir. Ne var ki iktidar jandarma metodlarıyla iş yürütme zihniyetinden bir türlü kurtulamamaktadır. Bu zihniyetle iktisadi hayata çekidüzen vermek doğrusu, hiç de kolay olmıyacaktır.

"Sarı güzelim, sarı güzelim, candarmalar basmadan cızlam edelim!"

	Bir dolarlık malın dahildeki fiyatı (kuruş)	Bir dolarlık inalın ihracat fiyatı (kuruş	Fark (kuruş)
Pamuk	676.7	902	325.5
Buğday	634.5	902	267.5
Afyon	423	492	69
Tütün	322	492	170
Krom	371	492	121
Üzüm	507.6	562	54.5
İncir	398	562	164
Fındık	418.6	562	148.4

Yeni ihracat fiyatları

Bu haftanın başında, depolarında stokları bulunan ihracatçılar keyifli keyifli ellerini uğuşturmaktadırlar. Zira fiili devalüasyon, yüksek fiyatları yüzünden dışarıda güçlükle satılan ve karmakarışık bir prim sistemine sebep olan ihracat mallarını çok avantajlı bir duruma getirmiştir. Bu hafta AKİS, başlıca ihracat mallarının yeni iç ve dış fiyatlarını inceliyerek? bu sevincin sebeplerini rakkamlarla ortaya koymaya çalıştı. Yukardaki tablo, bir dolarlık mal satan bir tüccarın eline, bu malı içeride satarsa kaç, ihraç ederse kaç kuruş geçeceğini göstermektedir.

Tablodan anlaşılacağı veçhile, pamuk ve buğday gibi 620 kuruşluk prime tâbi tutulan maddelerin ihracatı en kârlı hale gelmiştir 210 veya 280 kurut prim verilen maddeler üvey evlât muamelesi görmektedir. Bu durum az prim alanların hoşuna gitmiyecek, primlerin arttırılmasını temine zorlıyacaktır. Bunun için de kuvvetli silâhlara sahiptirler. Tütün, fındık, incir, üzüm satışı büyük bir müstahsil kitlesini ilgilendirmektedir. Seçim kazanmayı herşeyin üstünde tutan bir iktidar, milyonlarca seçmenin feryatlarına kulaklarını nasıl kapıyabilecektir? Bu sebeple, kademeli prim sisteminin -nazari olarak isabetli bir tedbir- uzun ömürlü olacağına kimse pek inanmamaktadır.

İkinci bir mesele, ihracatın çok avantajlı bir hale gelmesi dolayısıyla, elde edilecek kârların kimin cebine gideceğidir. Alivre mal alanlar ve ellerinde tütün, fındık vs. stokları bulunan tüccarlar, oturdukları yerden büyük ve haksız kârlar temin edeceklerdir. Bu aşırı kârların tamamının tüccara bırakılıp bırakılmıyacağı henüz meçhuldür.

Aradan biraz zaman geçtikten sonra, ihracat malları fiyatlarının dâhildeki fiyatlarının da yükselmesi ve tüccarın kârının bir kısmıma müstahsile intikali 'beklenebilir. Yalnız burada da tehlikeli bir durum ortaya çıkmaktadır: İç fiyatlar kolayca dış fiyatların hizasına erişebilir. Bu durumda, ihracat yapmanın cazibesi

İmara uğrayan **İstanbuldan bir köşe**
İstimi arkadan gelecek

büyük ölçüde azalacaktır. Halbuki yeni kredilerle büsbütün artan dış borçların mutlaka ödenmesi lâzımdır. Aksi halde eskisinden kötü bir duruma düşmek mukadderdir. O halde iç fiyatların istihsalin teşviki için biraz artmasına göz yummakla beraber, büyük ölçüde yükselmesine mâni olmak lâzımdır. Hükümetin bu meselede de ne yapacağı henüz meçhuldür.

Memurlar

Vur abalıya,!

Geçen haftanın başında İktidar saflarından yeni dış krediler dolayısıyla zafer sesleri yükselirken, sayısı milyonlara varan dar gelirliler ve bilhassa memurlar bu bayrama katılamadılar. Dış kredilerin onlar için mânası, yeni zamlardan ibarettir İktisadî Devlet Teşekküllerinin zam bombardımanı bitmeden, fiili devalüasyon, yâni bir zam kafilesinin kapıya dayanmasına sebep olacaktı. Zafer başmuharririnin tabiriyle "dünekadar daima daha yüksek çengellere asılan mallar", çok daha yükseklere çıkmaya namzet görünüyordu. O halde işçi ücretlerinin arttırılması ve şu meşhur Personel Kanununun bir an evvel çıkması lâzımdı. Gelgelelim kredilerin dondurulmasından sonra iştira gücünü azaltıcı diğer tedbirlerin alınması beklenirken, gelirlerin arttırılması, yeni iktisadî siyasetin muvaffakiyetini pek kolaylaştırmıyacaktır. Fakat, bir mucize neticesi hâlâ hayatta kalabilen dar gelirliler için mutlaka bir şeyler yapmak lâzımdır; Bu sebeple memur maaşlarına yüzde 100 zam -aslında yüzde 58- ve personel kanunu hikâyeleri yeniden sahneye çıkmıştır. Ne var ki bu hikâyelerin doğruluğuna inananların sayısı hâlen pek azalmıştır. Zaten Havadis gazetesi Maliye Bakanlığında yaptığı soruşturmalardan sonra bu haberin asılsız olduğunu bildirmekte bir mahzur görmemiştir. Personel Kanununun adı D. P. İktidarının ilk yıllarından beri işitilmektedir. Bu kanunun, müteaddit defalar hemen çıkmak üzere olduğu bildirilmiştir. Buna rağmen her seferinde kanunu geciktirmek için bir bahane bulunmuştur. Hikâyeden şimdiye kadar yegâne faydalanan, kanunun çıkacağım ileri sürerek, haklı zam taleplerini uyutmağa muvaffak olan Maliye Bakanlığıdır. Sütten ağzı yananlar bu sebeple yeni şayialara inanmamaktadırlar. Mamafih, dar gelirlileri savunmayı şiar eden ana muhalefet partisi, memurların durumuyla yakından ilgilenmektedir. Yeni bir iktisadi zaferin türküsünü çalan İktidara. B. M. M. kürsüsünden dar gelirlilerin hâli anlatılacak ve Personel Kanununun bir an evvel çıkarılması ısrarla istenecektir.

Vergiler

Kambiyo karşılık fonu

Geçen hafta birçok iktisatçı, fiili devalüasyondan Devlet Babanın elde edeceği kârları hesaplamakla meşguldü. Görünüşe göre, yeni kurulan Kambiyo Karşılık Fonunda, muazzam miktarda paralar birikecektir. Maliye Bakanının bahsettiği 630 milyon dolarlık ithalât gerçekleşirse, dolar başına alınacak 620 kuruş prim dolayısıyla bu fona tam 3 milyar 906 milyon lira girecektir. Bu muazzam miktar, hemen hemen bütçe tutarına yaklaşmaktadır! Fonun bu paralardan, döviz satanlara ödiyeceği prim iki milyar kadardır. Bu büyük fark, ihracata ithalâttan az prim ödenilmesi ve ithalâtın ihracattan fazla olması yüzünden doğmaktadır. Aşağıdaki tablo, önümüzdeki, ihracat yılında ödenmesi gereken prim miktarını göstermektedir. Muhtemel ihracat kıymetleri Ticaret Odaları Birliğinin tahminlerine dayanmaktadır

Bu hesaplar, 1.312 milyon liralık ihracat yapılacağı -hâlen yıllık ihracat 900 milyonu aşmamaktadır.- faraziyesine dayanılarak yapılmaktadır ki bu çok iyimser bir rakkamdır. Fiilen ödenecek primlerin daha az olması kuvvetle muhtemeldir. Mamafih, ne, olursa olsun, hükümetin elinde çok büyük paralar birikecektir. Acaba bu paralar nasıl kullanılacaktır? Hâlen birçok iktisatçı hükümetten bu sualin cevabını vermesini istemektedir. Doğrusu, ödenemiyen istimlâk bedelleri ve meşhur imar için, Kambiyo Karşılık Fonu fazlaları cazibesine dayanılmaz bir hazine teşkil edecektir. Yalnız ne var ki bu paralar, iştira gücünü azaltmak yerine, eski minval üzere harcanırsa, bugünkü sıkıntıların müsebbibi olan enflâsyonun daha büyük bir şiddetle yeniden karşımıza çıkacağı şüphesizdir. Bu sebeple hükümetin, fazlaların nasıl kullanılacağını bir an evvel açıklaması merakla beklenmektedir.

BİR YILLIK İHRACAT PRİMLERİ TUTARI

	İhracat Değeri (1000 T. L.)	Dolar Başına Ödenen Prim	Prim tutarı
Afyon	6.000	»10	4.500
Tütün	320.000	2.10	240.000
Bakır	90.000	2.10	52.500
Krom	87.500 .	2.10	65.625
		Yekûn	362.625
Üzüm	72.000	2.80	72.000
İncir	24.000	2.80	24.000
Fındık	110.000	2.80	110.000
		Yekûn	568.625
Diğer maddeler	743.375		1.646.000
		Umumi Yekun	2.214.625

Doğu-Batı

Ateşe devam

Bu haftanın başında gelen haberler, Krutçef ve Eisenhower'in Dünya Evinin çatısı altında çene yarıştıramıyacağını göstermektedir. Zira suya düşen Güvenlik Konseyi çerçevesindeki zirve toplantını projesinden sonra, olağanüstü Genel Kurul toplantısında Rus delegasyonuna Krutçef'in yerine Dışişleri Bakanı Gromyko başkanlık edecektir. Krutçef "sömürgeciler"i yerden yere vurmak için New Yorka kadar uzanmaya şimdilik lüzum görmemektedir! Washington'daki İngiliz temsilcisi Lord Hood, MacMillan'ın da muhtemelen gelmiyeceğini bildirmiştir. General de Gaulle, Orta Doğu olaylarının iki kahramanının yanında boy göstererek, hiçbir taksiratı bulunmadığı işlerden dolayı papara yemeye niyetli değildir. Sadece Eisenhower, ihtiyaç hasıl olursa. Genel Kurul toplantılarına katılacağını açıklamıştır. Maamafih bazı Amerikan gazeteleri, Nasırın veKrutçef in son dakikada Manhattan'da boy göstermesinin mümkün olduğunu yazmaktadırlar. Ne var ki dünya büyükleri. Birleşmiş Milletlere gelseler de gelmeseler de netice değişmiyecektir. Herkes bilmektedir ki Dünya Evinin billur toplantı salonu, halli gerekli meselelerin müzakeresi için uygun bir yer değildir. Genel Kurul, ancak, herkesin i ç i n i boşaltabileceği bir forum vazifesi görebilir. Orada Ruslar, Orta Doğudaki "İngiliz ve Amerikan tecavüzü"ne, karşı istedikleri gibi ateş püskürebilirler ve Lübnandaki askerlerin geri çekilmesini talep edebilirler. Mr. Dulles, Rusyanın ve Birleşik Arap Cumhuriyetinin Lübnan ve Ürdündeki "bilvasıta tecavüzünü ortaya koyabilir. Bu tecavüzlerden kurtulmak için Birleşmiş Milletlerin harekete geçmesinin gerektiğini söyliyebilir. Amerikanın Lübnandan çekilmeye hazır olduğunu açıklamayı da unutmıyacaktır.

Bunun dışında Eisenhower'ın -eğer gelirse, sefalet ve açlığa son verilmesi, bunun için de Orta Doğu memleketlerine yardım yapılması mevzulu bir nutuk vermesi beklenmektedir. Eisenhower geçen haftanın sonunda yaptığı basın toplantısında Arap milletlerinin birleşmesine taraftar olduğunu bile söylemiştir. Ne var ki bu lâflar şimdiye kadar çok işitilmiş, fakat Dulles siyaseti bildiğinden şaşmamıştır. Ruslar muhtemelen, Orta Doğu memleketlerinin iç işlerine karışılmaması ve silâh gönderilmemesi hususunda tarafların bir anlaşma imzalamasını istiyecekler ve bölge için müşterek bir kalkınma plânından söz açacaklardır. Ruslar bundan başka Kızıl Çinin Birleşmiş Milletlerde temsil edilmesi meselesini 'ortaya atacaklardır.

Genel Kurul toplantısından bu plânla ortaya çıkan Mr. H. hariç, kimse fazla bir şey beklememektedir. Rusların Orta Doğu meseleleri hakkında söz sahibi olduğunu asla kabul etmiyen Mr. Dulles, âcil meselelerin halli için ümitlerim arabulucu Murphy'ye bağlamıştır. Bölgede belki de dünya harbine sebep olacak yeni bir zelzeleye kadar işler bu minval üzere gidecektir.

"Mr. Arabulucu"nun faaliyetleri

Lübnana çıkan Amerikan deniz piyadelerinin ardından Beyruta ayak basan "Mr. Arabulucu" bu haftanın ortasında Washington'a döndü. Murphy'nin dönüşü, Orta Doğuda vantajları uzun uzun anlattı. Hâlen evin içine çeki düzen vermek zorunda olan genç subaylar, arabulucuya hayır demediler ve ondan bol bol aferin kazandılar.

Murphy'nin en talihsiz günleri Kahirede geçti. Geçen haftanın ortasına doğru Kahireye gelen Mr. Arabulucuyu hava meydanında kimse karşılamadı. Gazeteler, "Murphy vatanına dön" diye yazıyorlardı. Murphy, Nasırla konuşabilmek için bir gün bekletildi. Bekletmenin sebebinin, ayni anda Birleşmiş Milletlerde konuşan Amerikan delegesi Cabot Lodge'un Birleşik Arap Cumhuriyetine karşı ileri sürdüğü ithamlar olduğu anlaşılmıştır. Murphy ithamlara son verilmesi için Amerikaya telefon etmek zorunda kalmıştır. Doğrusu Amerikan Dışişleri Bakanlığı tam bir koordinasyon örneği vermektedir. Arabulucu Nâsırı cezbetmeye çalışırken, Lodge Nasıra ateş püskürmektedir! Bu arada Nasır, kendisini ziyaret eden Japon gazetecilerine "Murphy'yi görüp görmiyeceğimi bilmiyorum, zira öyle hissediyorum ki Murphy, Arap zihniyetini anlıyamaz!" diyordu.

L'expresse'den

SULH GÜVERCİNİ: — O SECCADEYLE ÇABUK DÜŞERSİN, GEL ZİRVEYE KON!

tehlikeli günlerin şimdilik bittiğinin delilidir. Fırtına yatışmıştır.

Murphy, Arap dünyasındaki dört haftalık seyahatinde doğrusu iyi çalıştı. Lübnan için yeni bir cumhurbaşkanı buldu. Irakı kurtarmak hayallerini bırakmıyan romantik Kral Hüseyini, Krallar Federasyonunun sona erdiğim resmen ilâna razı etti. İsraili az çok yatıştırdı. Yem Irak Hükümetim tamdı. Amerikanın, genç subayları devirmeyi aklının köşesinden bile geçirmediğim anlattı. Ama General Kasım, şu Nasırdan biraz uzak durursa kendisi için çok iyi olacaktı! Murphy Kasıma, Nasıra pek sokulmazsa ve petrolü millîleştirmezse, bundan Irakın kazanacağı a-

Mr. Arabulucu, Arapların sevgilisi "Reis"i ancak Çarşamba gecesi görebildi. Murphy gazetecilere' Nasırla konuşmalarının "son derece dostane ve tatminkâr" olduğunu söylemekle yetindi. Sızan haberler, Nâ-

sır - Murphy mülakatının çok çetin geçtiğini göstermektedir. Nasır Mr. Dulles'a ateş püskürerek onun Birleşik Cumhuriyetin gayelerini yanlış anladığını söylemiş ve Lübnana asker yığılmasını tenkid etmiştir. Murphy cevaben. Nasırın Ruslarla olan münasebetinin Amerikada hoş karşılanmadığını bildirmiştir.

Hava meydanında Mısırlı gazeteciler Nasırın ithamlarına devam ettiler ve Mr. Arabulucuya bir dış siyaset dersi' verdiler. Murphy'ye, patronu Dulles'ı tenkid ettirmek için her türlü kurnazlığa başvurdular. Fakat tecrübeli diplomat acık vermedi. Sonunda dayanamıyarak "İstediğiniz kelimeleri benim ağzıma koymaya çalışmayın. Benim memleketimin siyasetini tenkid etmemi mi bekliyorsunuz?" dedi ve Adisababaya müteveccihen uçağına atladı.

Murphy geçen haftanın sonunda Atinaya geldi. Londra ve Parise uğradıktan sonra Washington yolunu tuttu. Amerikanın yeni Orta Doğu siyasetine esas teşkil edecek olan raporunu, bu hafta içinde Başkan Eisenhower'e ve Dulles'a sunacaktır.

Yeni Amerikan planına hâkim olan temel fikir, güzel , laflara ve Nasırla anlaşma temayüllerine rağmen Orta Doğuda statükonun, muhafazasıdır. Bunun için de, "bilvasıta tecavüz" lafı ortaya çıktığından beri sadece hudutların garanti edilmesi veya Birleşmiş Milletlerin hudutlarda karakol tutması kâfi değildir. Mevcut hükümetleri içeriye karşı da korumak lâzımdır. Amerikalılar ancak Birleşmiş Milletlerin bu işi yapabileceğini düşünmektedirler. İngiliz ve Amerikan askerleri çekilince, yerini Birleşmiş Milletler müşahitleri veya polis kuvvetleri alacaktır. Gelgelelim herkes gibi Mr. Dulles da, İngiliz paraşütçüleri gider gitmez, Kral Hüseyini hiçbir kuvvetin tutamıyacağını bilmektedir. Bu sebeple 23 yaşındaki romantik kralı feda etmek için kuvvetli bir temayül belirmiştir. Yalnız Hüseyinin yerini 'alabilecek birini bulmak çok zordur. Washington'da hâlen, Ürdünün harita üzerinden silinmesini düşünenler bile eksik değildir.

İngilterede bile, bazı milletvekilleri, Kral Hüseyinin Ürdünde 2 bin paraşütçü yerine, Londrada İki polis vasıtasıyla korunmasının daha makûl bir iş olacağım söylemektedirler... Tabii ki, yirminci asırda, büyük bir skandal teşkil eden petrol şeyhliklerine -İngilterenin tabusu, el sürmek bahis konusu değildir. Amerika bundan başka, Birleşmiş Milletlerin Kahire ve Moskova radyolarının isyana teşvik edici yayınlarına son verdirmesini istemektedir.

Amerikan plânı, iyi laflara rağmen bölgede huzursuzluk kaynağı teşkil eden meseleleri halle yanaşmamaktadır. Bu durumda, meşhur Altıncı Filoya ve deniz piyadelerine pek yakında yeniden iş düşerse, şaşmamak lazımdır.

Irak

Evvelâ Cadillaclar ve Klüpler

Geçen hafta Kahireye varan yeni Irak Büyük Elçisinin ilk işi, Sefaretin büyük ve muhteşem arabasını satmak oldu. Dört silindirli ufak bir araba, sefirin işini pek âlâ görebilirdi. Yalnız dışardaki sefaretlerde değil, bütün Irakta araba saltanatına karşı şiddetli bir mücadele başlamıştır. Petrol diyarında müteveffa hanedanın pek sevdiği Cadillaclar aforoz edilmektedir. Hanedanın mallarına el konmuştur. Kral Faysalın idaresindeki aristokrat Golf ve Avcılık Klüpleri kapatılmıştır. İngilteredeki köşklerin, Boğaziçindeki yatın vs. nin âkıbeti bakalım ne olacaktır?

Nâsır Abdül Salem **Arifle**
Hoca ile *talebe!*

Maamafih köşkleri, Cadillacları satmak, Cadillacların alınma sebeplerini kaldırmaya kâfi değildir. Genç subaylar bunu çok iyi bilmektedirler. Bu sebeple yeni Cumhuriyetin ilk ciddî teşebbüsü toprak reformu olacaktır.

Kasım ve etrafındakiler, bu reform sayesinde bir taşla üç kuş vuracaklarını düşünmektedirler. Evvelâ toprağa dayanarak siyasî hâkimiyeti elinde tutan şeyhlerin kudreti sıfıra indirilecektir. Sonra sosyal adalet gerçekleştirilerek Cumhuriyetten çok şeyler bekliyen köylüler, rejime bağlanacaktır. Nihayet arazinin çok fazla parçalanması önlendiği takdirde, ziraî istihsal artabilecektir.

Genç subayların önünde, örnek olarak Nasırın yaptığı Mısırdaki toprak reformu vardır. İhtilâlin hazırlanmasında ve sahneye konmasında Nasırı örnek tutan Kasımın gözleri, bu işte de Kahireye çevrilmiştir. Daha sonra sıra Irakın petrolden aldığı hissenin arttırılmasına gelecektir.

Hâlen en çok merak edilen mesele, yeni Cumhuriyetin ne zaman Kahireyle birleşeceğidir. Irakın hiç değilse federal bağlarla Birleşik Cumhuriyete katılacağından pek az kimse şüphe etmektedir. Gelgelelim böyle bir ihtimal Batılıların pek hoşuna gitmemektedir. Batının, bir iki günlük şaşkınlıktan sonra Kasımı pohpohlama siyasetinin sebeplerinden biri de budur. Henüz çıraklık devresinde bulunan devlet adamı Kasım da, İngiliz ve Amerikan askerleri burnunun dibinde bulunduğu müddetçe ihtiyatlı davranmaya niyetli görünmektedir. Hâlen Lübnandaki Amerikan askerleri Suriye hududuna doğru yayılmaya başlamışlardır. Gerek Irak, gerek Suriye fiilen askerî bir muhasara altındadır.

İşte bu yüzden yeni Cumhuriyet, milletlerarası taahhütlerine bağlı kalacağım her vesileyle tekrarlamıştır. Bağdat Paktından çıkmayı çoktan kararlaştırdıkları halde Kasım ve arkadaşları, bunu bile henüz açıklamamışlardır. Ama bütün bunlara rağmen, Bağdattan yavaş yavaş çatlak sesler gelmeye başlamıştır: Nitekim yeni Cumhuriyetin Dışişleri Bakanı Abdülcebbar Cömert, geçen haftanın sonuna doğru Polonya Ajansı muhabirine verdiği beyanatta Irakın Bağdat Paktı da dahil hiçbir pakta katılmıyacağını ve memleketinin Orta Doğunun tarafsızlaştırmasını gaye edindiğini açıklamıştır. Bu, Nasırın da binlerce defa tekrarladığı bir arzudur. .

Başbakan yardımcısı Abdül Salem Arif -bazılarına göre yarının Nasırı. Reisi hatırlatan bir tonla, emperyalizme ve onun bozguncu faaliyetlerine karşı ateş püskürmeye koyulmuş tur. Arif, Lübnan ve diğer memleketleri "kurtarmak" tan bahsetmektedir. Ordunun dışında, içeriden ve dışarıdan gelecek tehlikelere karşı -Suriyede olduğu gibi- halk silahlandırılmakta ve Halk Mukavemet Kuvvetleri teşkil edilmektedir.

İki saatte bir hanedanı deviren genç subaylar için, hâlen ihtilâlin en güç safhası, yani kurma devri başlamıştır.

Lübnan

"Allahaısmarladık!"

Geçen haftanın sonuna doğru, Lübnandaki Amerikan askerleri için çıkartılan, hususî gazetede, deniz piyadelerine arapça "Allahaısmarladık" kelimesinin öğretildiğini gören

Sami El Sulh
Nuri Said II

muhayyilesi -kuvvetli birçok Beyrutlu "hiç şüphe yok, artık gidiyorlar" dedi.

Bu gazetede, Amerikan askerlerine her gün Arapça bir kelime -lûgatçede mafiş kelimesi yoktur, öğretilmektedir. Dersler "ehlen ve sehlen" ile başlamış, teşekkür, su, ekmek vs. ile devam etmiş, sıra nihayet "Allahaısmarladık" a gelmiştir. İşte bunun üzerine keskin zekâlı Beyrutlular, deniz piyadelerinin toptan bir Allahaısmarladık diyeceklerini umdular. Zaten Mr. Dulles, yeni hükümet isterse çekilmeye hazır olduklarını söylememiş miydi? Gelgelelim hâdiseler, bu tahminleri yalanladı. Beklenenin tam aksine Beyruta" binlerce yeni Amerikan askeri geldi. Ürdündeki İngiliz askerlerinin de sayısı arttırıldı. İncirliktekiler de, hiç de çabucak gidiciye benzememektedir. Anlaşılan bu beklenmedik misafirlerin ziyareti daha bir müddet sürecek, Moskova Radyosu. '"Beyrut kızlarının zorla ırzına geçen boylar" masallarına devam edecektir. Arabulucu Murphy bile, yeni askerlerin gelişini güçlükle izah edebilmektedir. Murphy, taze kuvvetlerin gelişinin, ilk harekâtın devamı olduğunu söylemiştir. Murphy'e göre bir defa işaret verilmiştir, bazı birliklerin yarı yoldan geri döndürülmeğine rağmen, birkaçının gelmesi mukadderdir.

Maamafih hâlen Beyrutlular, Amerikan askerlerinden çok, kıdemli Cumhurbaşkanının inatçılığıyla meşguldürler. Camille Chamoun, Anayasaya göre Cumhurbaşkanlığı müddeti dolmadan -23 Eylülde bitiyor-sahneden çekilmeye bir türlü razı olmamaktadır. Arabulucu Murphy, Chamoun'u, Cumhurbaşkanlığından vazgeçmemek şartiyla, General Şahabı vekil edip bir Amerika seyahatine çıkartmak için çok uğraşmıştır. Fakat Chamoun Nuh demekte, Peygamber dememektedir. Bu durumda, General Şahabın seçilmesine razı etmek için, Chamoun'a-23 Eylüle kadar işbaşında kalacağı hakkında söz veren Murphy'nin daha fazla ısrar etmesi imkânsızdı. Bunun üzerine Lübnanlı siyaset adamları, bir hükümet buhranı çıkartarak - yeni hükümeti kurmaya kimse razı olmıyacaktı - Chamoun'u ayrılmaya zorlamayı düğündüler. Başbakan Sami El Sulhu istifaya mecbur ettiler. Fakat inatçı Chamoun bu manevrayı da önlemeyi bildi. İstifayı kabul etmedi ve Başbakanı istifaya zorlarlarsa Meclisi feshedeceğini bildirdi. Gerçi yeni Cumhurbaşkanı General Şahab için, eh sadık dostlarının bile terkettiği selefini seyahate çıkartmak çok kolay bir iştir. Fakat o da, sonuna kadar kanuna riayetkar kalmak istemektedir. Bu sebeple, Chamoun'un ayrılmasına bir ay kadar kaldığı halde, Lübnanda hâlâ silâh sesleri işitilmekte, bombalar patlamaktadır.

A. B. D.

Geçen haftanın sonuna doğru yaptığı basın toplantısında Başkan Eisenhower, fezalar çağında, denizlerin altının da tamamen fethedildiğini bildiren bir haber verdi: Meşhur atom denizaltısı Nautilus, büyük buzdağlarının altından Kuzey Kutbunu geçmişti.

Eisenhower, gazetecilere denizlerin altında yeni bir çığır açan Nautilus'un 37 yaşındaki genç kumandanı Anderson'u takdim etti ve göğsüne sulh zamanında verilen en büyük deniz nişanını taktı.

Nautilus'in bu seyahati, büyük bir gizlilik içinde 23 Temmuzda başladı. Hawai adalarındaki Pearl Harbour'dan kalkan atom denizaltısı Kutuplara yollanmış ve 8 bin mil tutan bir yolculuktan sonra 6 Ağustos ta İzlanda'ya varmıştır. Nautilus böylece kutupların altından Pasifikten Atlas okyanusuna geçmiştir. Sekiz bin millik yolculuğun hemen hemen tamamı deniz altında geçmiştir. Buz dağları altındaki yolculuk, tam 1830 kilometre sürmüştür. 116 kişilik mürettebatıyla Nautilus, 4 Ağustosta tam Kuzey Kutbunun altındaydı. Seyahat boyunca hiçbir memleketin karasularına girilmemiş, milletlerarası sularda kalmaya dikkat edilmiştir.

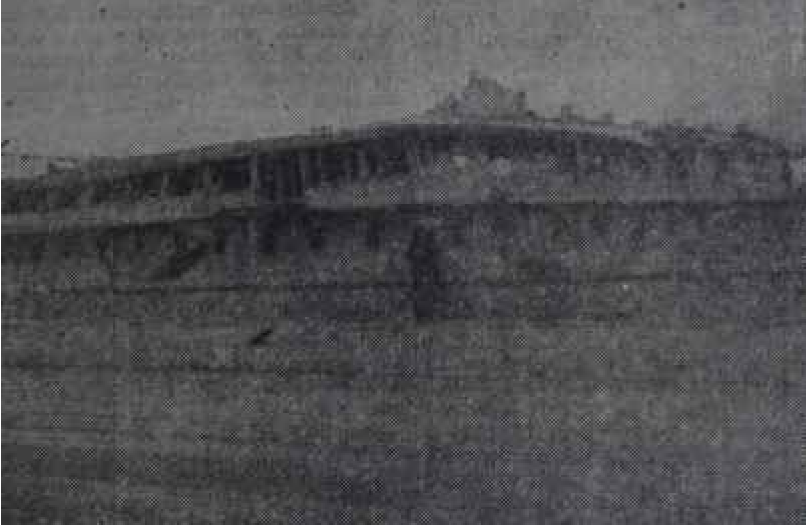
Nautilus'un deniz altındaki başarısının, aya gitme rüyalarının görüldüğü şu günlerde, herhalde askeri olduğu kadar ticari ve iktisadî tesirleri olacaktır. Belki de yakın bir istikbalde dünya ticareti Doğuyla Batı arasında en kısa yol olan buzdağlarının altından yapılmaya başlıyacaktır.

Maamafih Amerikan gazetelerinin hâlen en çok merak ettikleri mesele, Rus radarlarının Nautilus'un seyahatini fark edip etmedikleridir.

Kumandan Anderson, böyle bir şeye pek ihtimal vermemektedir.

Robert Murphy ile Camille Chamoun vedalaşıyor
Yolcu kim?

Spor Sarayınım hal-i pür melali
Havuz mu, hamamı mı?

Tahkikatlar

Yaz gelsin de...

Geçen haftanın sonunda bir Ankara gazetesinde, - Spor Sarayının yıkılması ile ilgili tahkikatın sona erdiğine dair bir haber çıktı. Bu habere göre hazırlanan rapor bir kaç güne kadar alâkalılara tevdi edilecektir. 28 Kasım 1954'de temeli atılan ve üçbuçuk milyon lira sarfıyla 18 Ekim 1957de -Umumî seçimlerden dokuz gün önce- bir boks turnuvası ile hizmete açılan, dolayısı ile de parlak nutukların çekilmesine vesile olan Ankara Spor Sarayı, aradan dokuz ay geçtikten sonra, bir akşam üzeri tıpkı Görülmemiş Kalkınma masalımız- gibi gümbür gümbür yıkılıvermişti.

Haziranın ilk günlerinde yıkılan ve beraberinde milyonlarca liralık masrafı da sürükleyip götüren Spor Sarayı, halen Ankara şehrinin göbeğinde bir yüz karası -ama karası kime ait olduğu şimdilik belli olmayan bir yüz karası halinde yatıp durmaktadır. Mesut bir tesadüf eseri olarak, içinde kimselerin bulunmadığı bir saatte iskambilden bir şato gibi yıkılan bu beşbin kişilik muazzam bina o günden bu yana, alâkasızlığın bir numunesi halinde ortada durmaktadır. İlk günlerin harareti içinde yerine daha iyisi, daha büyüğü yapılacağı, her şeyin başının can sağlığı olduğunu söyleyen İktidar ileri gelenleri nedense yirminci asrın ortasında, bir iki dakikanın içinde yıkılıp giden bu muazzam betonarme binanın göçmesinin sebeplerini araştırmakta pek de hassas davranmamışlardır. Aradan iki aydan fazla bir zaman geçtiği halde, binanın neye yıkıldığı hakkında herhangi bir açıklama yapan da olmamıştır.

3 Haziran 1958'den bu yana bu mevzu ile alâkalı bir sual sorulduğunda daima "tahkikat devam ediyor" cevabı alınmış, ama tahkikatın ne zaman biteceği hususunda da en ufak bir bilgi verilmemiştir. Memleketimizde ilk defa tavanı statik betonarme olarak inşa edilen bu salonun betonarme hesaplarını yapmış olan İstanbul Teknik Üniversitesi Statik Betonarme İnşaatı Profesörü İhsan İnalın ise hâdise üzerine, bir tetkik seyahatinde bulunduğu Amerikadan dönmesi bir aydan fazla bir zamana ihtiyaç göstermiştir. Acele kaydıyla çağrılan Profesörün, atom asrında Amerikadan Türkiyeye bir aydan fazla bir zamanda gelmesi ise tahkikatın ne kadar süratle ilerlediğinin yüzlerce misalinden biridir! Bu arada hâdise ile ilgili tahkikatı yürütmek vazifesi kendilerine verilen Bayındırlık Bakanlığı ve İnşaat Mühendisleri-Odasına mensup mühendislerden müteşekkil tahkikat heyeti üyeleri ise, o günden bu yana tek kelime bile söylememeği kendileri için prensip saymışlardır. Şayet rivayetler doğru çıkarsa, tahkikat raporları bu ay içinde Bayındırlık Bakanlığına verilecek, orada da bir kaç ay tetkik edilecek bu raporlar belki bir defa daha yeniden tahkikat heyetine havale edilecek ve böylece de hâdise unutulup gidecektir. Ancak, unutturulamayan tek şey vardır: Kimisine göre yerine havuz, kimisine göre de hamam yapılacağı söylenen sabık Spor Sarayı enkazı!

MODERN

Son yüzyıl içerisinde dünyamız dramatik bir şekilde değişmiş, teknoloji sahasında kaydedilen büyük gelişmeler yalnız rahatlık ve 'kolaylık anlayışımızı başka mecralara yöneltmekle kalmamış, sosyal münasebetlere, zaman ve mekân mefhumlarına kadar görüşlerimize tesir etmiştir. Tabiatiyle bu tesir mimaride sahasında da hissedilmiştir. Devrimizin durmadan değişen ihtiyaçlarına cevap vermek üzere mimarlığın pek çok yeni problemi kavrayıp bunları ilim ve mantık çerçevesi dahilinde halletmesi gerekmektedir. İlim adamı tahminle iş görmez; başkalarının fikir ve nazariyelerini sorgu ve sualsiz kabullenmez. Çalışması tahlil, tecrübe ve ispata dayanır. Aynı şekilde modern mimar da problemleri tahlilci bir ruh haleti içerisinde ele alır. Bayatlamış hal çarelerine, günümüzün ihtiyaçlarına cevap vermeyen fikirlere itibar etmez; yenilerini bulur, tecrübeyle değerlerini ispat eder.

Üstün teknoloji sayesinde çağdaş mimaride son derece hesaplı ve verimli bir sanat haline gelmiştir. Öyle ki artık bir binanın her yerinden azami istifade sağlanmakta, her noktası görevlendirilmektedir. Ancak, mimar mal sahibine her köşesi tıkır tıkır işleyen bir makine değil onun rahat edeceği, içerisinde zevkle oturacağı bir bina yaratmakla mükelleftir. Müşterisinin ve cemiyetin fiziki ihtiyaçları yanında ruhi ihtiyaçlarını da tatmin etmeğe muktedir olmayan mimar sadece yapı, tekniğine vâkıf bir meslek adamı olmaktan ileri gidemez. Mimaride ilim ve fenden ne kadar istifade ederse etsin ona peyk olamaz. Teknoloji bir binanın sağlamlığını, kullanışlı olmasını temin eder, fakat binaya güzellik, şahsiyet ve hayat verecek olan mimarın yaratıcı muhayyilesidir.

Şu halde modern mimarlık üç umumi esas üzerine kurulmuştur: İşe yararlık, sağlamlık ve güzellik. Bunları birer birer inceleyelim:

Modern mimar eserinin gayesine uygun olmasına, vazifeyi en iyi şekilde ifade etmesine bilhassa çalışır. Vazifenin dürüstçe ifadesi neticesinde ortaya yepyeni tipte binalar çıkar. Şehirlerin merkezlerinde yüksele arsa fiyatları "bulut delen"lerin, 50 dairelik bir binanın 50 münferit evden daha ucuza mal olacağının düşünülmesi "blok apartman"ların, bir çatı altında düzünelerle dükkânın bir araya toplanmasının sağladığı kolaylık "çok kat-

MİMARLIK

Abdullah KURAN

lı mağaza"ların doğmasına sebep olmuştur. Bu tip binalar son yüzyıl içerisinde ortaya çıkan ihtiyaçlara mimarların buldukları cevaplardır ve hepsinde yepyeni bir mimarlık estetiği ortaya çıkmıştır. Yeni görev tabii ve dürüst bir dille ifadelendirildiği takdirde form da taze olur.

Modern mimarlık lûgatında sağlamlık masiflik demek değildir. Yeni yapı malzemesi hafif ve ekonomiktir. Eskiden kârgir yapı kuvvetini kalın taş duvardan alırdı. Bugün ise duvar yük taşımayan, sadece içerisiyle dışarısını veya muhtelif hacimleri ayıran perdeler yahut paravanalar haline gelmiştir. Yük taşıyan unsur betonarme yahut çelik iskelettir. Yapı iskeletinin sağlamlık ve hafiflik sağlamaktan başka bir faydası daha vardır: Binaya elastikiyet temin etmek. Karkas binanın duvarları birer perdeden ibaret olduğuna göre ihtiyaçlar değiştikçe binanın bünyesine zarar verilmeden bunlar da yer değiştirebilir, bina az bir masrafla başka bir işe hizmet edecek şekle sokulabilir.

İşe yarama ve sağlamlık esaslarına sadakat, dürüst bir bina istihsal eder, fakat muhakkak surette güzel bir eser ortaya koymaz. Bir Binanın üslûbu ve şahsiyeti nihai olarak mimarının sanat anlayışına, zevk ve muhayyilesine bağlıdır.

Modern mimarlıkta plânlama bazı yeni esaslara dayanır. Bunların en mühimi "açık plân"dır. "Açık plân" esasına göre tasarlanan bir evde oturma, misafir ve yemek odalarıyla holler "yaşama sahası" adı verilen bir hacım içerisine yerleştirilir. Ev, kutu kutu odalar yerine ferah, serbestçe birbiri içerisine akan mekânlardan teşekkül eder. "Yaşama saha"sında her noktadan değişik köşeler görünür, muayyen yerlere konulmuş cam satıhlar evin içiyle dışını bir kül halinde yoğurur. Devamlı ve akıcı mekân anlayışına asrımızdan önce hiçbir mimarlık periodunda rastlanılmadığı cihetle "açık plân" mefhumunu modern mimarlığın en bariz unsurlarından biri olarak kabul edebiliriz.

Modern mimarlıkta diğer bir esas, kütleden ziyade hacimi tebarüz ettirmektir. Modern binalar ağır kütleler değil, hafif malzemeyle örtülmüş hacimlerdir. Yirminci yüzyıldan evvel masif bir taş duvar içersine gömülmüş pencereler ve kapılar, bunların cephelerde yarattığı gölge oyunları umumiyetle binanın karakterini tâyin ederdi. Bugün binaların cepheleri ekseriya devamlı cam veya sağır şeritlerle çevrilidir. Şeritler maksatlı bir ahenk ile takviye edilmiştir. Cam, mermer, çini veya başka bir malzemeden panolar hazan ufki, bazan şakulî şeritler halinde binanın bir ucundan öbür ucuna kadar kâh fasılasız, kâh muayyen aralıklarda kesilerek uzanır gider.

Birden fazla ve değişik işe cevap verecek bir bina, muhtelif cesamet ve formda kısımlardan teşekkül edecektir. Bunlar verimli bir şekilde irtâbatlandırılmak istenirse muvazeneli bir tenasüp yerine serbest ve simetrisiz bir kompozisyon meydana çıkar. Binanın muhtelif kısımları gibi, kapı ve pencere tanzimi de mütenazır olmaz. Ancak bu hâl nihai kompozisyonun disiplinsiz ve muvazenesiz olacağı mânasına gelmez. Mimar, iç vazife ihtiyaçlarını perde duvarları ve pencere şeritleriyle karşılar; sonra bunların nisbetlerini göz önünde tutarak duvarları ye pencere şeritlerini ahenkli bir. kül halinde tertipler. Asimetrik bir kompozisyonda mimari unsurlar bir eksenin her iki tarafına muvazi olarak dağılmadığından, modern mimarlıkta muvazene meselesi büyük hassasiyet ve incelikle halledilmek isteyen bir meseledir.

Modern mimarlıkta tezyinat anlayışı da, devrimizden önceki tezyinat anlayışına uymaz. Modern mimar, binanın bünyesi üzerine tatbik edilen tezyinatı anlamamakta, yapıda kullanılan malzemenin kendi şekil, hususiyet ve renginde mimarî tesirler aramaktadır. Modern mimarlığın tezyinat anlayışı ve sırları çıplak betonarme karkaslarda, temiz ahşap işçiliğinde, cam ve bronzdan mamul pırıl pırıl cephelerde zengin damarlı mermer ve kaba taş satıhlarda gizlidir.

Netice itibariyle, modern mimar devrini güzel eserlerle dillendirmek isteyen bir sanatkârdır. Bu hakimdim mazideki meslekdaşlarından ayırt edilemez. Ancak devrimizin ihtiyaçları ve bunlarla beraber güzellik anlayışı değişmiştir ve devamlı surette değişmektedir. Modern mimarlık, işte bu yeni ihtiyaçları tahlil edip güzel bir sentez çıkarabilme sanatıdır. Devrimizin mimari bu temel kaideye riayet etmekten kaçınamaz. Onun hayata ve dünyaya karşı davranışının samimiyetle ifadesi, modern mimarlığın mihenk taşıdır.

KİTAPLAR

YEDİ ÇINAR YAYLASI

(Kemal Tahinin romanı, Düşün Yayınevi, Düşün serisi 3, İstanbul, Baha Matbaası 1958, 383 sayfa, 500 kuruş)

Edebiyatımızda bir takım Kemaller aldı yürüdü. Hele romanda bu Kemaller, Türk romanını nerdeyse dünya romanının seviyesini ulaştırmak üzere. Tabii bu sadece Kemallerin işi değil. Onların gerisinde ilerisinde, yanında daha bir çok insan var. Ama Mm ne derse desin, şu son bir iki yıl içinde edebiyatımız, hele romanımız bir kemal çağı yaşıyor ve bunu gerçekleştirenlerin başında Kemaller geliyor. Yaşar Kemal, Orhan Kemal, Kemal Tahir... Bunların yazdıkları her roman, edebiyat dünyamız için başlı başına bir- hâdise oluyor. Günden güne bir âbide gibi yükselen romancılığımızın, eşi zor bulunur birer' taşı olarak âbidenin seviyesini yükseltiyor. Bu üç Kemalin aralarında, kelimelerle anlatılması zor benzerlikler ve gene kelimelerle anlatılması imkânsız ayrılıklar var; Birincileri, yani Yaşar Kemal, Güney Doğudan kopmuş gelmiş. Torosları Fıratı, Dicleyi, Türkmen aşiretlerini, çeltik ve pamuk tarlalarını anlatıyor. İkincisi, Orhan Kemal, o da Adanadan gelmiş. Adanayı, pamuk tarlalarını, dokuma fabrikalarını, işçileri, küçük insanları, köyle şehir arasında bocalayan genç insanları anlatmayı kendine vazife bilmiş. Onları anlatıyor.'. Pek pek, son bir kaç yıldır büyük şehir insanlarının

Kemal Tahir
Kâmil yazar

problemleri üzerine eğiliyor. Kemallerin üçüncüsü Kemal Tahir. O da Orta Anadolunun kuzey taraflarını, Çankırıyı, Çorumu, Kurşunluyu, Çerkeşi, Yozgatı anlatıyor. Buraların insanlarını, buraların tabiatım dile getiriyor. Dikkat edilirse Kemallerin üçünün de şurasından veya burasından, ama mutlaka Anadoludan sesler getirdiği görülüyor.

Kemallerden Yaşar Kemal, son günlerde susmuşa benziyor. Edebiyat dünyamıza kazandırdığı en büyük eseri- İnce Memetten sonra hayli samandır sesi sedası çıkmıyor. Orhan Kemal, ekmeğini kalemiyle kazanmak zorunda olduğu için hemen her üç-dört ayda, yeni bir romanla okuyucu karşısına çıkıyor. Romanlarının ağırlık merkezi de Güney Anadoludan İstanbula doğru kaymağa başladı. Kemallerin üçüncüsü Kemal Tahir ise, muhtemelen çoğu evvelden hazırlanmış, -kelimenin tam manasıyla-, stok edilmiş romanlarını peyderpey piyasaya sürüyor. Hemen hepsi de bir hayli hacimli olan ve şu son bir iki yıl içinde piyasaya çıkarılan romanların sonuncusunu "Yedi Çınar Yaylası" adlısı teşkil ediyor.

Yedi Çınar Yaylası, yazarın öbür kitapları isinde en çok Esir Şehrin İnsanlarına benziyor. Hikâyesini geçmişten, tarihten - ama yakın tarihten - almış. 1908 Meşrutiyeti ve ondan önceki yıllarda Çorum. Çorumun insanları, ağaları, aydınları. Çorumun köylüleri, aleviler, çerkesler, tütün kaçakçıları, jöntürk sürgünler, zaptiyeler vs.. Yediçınar Yaylasında Kemal Tahir, 1908 Meşrutiyeti ve ondan önceki, aşağı yukarı yüz yıllık devri anlatmış. Tabii devirlerle beraber değişen insanları da. Ama bu arada bir noktayı, okuyucuya pek de batmıyacak bir şekilde ısrarla ve ustaca gözler önüne sermiş: Devirler değişiyor, insanlar değişiyor ama kötülüklerin saltanatı,' ahlâksızların hükümranlığı değişmiyor... Kitabın sonunda Jöntürklerin idareyi ele geçirmesi bile zayıf, son derece zayıf bir ümit ışığı olarak parlamaktan öteye geçmiyor. Zaten kitabın bu son bölümü, roman tekniği bakımından da pek parlak değil. Adeta kitaba sonradan yakıştırılmış zoraki bir yamaya benziyor.

Yedi Çınar Yaylasının bütün kuvveti dilinden geliyor. Kemal Tahirin son derece ustaca kullandığı bir Türkçesi var. Romanın bütünü içinde fasıllar, fasılların içinde paragraflar, paragrafların içinde cümleler cümlelerin içinde de kelimeler birer çeki taşı gibi yerli yerine yerleştirilmiş. Hiç bir kelimeyi, hiç bir cümleyi yerinden oynatamıyorsunuz. Hele cümleleri metinden çıkarıp bir kenara koymağa, romanda yer yer kısıntılar yapmağa imkân yok. Karşılıklı konuşmalar da öyle. Romanın hiç bir kahramanının, lüzumundan fazla veya az konuşturulduğu söylenemez. Herkes kendisi ne kadar konuşması lazımsa o kadar konuşuyor. Hattâ o kadar düşünüyor! Pek çok romanın belli başlı zaaflarından birini teşkil eden romancının ikide bir söze karışması durumu da, bu roman için söz konusu edilemez. Kemal Tahir romanın hemen her satırına dilediği gibi yerleştiği halde, hiç bir sayfada yazarla burun buruna gelmek soğukluğuna düşmüyorsunuz. Romandaki şahıslar sisi alıp götürüyor. Hâdiseler sürüklüyor. Önünüze arkanıza bakmak fırsatını zor buluyorsunuz. Ancak romanın üzerine bir ikinci defa daha döner de, yeniden okursanız bazı ip uçları yakalıyorsunuz. Meselâ bir yerde Anadolu ağaları, Anadolu kişizadeleri işin şöyle korkunç bir hükümle karşılaşıveriyorsunuz: "Bilim buralarda ağa-ayan kısmının çoğu nasıl türemiştir, sen benden iyisini bilirsin. Böylelerinin, fazla değil, iki göbek gerisine bak, ya tütün kaçakçısı çıkar, ya da çarık hırsısı... Köy yerlerinin eşkiyâ yataklarını da unutmayalım. Bunlar, karılarını gözleri önünde bunca yıl kullanan eşkıyayı, zaptiye pususuna iteledikleri̇nin sabahı, ağalık minderine kurulurlar." Tabii bu hüküm, biraz tarihin karanlıkları, biraz da romanın havası içinde eritilerek veriliyor. Buraya aktardığımız çırılçıplak cümle gibi tek başına değil.

Yedi Çınar Yaylası, baştan sona kadar dikkatle okunduktan sonra rahatça söylenebilir ki, okuyucunun hemen her türlüsüne -aydınından, orta halli okur yazarına ve daktilo kızına kadar- rahatça hitap edebilen ve kendilini sıkmadan, zevk vererek bir şeyler söyliyebilecek bir kitaptır.

İlhan Berk
Arayan bulur

Temenni edilir ki, Kemallerin üçü de daha yıllar yılı Yedi Çınar Yaylası, İnce Memet veya Bereketti Topraklar Üzerinde gibi eserler, vermeğe devam etsinler de günümüzün romanı, altın çağını dört başı mamur olarak bulsun ve biz gelecek nesillere gerçek ve büyük roman örnekleri olarak, bir, üç, beş değil, onlarla, yüzlerle eser bırakalım.

GALİLE DENİZİ

(İlhan Berkin şiirleri, Varlık Yayınları 597, Yeni Türk Şiiri serisi 36; İstanbul Ekin Basımevi 1958, 64 sayfa 100 kuruş).

İlhan Berk, Yeni Türk Şiirinin en kıdemli ve en çok tanınan şairlerinden biri. Şairliği, Yeni Türk Şiirinin tarihi ile yaşıt. Belki ondan bile yaşlı. Böyle olduğu halde İlhan Berk, öyle pek çok kitap yayınlamış, yüzlerce binlerce şiir yazmış bir şair değil. Az yazıyor ama, öz yazdığı da iddia edilemez. İlhan Berkin hemen bütün edebi hayatı bir arama içinde geçiyor. İlk şiirlerinden bu yana İlhan Berk, hemen daima şiirde daha da yeni bir şeyler aramanın peşinde koşmuş bir şair. Hiç bir zaman olduğu yerde durmayı sevmiyor. Hep arıyor. Aradığını her zaman buluyor mu? Bu suale evet cevabım vermek çok zor. İlhan Berk daima daha yeniyi, daha ileriyi ararken çoğu zaman bocalıyor, çoğu zaman da bulduklarını dahi kaybediyor;

İlhan Berkin son kitabının bariz özelliklerini şöyle sıralamak mümkün: Bir defa şiirlerin umumi havası, edebiyatımızda ve bilhassa şiirimizde son zamanlarda adı edilen tatbikatçısı var nazariyecisi yok bir ekolün. İkinci Yeni - ekolünün havası içinde kaleme alınmış. Zaten İlhan Berk bu yeninin yenisi ekolün şampiyonlarından sayılabilir. Ömrü bu yolda geçmiş! Sonra şairin -bunca yıldır- değişmeyen tek tarafı geliyor: Usun mısralar yazmak. Bir satıra, hattâ üç satıra sığmayan mısralar. Ama bu arada İlhan Berkin kuvvetli tarafı da kendini gösteriyor. İlhan Berkin mısraları ne kadar uzun olursa olsun, mısra yapısını kaybetmiyor. Şiiriyetini de muhafaza ediyor. Galile Denizinde göze çarpan üçüncü nokta da şu: Şiirlerinde bol, ama insanı ürkütecek, diline rekaket verecek kadar bol yabancı kelime kullanmak. Yabancı isimler, yabancı sıfatlar İlhan Berkin şiirlerini adeta ayrık otları gibi sarmış, nefes alamaz hale sokmuş.

Kısaca söylemek gerekirse Galile Denizi, şiirde yeni bir şeyler arayan, ama aradığını bir türlü bulamamış olan bir şairin başarısız bir denemesi olmaktan ileri gidememiş. Kitaptaki tashih hataları ise, yenilir yutulur gibi değil.

T I B

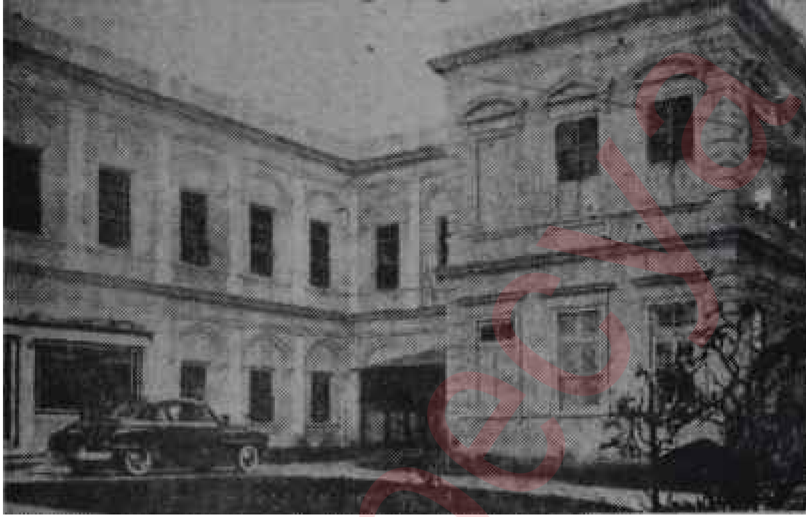
Hastahaneler

Ört ki öleyim!

Zeynep Kâmil hastahanesinin 160 yataklı yeni pavyonu, D. P. il kongresi ile yarışa girmişe benziyor. Bir türlü açılmıyor. Oysa ki hemen her şey hazır. Yatakları yerli yerine konmuş, hekim kadroları ise çoktan alınmıştır. Yeni pavyonun faaliyete geçebilmesi için kapıdaki kurdelâyı kesecek bir makas darbesi kâfidir. Tanrıya şükür, memlekette makas ve kurdelâ henüz yoklar sırasına girmemiştir amma, yok olan kurdelâyı kesecek adamdır. Aslı aranırsa bu, suni olarak yaratılmış yoklardandır. 150 yataklı bir pavyonu şehrin gıcır gıcır belediye başkanı da pek âlâ açabilir. Sonra Türkiyedeki bütün yeni tesisleri Başbakan açar diye bir kanun da henüz mevcut değildir. Fakat anlaşılan iktidarın bir numaralı adamı, açılmaları ile kapanmaları bir olan bazı fabrikaların yanında D. P. nin kapanmasına imkân olmayan tesisler' de kurabileceğini ispat edebilmek için, makası bizzat kullanmak istemektedir.

Evet, Türkiyede yedek parçası veya ham maddesi bulunmadığı için şu veya bu fabrika kapanabilir. Daha iyimser bir görüşle % 20 randımanla çalışabilir. Fakat bir hastahanenin, işleyecek madde, yani hasta bulamamak yüzünden kapanması olacak şey değildir. Hastamız çok fazladır ve daha en azından 500 tane 150 yataklı pavyonun ihtiyacını karşılamaya yeter ve artar bile! Hastalarımızın yatağa ihtiyacı âcil ve büyüktür.

Dünya sağlık teşkilâtı gelişmemiş memleketlerin her 10.000 nüfus için 27 yatağa sahip olmaları lâzım geldiğini açıklamıştır. Bu hesaba göre bizim 1956 senesinde mevcut olan yataklara, yeni 49,184 yatak ilâve etmemiz gerekir. Bu husus 14. Millî Tıp Kongresi Raporunda acı acı belirtilmiştir. Hürriyetlerin her çeşidinin çok fazla kısıldığı memleketimizde, azrailin hürriyetinin alabildiğine genişletildiğini görmezlikten gelmek her halde bozguncu propaganda yapmak olur. Türkiyede, penicillin çıktıktan sonra bilim dünyasında nezle gibi basit hastalıklar sırasında sayılmaya başlayan zatürreeden ölüm, ileri ülkelerdeki 100.000 nüfusta 204 nisbetinin tam 5,36 mislidir. Bu husus da 14. Millî Tıp Kongresi Raporunda yer bulmuştur. Buna rağmen nüfusumuz hâlâ. % 2 nisbetinde artmaktadır. Buna şaşmamak elden gelmez! Türkiyede doğum ve ölüm serbesttir. İkisi arasında kalan ve bu şartlarda ancak Darvin'in selection nazariyesine uygun olarak sağlanabilen "yaşama" periodunda ise insanların bir takım sıkıntılara katlanması gerekmektedir. Memleketimizde hem doğ, hem ölme, hem de yaşadığından şikâyet et, bu şımarıklıktan başka bir şey değildir!

Zeynep Kâmil Hastahanesi
Makas da var kurdelâ da, ama...

Ölmek serbest!

Türkiye Birleşmiş Milletler üyelerindendir. Bu teşkilâtın organlarından biri olan Dünya Sağlık Teşkilâtının -O. M. S.- anayasasının 1 inci maddesi şöyle der. "Irki, dini, siyasî fikirleri, ekonomik ve sosyal şartları ne olursa olsun erişilmesi mümkün en mükemmel sağlık durumu insanın temel haklarından birini teşkil eder." Hükümetimiz bu and-

Okuyucu mektupları

D. P. hakkında

Bilmem hiç dikkat buyruluyor mu? Son günlerde çoğalan nakil vasıtaları kazalarında sık sık geçmekte olan bir kelime var: "Rot"

Ankara asfaltında yuvarlanan otobüs, Boğaz yolunda denize pike yapan taksi, hep "rot" ları kırıldığından kazaya uğramışlardır.

Malûm "Rot", direksiyonu tekerleklere bağlayan kumanda sistemindeki mühim bir parçanın adıdır.

Bu vesile ile hatırımıza geldi. Acaba, D. P. İktidarının sık sık kazalar yapmasının, bastan kara etmesinin sebebi de böyle bir "Rot" meselesi olmasın?..

Ayhan Yetkiner — İstanbul

*

Son zamanlarda ölen bir çok kadınların "Salihatı nisvandan" olduğu ölüm ilânlarında zikredilmektedir.

Bu '"Salihatı nisvan", Bektaşilik veya Masonluk gibi bir tarikat mı, yoksa D. P. İktidarının hortlattığı Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Riyaseti gibi tabirlerden mi?

Cevdet Arkat — İstanbul

*

Politikacılar hakkında

D. P. İktidarının transfer yeni bakanlarından Server Somuncuoğlu 26.5.1954 tarihinde B. M. M. de "Siyasi huzura teallûk eden noktalar arasında radyonun kullanılış tarzı, resmi ilânların tevsi sekli bugünkü siyasi havamızın halline acele olarak ihtiyaç duyduğu mevzulardır" demiştir.

Yeni Basın Yayın ve Turizm Bakanı Somuncuoğluna bu sözlerini mecmuanız vasıtasıyla hatırlatmama müsaadenizi rica ederim.

Sakıp İmirzalıoğlu — Ankara

*

Muhterem İnönünün memleket dertlerine dokunan ve çare gösteren isabetli İrgatları, halkımız üzerinde haklı olarak iyi intibalar bırakmaktadır. Bu durumu iyi bilen İktidar, halk kütlelerini lehine çeken İnönünün bu davranışı karsısında radyoda klasik resmigeçitlere yeni yeni safhalar ilâve ediyor.

Ama neye yarar? Bu güne kadar İnönü hakkında söylenen her şey, iddiacıların arzusu hilâfına İnönüyü daha da büyütmüştür.

Mehmet Hulusi Hamidi — Mardin

Irak hâdiseleri hakkında

Irakta cereyan eden hâdiselerin ibret verici tafsilâtını, bu hadiseleri en güzel şekilde tahlil eden AKİS'in kaleminden okudum.

Ahmet Özalp — Darende

laşmaya okumadan mı imza koymuştur, yoksa bu maddeyi Birleşmiş Milletler anayasasının bir çok diğer maddeleri gibi memleketimizde tatbik etmeğe mi lüzum görmemektedir, burası bilinmemektedir,

Biz asırlardan beri asker olmakla öğünen bir milletiz. Kuvvetimiz dillere destandır. Dost memleketler bunu iyi «bilirler ve askerlerimiz kendilerininki yerine döğüşsün diye bize durmadan borç verirler. Sağlam olmayan iyi döğüşemeyeceğine göre, hiç değilse dostlarımız bize borç versinler diye sağlam olmaya mecburuz. Fakat buna rağmen Millî Savunma bütçemiz genel bütçenin % 50 sinden aşağı düşmediği halde, 1923 den beri sağlık bütçemizi hiç bir zaman % 5 in üstüne çıkaramamışızdır. (Sağlık dergisi C. 7 S. V).

Hiç tereddütsüz denilebilir ki, en uzun kuyruklarımız poliklinik ve sanatoryum kapılarındakilerdir. Her sene mevcut yatak sayısına 1000 yataklık ilâveler yapılsa ve nüfusumuz olduğu yerde saysa bu kuyrukların kısalması için vasati 48 sene lâzımdır. Türkiyede vasati ömür, henüz bu rakama varmamıştır! Sanatoryum kapısında beklemek, Migros kuyruğunda beklemekten çok daha başka şeydir. Hastalar 48 sene bekliyemiyeceği için, hiç bir tedbire lüzum görmeden kendiliğinden kopacak yegâne kuyruk budur. Hastalıklar kalkınma rakamları ile tedavi edilemez, onları yenmek için hastahaneye hekime ve ilâca ihtiyaç vardır. Tabii bütün bunlardan önce hastalıklardan korunma tedbirleri gelir.

Haseki Hastahanesinin Doğum Kliniğinde iki loğusa, Bakırköy Akıl Hastahanesinde bazan iki bazan üç hasta ayni yatağı paylaşırken. Zeynep Kâmil Hastahanesinin yeni 150 yatağını illâki Başbakan açacak diye kapalı tutmak, hastahane yatağını Hilton veya Parkotel yatağı ile ayni değerde gördüğümüzün bir delili sayılabilir. Bu görüş, yerini mevcut yataklara her ay asgari 100 yeni yatak ilâvesini zaruri sayan görüşe bırakıncaya kadar, naçiz fertler olarak sağlığımıza dikkat etmekten başka yapılacak birşey yoktur!

Hastalarımızın iç veya dış turistlerden çok daha âcil yatak ihtiyacında oldukları açıktır. Memleketimizdeki 40.000 den fazla müseccel akıl hastasına karşı, 4400 yatak vardır! -Bakırköy 3500, Elâzığ 250, Manisa 150, çeşitli devlet ve belediye hastahaneleri tahminen 500.. Bu, asgari 35000 akıl hastasının serbestçe aramızda gezdiğinin en açık ifadesidir. Türkiye, veremden ölümün en yüksek olduğu memleketler arasındadır. -100.000'de 186-. Memleketimizde her sene 40.000 kişi veremden ölür Ve bu miktar 1944 ten bu yana % 20 artmıştır. Buna karşılık, verem yatağı sayısı hiç denecek mertebededir -11,5 verem ölümüne 1 yatak- ve memleketimizin en azından 36.500 verem yatağına ihtiyacı vardır.

Hekim ve reçetesi, halkımızın büyük bir kısmı için zorlukla ulaşılabilen şeylerdir. Köylü, bereketli yılların hasat zamanına rastlarsa, hastalığını tedavi ettirebilmekte, zamansız hastalanırsa kendini köydeki hocaya okutturmakla işi geçiştirmeğe çalışmaktadır. Esasen memleketimizde sağlık işleri ile uğraşan hacı, hoca ve üfürükçülerin bolluğu, hekim ve sağlık tesisi yokluğunun en normal neticesidir. Bununla beraber, sırf Sağduyusunun kılavuzluğuyla köylü ucuz veva bedava hekime akmaktadır. Bu da hekimlerimiz için tek teselli kaynağıdır.

Tek yatakta çift hasta

"Bir koltuğa iki karpuz sığar mı?"

ÇALIŞMA

İşçiler

Metin Rasim

Dereyi görmeden...

Bayram, ama niye?

Temmuz ayının son günü, yolu Türkiye Taş İşçileri Sendikası Genel Merkezine düşenler içerde bir bayram havası estiğini gördüler. Sendikanın, başkanından üyesine kadar hemen her ferdi tam bir sevinç içindeydi. Bir yanda harıl harıl teksir makinası çalışıyor ve bir takım kâğıtlar mumlu kâğıdın üzerinden geçtikten sonra elbirliği ile hemen zarflanarak sağa sola gönderiliyor ve bir yandan da Sendika İdarecileri birbirini tebrik ediyordu. Geçen ayın sonunda, Türkiye Taş İşçileri Sendikası mensuplarını böylesine memnun eden hâdise, aşağı yukarı bir kaç yıldan beri Sendika ile Vakıflar Umum Müdürlüğü arasında devam edip giden bir • mücadelenin sendikanın zaferi ile neticelenmesi idi.

İstanbul Taş İşçileri Sendikası, İstanbul Vakıflar Müdürlüğü ile bir ihtilâfa düşmüştü. Baş Müdürlük, İstanbulda Vakıflara ait binalarda çalışan taş işçilerine paralarını doğru dürüst ve zamanında, ödememekte, pazar ve bayram yevmiyesi vermemekte ve çoğu zaman da işçilerin hakkı ve alın teri karşılığı olan yevmiyelerini bazen iki, bazen üç ay geciktirmekte idi. Sendika bu hususların düzeltilmesi için önce Baş Müdürlüğe müracaat etmiş ama hiç bir cevap alamamıştı. Sonra bu müracaatları, doğrudan doğruya Vakıflar Umura Müdürlüğüne yapılan müracaatlar takip etmişti. İşte tam o günlerde, nasıl olmuşsa olmuş, Vakıflar

Umum Müdürü Orhan Çapçı hâdise ile bizzat alakalanmış ve Sendika Genel Başkanı Metin Rasin ile görüşmüş, yapılan haksızlıkların düzeltilmesi için derhal emir vereceğini söylemişti. Ayrıca bu arada, beş madde halinde tesbit edilen vaatlerde de bulunmuştu. Bundan böyle taş işçilerinin emeklerinin karşılığı olan paralar muntazaman ödenecekti. Ödeme her ayın 6'sında ve 21'inde olmak üzere iki defada yapılacaktı. İşçiler, iş başında bir kazaya uğrarlarsa tedavileri' Vakıflar Umum Müdürlüğüne ait hastahanelerde yaptırılacaktı. Taş işçilerinin sanatını ilerletmek için bir kurs açılması da karara bağlanmıştı. Umum Müdürlük ilgilileri ile Sendikalı ustalardan teşkil edilecek bir komisyon ücretlerin tesbiti işi ile uğraşacaktı. Nihayet, bundan böyle Vakıflar Umum Müdürlüğü, taş işçisi ihtiyacını *bizzat* Sendikadan temin edecekti. İşte temmuz ayının son günü, Sendikanın Genel Merkezinde harıl harıl teksir edilerek "müjdelenen" haber buydu. Merkebini kaybedip de tekrar bulunca sevinen fakirin hikâyesi gibi, taş işçileri de yüzde yüz hakları olan bazı şeyleri yeni baştan -o da sözde- ele geçirince bir bayram havası içine girivermişlerdi.

İŞÇİLER OYALANIYOR

Adil AŞÇIOĞLU

Asgari ücretler hususundaki vaatlerden, yaptırılacağı söylenen **işçi meskenlerine kadar hemen her konuda işçiler hükümet tarafından oyalanmaktadır. Artık bu hususun tesbiti gerekmektedir. Asgari ücretlerin ne kadar düşük olduğu, buna rağmen tatbik edilmediği ve sadece bazı bölgelerdeki işçiler için asgari ücret tesbit edildiği meydandadır. Ama asgari ücret, işçileri oyalamak ve uyutmak için pekâlâ kullanılabilmektedir. İş mahkemelerinin bütün memlekette kurulmadığı, kurulan yerlerde ise hakimsiz olduğu meydandadır. Ama işçiler, işverenlere karşı haklarını aramak için mahkemeye gitmeye teşvik edilmektedir. İşçi ücretleri ise son derece düşüktür. Ama bu konuda da işçilere bir oyalama kapısı açılmıştır.**

Her altı ayda bir il hakem kurullarına başvurup ücretlerin artırılmasını istemek mümkündür. Buralardan ücretlerin artırılması yolunda bir karar çıktığı pek az görülmüştür!

İşçiler en kötü meskenlerde yüksek kiralar karşılığında oturmaktadırlar. Buna karşı işçileri oyalamak için mesken kooperatifleri kurulmuştur. Kooperatifler ise şimdiye kadar birkaç binden fazla mesken inşa ettirememişlerdir. Milyonlarca işçinin meskensizlikten perişan olduğu bir hakikattir.

İşçilerin hangi sağlık şartlan altında yaşadığını anlatmak için -bilhassa büyük şehirlerde- yıkanacak su bile bulamadıklarını söylemek kâfidir. Buna, ağır çalışma şartlarını, gıdasızlık ve havasızlığı eklediniz mi, işçi sağlığının ne durumda olduğu daha iyi anlaşılır. Buna da çare bulunmuştur: İşçi Sigortaları Kurumu. Bu kurumdan da memnun olanı bulmak kolay değildir!

Bütün bunlar, işçilerin nasıl oyalandığını gösteren misallerin ancak birkaçıdır. Bununla beraber, şurasını da belirtmek isteriz ki, işçilerin çoğu mevcut kanunî İmkânlardan en iyi şekilde faydalanmasını bilmedikleri gibi, onlara yol gösteren de pek yoktur.

1950 denberi işçiler grev, kollektif iş akti, ücretli izin, sendikalar kanunu gibi hayallerle oyalanmaktadırlar. Nitekim, daha iki hafta önce Çalışma Bakanı gazetecilere verdiği bir beyanatta, yukarıda birkaçını sıraladığımız konular hakkındaki kanun tasarıları üzerinde hâlâ çalışılmakta olduğunu ' bildirmiştir. Bu ne bitmez tükenmez çalışmadır ki, yıllardanberi devam edegeldiği halde bir türlü memleketimizin şartlarına uygun bir sendikalar kanunu, bir grev kanunu, kollektif iş akti kanunu hazırlanamamıştır. Memleketimizdeki şartlar acaba dünyanın diğer memleketlerinde hüküm süren şartlardan bu derece değişik, bu ölçüde uzak mı ki, Demokrat Parti 12 yıldanberi bu şartlara uygun kanunları bir türlü hazırlayamadı? ,

İşin aslı şudur: Demokrat Partinin bu işçi meselelerine bir hal çaresi bulmağa niyeti yoktur. Öte yandan işçilerin sayısı memleketimizde hergün biraz daha artmakta ve işçi sınıfı partiler için birçok yönlerden ihmal edilmez bir kütle haline gelmektedir. Bu yüzdendir ki, Demokrat Parti işçileri hem kırmamak, hem de onların ellerine kanuni imkânlar vermemek için gayret sarfetmektedir. İşçiler için en önemli ve tesirli mücadele vasıtası olan grev hakkını Demokrat Parti bir türlü kabul etmek istemiyor. Fakat 2 yıldır bu hakkın işçiye verileceğini tekrarlayıp duruyor. Onun için D. P. grev halikını kabul etse bile, bu yolda çıkarılacak bir kanun isçilere gerçek bir şekilde grev yapmak fırsatını vermeyecektir. Nitekim şimdi, işçilere grevden önce kollektif iş aktinin, yıllık ücretli iznin daha önemli olduğu telkin edilmeğe çalışılıyor.

*

Demokrat Partinin işçi haklarını tanımayı geciktirmek hususundaki bu kesin kararı karşısında işçiler ve sendikacılar ne yapıyorlar? Kanaatimizce yapılan pek az şey vardır. Üstelik bir takım yanlış yollara sapılmaktadır. İşçi dâvalarının iktidara yaklaşmakla iyi bir sonuca bağlanabileceği yolundaki yanlış telkinlere işçiler haddinden fazla kapılmışlardır. Bu yüzdendir ki, çeşitti iş--i teşekküllerinde işbaşına getirileceklerin iktidarın yakını kimseler olmasına işçiler bugüne kadar dikkat etmişlerdir. Halbuki olaylar bu politikanın yanlışlığını göstermektedir. Demokrat Partiye yalan oldukları için işbaşına getirilen sendikacılar bu partiden işçiler lehine ne koparabilmişlerdir? Grev Kanunu, Kollektif İş Akti Kanunu, yoksa Yıllık Ücretli İzin Kanunu mu çıkarılmıştır? İktidara yakın oldukları için iş başına getirilen sendikacılar iktidara karşı işçi haklarının ve menfaatlerinin hangisini korumuşlar, bu hususta iktidara seslerini ne dereceye kadar duyurmuşlardır? Hele Büyük Millet Meclisinde bulunan muvafık işçi milletvekilleri, işçiler lehine hangi harekette bulunmuşlardır? Hükümetin Büyük Millet Meclisine getirmekte bu kadar geciktirdiği kanun tasarılarından hangisini işçi milletvekilleri kendiliklerinden B. M. M.'ne teklif etmişlerdir? ' Halbuki işçiler, milletvekillerine ve sendika liderleri ile diğer işçi teşekkülleri başkanlarına büyük ümitler bağlamışlardır. Her seçimde yemden verilen sözlerin bu defa tutulacağım ummuşlardır. Fakat aradan geçen zamana rağmen Türk işçisinin önünde duran engellerden hiçbiri giderilmemiş ve işçi milletvekilleri ile liderleri bu yolda müsbet bir tek adım atmamışlardır.

Biraz bekleyiniz, sabrediniz, bakandan söz aldık, şu tasarı yakında Meclise gelecek, bu tasarı komisyona geldi gibi oyalamalardan artık işçiler bıkmışlardır.

Bu sözler ve vaadler, işçinin geçim sıkıntısına bir deva olamamaktadır. Bu sözler, İşverenlerin ve bazı idare âmirlerinin işçilere karşı olan kötü muamelelerinde hiçbir değişiklik yapmamıştır.

Bu sözler, işçilere çok kıymetli yıllar kaybettirmiştir.

K A D I N

Kilyos plajında güneşliyenler
Yananlar da var!

İstanbul

Lüks merakı

İstanbulun güzelliğine hakikaten doyum olmaz. Her köşesi ayrı ayrı bir cennettir. Gel gelelim bu nimetlerden istifade etmek pek az İstanbulluya nasip olmaktadır. Yıkılan İstanbul'un bol bol tozunu, dumanını yiyen, sıkıntısını ve ıstırabını çeken İstanbullu, kendisini meselâ Kilyostaki şirin motele götürecek olan kırk metre genişliğindeki yeni- yoldan nasıl istifade edecektir? Eğer hususi arabası veya taksiye verilecek muazzam paraları yoksa İstanbullu bu yolun ancak lâfını edecek, veyahut onu çok uzaktan görmekle iktifa edecektir. Çünkü bu yoldan geçen muntazam otobüs seferleri, dolmuş gibi ucuz vasıtalar yoktur. İstanbullu canım dişine takıp birkaç vasıta değiştirdikten ve dolmuşçuların merhametini kazandıktan sonra Kilyosa varsa da, bu müstesna yerin dinlendirici, huzur verici havasından istifade edip kendisini tatlı tatlı sahili döven dalgalara bırakamıyacaktır. Zira, Kilyosa varır varmaz da dönüşü peylemek dolmuş kollamak zorundadır. Tabii yüreği de olanca hızı ile çarpmaktadır. Ya maazallah dönüş vasıtası bulamazsa hali nice olacaktır?

(Dünyanın heryerinde ucuz, rahat, harcıalem birşey olan motel Kilyosta lüks oteldir! Yanına yaklaşılmaz. Zaten çoluk çocuk, plaja, giriş için çantasını boşaltan İstanbullu geceyi motelde geçirmeyi hayal bile edemez. Hoş etse de yer bulamaz ya! Lüks yerlerin lüks müşterileri vardır. Aylarca evvel tutulmuştur. Güzel bir otelin, güzel bir plajın, pahalı küçük sayfiye evlerinin bir deniz kenarını güzelleştirdiğini, canlandırdığım kalkındırabileceğini kabul etmek tabii lâzımdır, ama, burayı hakikaten istifade edilir büyük bir plaj, bir sayfiye yeri haline getirebilmek için halkı oraya çekebilmek te şarttır. Bunun için en başta nakil vasıtası derdini halletmek, rahat ve muntazam otobüs seferleri temin etmek lazımdır. Lüks otel yerine veyahut lüks otel yanında hakiki küçük moteller de şarttır. Pahalı yazlık sayfiye evleri gibi haftalık, onbeş günlük kiraya verilen şirin barakalar, pansiyonlar düşünmek lâzımdır. Hattâ civardaki eski evlerin temiz ve ucuz pansiyonlar şeklinde kullanılmasını temin etmek, tabiatın cömert davrandığı bu sahilleri canlandırmak, halkın hizmetine sokmak bakımından gayet mühimdir. Bırakın halkı, bu turist bakımından da böyledir. Turist bizim tahayyül etmesini sevdiğimiz milyarder Amerikalı veyahut zengin Arap değildir. Turist dünyayı görmeye meraklı orta halli insandır. Arabasını yanında taşımadığı zaman da muntazam otobüs seferleri arar. rahat, ucuz otel arar. Oysa biz, her el attığımız yere önce lüksü sokmaya çalışıyoruz, ihtiyacı ise hiç düşünmüyoruz.

Filanca sayfiye yerinde ne var? Falanca meşhur otel! Güzel. Ya başka? Başka ikinci sınıf etiketi altında çalışan örtüleri bulaşık bezi gibi, sinekli sözüm ona kır gazinoları. Oysa ki o sayfiye yerine asıl lâzım olan, tiril tiril temiz, iddiasız fakat şirin hakiki kır gazinolarıdır.

Moda

Sokaktaki kadın

Yazın en çok tutunan modelleri ne Dior moda evinin trapezi, ne Balenciağa'nın nefis muslim modelleri, ne de hattâ meşhur çuval biçimi olmuştur. Yazın en çok tutunan modelleri sıkı belli, çok zengin ve kısa etekli giyimi kolay elbiselerdir. Çünkü sokaktaki kadın, giyimi kadar dikişi de kolay olan bu biçimleri seçmiş, tek patronla-rahât ev entaresini, plaj kıyafetini, dans ye sokak elbisesini bir çırpıda dikivermiştir. Aynı model, göze çarpan cazip renkli basmadan yapılınca güneşten yanmış kadına hoş bir cazibe vermekte, soluk düz renkli popline tatbik edilince evde ve sokakta gayet iç açıcı ve kibar durmakta, güzel bir emprime veyahut tok bir beyaz kumaş üzerinde tekrar edilince nefis bir dans elbisesi ortaya çıkmaktadır.

Dans elbisesinin beline güzel bir çiçek ve elbisenin kumaşına uygun renkte ince şifon veya parlak saten bir kemer takmak, bir kuşak bağlamak ona en ağır havayı vermeye kâfi gelmektedir. Bu tarz giyim kolay, ucuz, pratik olduğu kadar da

Yazın tutunan modası
Keramet kolaylıkta

Yeni dertler

Jale CANDAN

Memleketimizde özel okullara ve yarı resmi kolejlere gösterilen rağbet günden güne artmaktadır. Hele eskiden beri nam vermiş bazı okullara talebe yazdırmak son derece güçleşmiştir.

Çocukları ilk okulu bitirir bitirmez birçok aileleri de bir derttir alıyor! Çocuğu hangi özel okula yazdırmak mümkünse onun peşinde koşuluyor. Henüz imtihandan çıkmış yorgun ve heyecanlı çocuklar, test imtihanının birinden diğerine koşturulurken, anne babalar da iltimas peşinde koşmaktadır. Doğrusu, giriş imtihanlarının yapıldığı binaların kapısında bekleşen çocukları görünce, insan, modern psikolojik terbiye sisteminin, bu modern test usulü ile nasıl bağdaştığına hayret ediyor. Hattâ bu test imtihanlarının bugün bazı okullarda, ilk sınıflardan itibaren tatbik edildiğini görmek insanı cidden düşündürüyor. Henüz ana kuzusu denecek yaşta yavrucuklar, annelerinin ellerine sıkı sıkı sarılmışlar, titreşe titreşe imtihan kapısı önünde bekleşiyorlar. Anneleri kendilerinden berbat vaziyette.

Geçenlerde böyle bir anne ve çocuğa tesadüf ettim. Anne çocuğunun cebine makineli tüfek mermisi dizer gibi kalem dizmişti. Mütemadiyen "Şaşırma, dikkat et, kalemin ucu kırılırsa onu at, ötekini al, telâş etme korkacak birşey yok" diyordu. Çocuk şaşkın kalemlerine bakıyordu ama, gözlerinde renk renk kaleme bakan bir çocuğun sevinci yoktu. Tersiz telâşı, heyecanı, korkuyu da bir daha unutmamak üzere o gün öğreniyordu. Bundan böyle sevinçle, huzur içinde okula koşmasına imkân var mıydı?

Tanıdığım birçok çocuklar birkaç okulun test imtihanına birden girdiler. Kiminde kazandılar, kiminde kaybettiler. Bu bakımdan ben, test usulünün çocukların kabiliyeti hakkında hakikaten tam isabetli neticeler verdiğine inanamıyorum. Tabii belki usûl iyidir de tatbiki yanlıştır, belki gününe ve saatine, hattâ davaya göre çocukların cevap verme şansları değişmektedir ve özel okullara talip olanların sayısı böylesine arttıkça usûl bir zaruret olmakta devam edecektir. Yalnız bazı ailelerin bunu bir yeni snobizm haline getirip çocuklarını muhakkak surette paralı mektepte okutarak kendi kendilerini tatmin etme yoluna gitmeleri, çocuklar için zannedildiği kadar faydalı değildir. Çocukları boş ve lüzumsuz imtihanlara tâbi tutmak onlara çok erken ve yersiz muvaffakiyetsizlikler tattırmak kendi kendilerine besledikleri güven hissini yıkabilir.

Öyle anneler tanıdım ki, yediṣer yaşındaki çocuklarının test imtihanında muvaffak olup olmamalarını kendileri için bir övünme vesilesi veyahut bir şeref meselesi yapmışlardı. İnsan çocuğunu iyi bir mektepte okutmak ister. Ancak, özel okulların resmi okullardan daha iyi talebe yetiştirdiğine inanmak güçtür. Etrafımıza bakacak olursak resmî okullarda yetişen gençlerin diğerlerinden dana iyi yetiştiklerini ve hayatta daha çok muvaffak olduklarım kolaylıkla görebiliriz. Terbiye bakımından da bu ekseri böyledir. Resmî okulların en büyük eksiği muhakkak ki lisandır. Lisana çok daha fazla ehemmiyet verilip, gösteriş için değil de, öğretmek gayreti ile programa alındığı takdirde birçok ailelerin resmî okulları diğerlerine tecelli edecekleri muhakkaktır.

Lisanın, gençlerin istikbali üzerinde oynayabileceği rolü düşününce elbette ki bunu bir snobizm olarak kabul edemeyiz. Türkçe neşriyatın kısırlığı, birçok meslekler için lisanı en ön plâna almaştır. Lisan bakımından takviye edilmiş Millî Eğitim okullarını diğerlerine tercih etmek için birçok ciddi sebepler mevcuttur ve bu, muhakkak ki, birçok aileyi ve çocukları yeni yeni dertlerden kurtaracaktır.

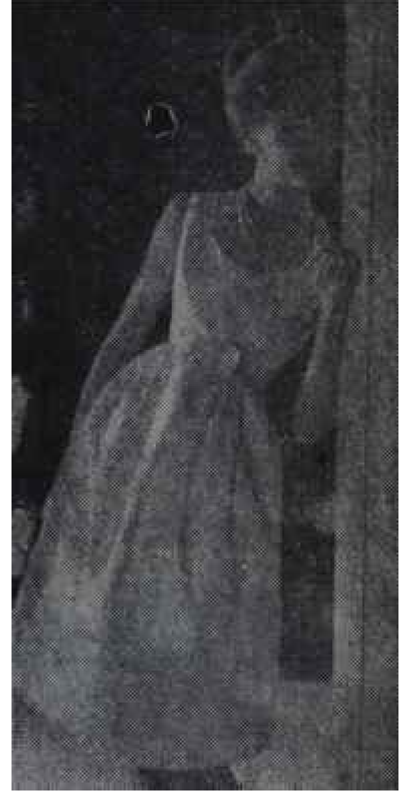
gençtir, iddiasız ve caziptir.

Bu tip modellerin halk ve hattâ en şık, en zengin kadınlar tarafın* dan tutunması büyük terzileri bir hayli düşündürmektedir. Çünkü son senelerin ispat ettiği hakikat, bu terzilerin artık modaya eskisi kadar hakim olamıyacaklarıdır. Sokaktaki kadın rahatı, sadeyi, kolayı seçmiş bunu cazip yapmıştır. Çok ustalıklı elbiseler, güzel kuplar, pahalı dikiş kadına yaklaşılmaz, iddialı ve yaşlı bir hal vermektedir. Birçok büyük terzi en nefis modellerinin müşterileri tarafından beğenilmediğini, daha genç, daha sade, daha rahat modeller yaratmaya doğru itildiklerini görmüşlerdir.

Binlerle model elbise

Bu yeni cereyandan en çok istifade eden. tüccar zihniyetli hazır elbiseciler olmuştur. Bugün New - York'ta, Ohrbach isimli bir büyük mağaza Parisin büyük terzileri için hakikî bir rakip olmaya başlamış ve en zengin müşterileri cezbe muvaffak olmuştur. Hem de Ohrbach'ın sattığı en pahalı elbise 69 doları geçmemektedir.' Buna rağmen, son aylarda en şık giyinen artistlerin, en titiz şık kadınların, asillerin, kollarının altında büyük bir paketle New - York'taki bir büyük, mağazanın dördüncü katım işgal eden bu ucuz moda evinden çıktıkları tespit edilmiştir. *

Ohrbach işin kolayını şöyle bulmuştur: Tanınmış Fransız terzilerinin kolay giyimli, genç görünüşlü elbise, tayyör, manto modellerini satın almış ve bunları en ufak bir değişikliğe tâbi tutmadan, en ufak pensine, tek bir düğmesine bile riayet ederek, yalnızca kumaşlarım değiştirerek kopye etmiş ve böylece

Belden sıkma
Yılın gözdesi

Fransız şıklığının inceliğini Amerikan zevkinin iç açıcı, neşeli genç havasa ile birleştirmiş, misli görülmemiş bir başarı kazanmıştır. Bugün Amerikada Ford'un son modeli nasıl meşhursa, Dior'un yazlık döpiyes trapezleri, Givenchy'nin cazip renkli şantung yazlık rob mantoları o derece meşhurdur. Yalnız Dior müessesesi, bu terzi evine ismini kullanmayı katiyetle yasak ettiği için, bu müessesenin modelleri "Monsieur X" olarak satışa çıkarılmaktadır.. "Monsieur X" in kim olduğunu tabii herkes bilmekte ve "Monsieur X" en çok sahneye çıkmaktadır. Aynı modeller satıldıkça, yerine yenileri ilâve edilmektedir. Rivayete göre, bir gün içinde yüzlerle model satılmaktadır.

C E M İ Y E T

Irak hâdiseleri üzerine âdeta on yaş çöken Büyük Elçi Necib El Ravi ve lâcivert gözlü eşi bir müddet ortadan kayboldular, o kadar ki haklarında Türkiyeden ayrıldılar dedikoduları dahi çıktı.. Fakat geçen gün çay saatinde Hiltona hem de hiç umulmayanı gelişleri, yabancı elçileri dahi şaşırttı. Sefirini lâcivert elbisesile asorti saçlı olan güzel Sefire, çok mesut ve neşeli gözüküyordu. Sefir Lobby de haber avıma çıkmış muhabirlerin yanına kendiliğinden gelerek hepsinin elini sıktı, hatırlarını sordu ve "Türkiye b i z i istediği müddetçe burada kalacağız, vazifeme devam ediyorum, yeni Irak Hükümeti Türkiye ile dostluğu daha da takviye edecektir" dedi. Gazetecilere veda ederken de "hâkimiyet milletindir" diye fısıldadı! Büyük Elçinin" böyle birdenbire ortaya çıkmasına karşılık Irakın İstanbul Konsolosu Sefa bey, değil umumi yerlerde gözükme, telefona dahi çıkmaktan kaçınıyor. Sabık Irak Kralı Faysalın yatı, otomobilleri elbiseleri Prens Abdülillahın 300 bin lirayı aşan mücevher, halı borçlan hâlâ İstanbuldaki Arap sosyetesinin ağzında... Ortaköylü bir kuru temizleyici* "Prens hazretlerinin bana temizlediğim elbiselerinden dolayı yüz lira kadar borcu vardı, bunun faturasını Bağdattan dönüşünde ödeyeceğini söylemişti, tabii artık bu parayı kimseden talep edecek değilim, doğrusu çok acıdım kendisine, yüz liram helâl olsun" diyor. Mücevherci ise evvelâ feryat etti, sonra da sanki gizli e l l e r tarafından derhal susturuldu, "Prensin bana borcu filan yok, dedikodular asılsız" dedi. Bu ara, Prenses Fasılanın *genç* ve diri vücudunu meydana çıkaran lasteks mayo ile Korsika adasında denizden çıkarken çekilmiş resmini gören İstanbuldaki Iraklılar, "Nişanlısının matemini plajlarda mı tutuyor?" diye konuşmaktan kendilerini alamıyorlar.

*

Zengin bir Parisli tüccarın tek evlâdı olan genç bir Fransız kızı, Lili Biardot, atla Paristen İstanbula geldi. 27 yaşındaki sempatik süvari ile 13 yaşındaki at yatacak yer buldular ama, bir insan boyunda olan muazzam köpek otel sıkıntısı ile karşılaştı... Bu azman, insanların yattığı yerlerde yatamaz dediler. Köpek ise, kızını spor arabasile takip eden annesinin arabasında tek başına kalmaya razı olmadı. Esasen Fransız kızı da "ben nereye, köpeğim de oraya" diye ayak diretiyordu. Lüks bir otelin holünde bir kaç otel müdürü, uzunca süren bir istişareden sonra, otelin zemin katında, oldukça konforlu bir yer hazırladılar. Bunun için de ayrıca bir ücret alacaklarını bildirdiler. Böylece, genç kız da hasret kaldığı temiz yatağa kavuştu.

Atlı Turist Lili Biardot İstanbul sokaklarında

Hoş geldin evimize!

*

Aşka aşık, şuh ve çok sıcakkanlı sarışın bir kadın olan Amerikalı artist Mary Bianchard, Türkiyede üç ay kaldıktan sonra, Madride film çevirmeye gidiyor. Türkiyeden ayrılacağınla çok üzülen genç kadın, "uçağım kalkarken hüngür hüngür ağlıyacağım, İstanbulu çok sevmiştim" diyor. Kısa zamanda birbirinden cazip kavalyelerle gezen ve hepsine de "ciddi surette tutulduğunu" sanan romantik sanatkâr arkasında hayli hayran bırakacak.

*

Hiltonda odalarda cereyan eden siyasi görüşmelerin en mühimi geçenlerde Fatin Rüştü Zorlu ve İngiliz Büyük Elçisi Sir James Bowker arasında vukubuldu. 1 saat 15 dakika devanı eden bu görüşmeden sonra Sir Bowker gazetecilere: "Bu sadece bir nezaket ziyaretiydi" dedi. Nezaket ziyaretinin bu kadar uzun oluşunu da elçi şöyle izah etti: "Sohbetin ne tatlı şey olduğunu anlayın". Bu konuşmadan tam iki dakika sonra Fatin Rüştü Zorlu, kapı- ---- vuran iki kadın ve iki erkek gazeteciyi güler yüzle kabul etti ve "iki memleketi ilgilendiren her mevzudan konuştuk", dedi. Sonra da "Karşımda böyle genç, neşeli gazeteciler görmek beni çok memnun ediyor" diye iltifatta bulundu.

Çok sık yapılan İstanbul seyahatlerime artık bayan Leylâ Tepedelen iştirak etmediği için Ziya Tepedelenin aklı Ankarada kalıyor... Esasen bu ara lüks oteller safirler, bakanlarla dolu. Meselâ Şadırvanda yemek yiyenler, etrafa bakınca, en azımdan milletvekili olan müşteriler görüyorlar..

*

Karikatürleriyle fırtınalar koparan, beynelmilel şöhreti haiz Turhan Selçuk, sessiz sedasız evleniverdi. Evlenmenin çok aleyhinde olan ve siyah saçlı tipik bir genç kız için bu fikrimi değiştiren Selçukun İtalyada yerleşeceği ve sanatkârın karikatürlerimi oradan yollayacağı rivayet ediliyor.

*

Kemal Aygün İstanbula Belediye Başkanı olur olmaz, salt ticari kararlar yüzümden zamlar yeniden başladı. İstanbullu vatandaşlarının hayat şartlarını kolaylaştırmaya çalışacağını vaad eden Aygün, artık bu tip beyanat veremiyecek... İzdihamın had raddeyi bulduğu, nakil vasıtası sıkıntısının insanı çıldırtacak kadar güçleştiği ve pahalılığın şaşılacak raddeye geldiği "şarkın incisi İstanbulda" hayat imkansızlaştı. Lüks otomobillerinden imar sahalarını tetkik eden bir kaç iyimser vatandaş hariç herkes ayağını yorganına, göre uzatacak bir şehre kaçmayı düşünüyor... Pahalılığın ve fakirliğin dehşeti karşısında en çok afallıyan da yabancılar oluyor ve soruyorlar: "Nasıl yaşıyabiliyorsunuz, niçin bir çare bulmuyorsunuz, biz bu kadar sıkıntı çeken bir memlekette yaşamaktan sıkılıyoruz". Mamafih bol dövizlerle, Avrupada tetkiklerde 'bulunan ekâbir vatandaşlarımız belki memlekete dönüşlerimde faydalı raporlar verirler de halkımız da hayat seviyesini bir Avrupalı ayarına çıkarmanın yollarını öğrenir.

Sanatçılar

Mahkemede konser

Maria Callas fırtına koparmıya devam ediyor. Ünlü soprano şimdi de, Milanolu bir tenkidçi aleyhine dâva açmıştır. Tenkidçi, Callas'ın şarkı söyleyişinden "miskin feryatlar ve münasebetsiz öfkeler" diye söz etmişti.

Şimdi Milanolu hâkimler, gelecek ay başlıyacak olan duruşmada, Callas'ın şarkı söyleyişinin sanat değerini tâyin etmek, tenkidçinin haklı olup olmadığını anlamak için, Maria Callas'tan, mahkeme huzurunda bir kaç opera aryası söylemesini istiyeceklerdir.

Yüzüncü yıllar

1958 yılı, Puccini gibi, daha birkaç sanatçının da yüzüncü doğum yılıdır. Bunların arasında şu aşağıdakiler de var:

Ruggiero Leoncavallo, "Pagliac'-ci" operasımn bestecisi, 8 Mart 1858'-de Napolide doğmuştur. "Pagliacci" ilk oynandığı zaman 84 yaşındaydı. 1919 yılında, Floransa yakınında Montecatini'de, 61 yaşındayken öldüğü zaman, "Pagliacci" ayarında başarı kazanan ikinci bir opera yapamamıştı. Leoncavallo ismini dünyaya tanıtan bu opera, bugün bütün dünyada opera kumpanyalarının gözdeleri arasındadır ve -tahinin edilebilir- 2058 yılında da gördüğü rağbetten bir şey kaybetmiyecektir.

Maria Callas
Zurnada peşrev!

Eugene Ysaye, bugün artık bir efsane haline gelmiş bu ünlü kemancı. 16 Mayıs 1858'de Belçikanın Liege şehrinde doğmuş, 12 Mayıs 1931'-de, 73 yaşındayken Brükselde ölmüştür, Ysaye ilk Amerika turnesini 1894 'yılında yapmış, yirmibeş yıl sonra da Cincinatti Senfoni Orkestrasının şefliğine tâyin olunmuş, 1918'den 1922'ye kadar bu vazifede kalmıştır. Onbeş yaşında Wieniawski'nin üç yıl sonra da Viextempsın öğrencisi olmuş, otuz yaşında Brüksel Konservatuvarı profesörlüğüne getirilmiş, bu vazifede bulunduğu sıralarda Ysaye konserlerini ihdas etmiş, bu konser serisinin hem manecerliğini, hem de şefliğini yapmıştır. Cesar Franck'ın sonatını dünyaya tanıtan Ysaye'dir. Geleneklere uymayan, şahsına ait, coşkun, enerji doru, rubato tempolarının sık sık kullanıldığı çalış tarzı, bestelediği keman parçalarına, konsertolara ve bugün konserlerde ara sıra çalınan sonatlara da aksetmiştir.

Jenö Hubay, genç neslin Joseph Szigeti, Eddy Brown, Yelli d'Aranyi, Emil Telmanyi gibi tanınmış kemancılar vasıtasiyle tanıdığı kemancı ye öğretmen, 14 Eylül 1858'de Budapeştede doğmuş, 1937'de, 79 yaşındayken -ve İkinci Dünya Savaşının dehşetini görmeden- Viyanada ölmüştür. Berimde Hochschule'de beş yıl süreyle ünlü kemancı Joseph Joachim'den ders almıştır. Ysaye gibi o da orkestra şefi ve besteciydi. Keman parçalarından başka operalar ve orkestra eserleri de yazmıştı.

Brükselde Türk Günleri

Geçen haftanın sonunda, 7 Ağustos Perşembe ve 9 Ağustos Cumartesi günleri, Brüksel Sergisinde 'Türk Millî Günleri" yapıldı. Mehter Takımının ve Millî Oyunlar Topluluğunun gösterileri yanında, modern Türk musikisi konserleri verildi. Batı anlamında bestecilik ve icracılık sanatlarının Türkiyedeki durumunu belirtmesi gereken örnekler, toplu bir halde, ilk defa olarak dış dünyaya sunuldu.

Bu son derece önemli olayda, ne yazık ki, hiçbir profesyonel Türk musiki tenkidçisi hazır bulunamadı. Brüksel Sergisi Türk Komiserliği, Milli Günler hazırlanırken, konserlerin düzenlenmesi ve bilhassa programların yapılması bahsinde musiki tenkidçilerinin de fikrini almıya lüzum görmediği gibi, onların Türk Milli Günlerinde hazır bulunup gerek yabancı musiki çevreleriyle temas sağlama, gerekse Türk halk efkârını aydınlatma vazifelerini yerine getirmelerine imkân verecek hiçbir ilgi ve kolaylık göstermedi. Yayınlanmağa başladığı günden beri sanat ve kültür meselelerimizi büyük önemle ele almış olan AKİS, bu vazifeyi yapmak üzere, musiki yazarını Brüksel'e gönderebilmek için ilgili makamlar nezdinde teşebbüste bulunmuş, fakat müracaatına henüz bir cevap alamamıştır.

Anadolu Ajansının, kesin bilgi edinmeğe imkân vermeyen üstünkörü kelimelerden meydana gelmiş, malûm edebiyatla yazılmış haberine dayanarak Türk Millî Günleri Konserlerinin nasıl geçtiğini kestirmeğe imkân yoktur. Şimdilik olayla ilgili tek güvenilir haber, New York Times tenkidçisi Howard Taubman'ın makalesinden Associated Press'in verdiği cümlelerdir. Adı geçen tenkidçinin, iki icracımızı, piyanist Ayşe Gül Sarıca ile soprano Ferhan Onatı övdüğü anlaşılmaktadır. Fakat New York Times tenkidçisi bestecilerimiz hakkında şöyle demektedir: "Şayet bu, Türk müziğini temsil ediyorsa, Türkiye müziğinin ileri bir safhada olduğu söylenemez."

İlk konserin programı için Brüksel Sergisi Türk Komitesince seçilen eserler Nevit Kodallının "Senfonietta"sı, Necil Kâzım Aksesin "Ballad"ı ve Ferit Tözünün "Capriocio"su olduğuna göre, New York Times tenkidçisinin hükmüne şaşmamak gerekir.

Çaresiz olarak ikinci elden ve çoğunlukla yabancı basından alacağımız bilgiler toplandığında AKİS, Brüksel Sergisindeki Türk Milli Günleri bahsini, musiki bakımından, yeniden ve daha geniş olarak ele alacaktır.

Filmcilik

Türk filmcileri ne diyor?

Yerli film âmilleri, Türk filmciliğinin kalkındırılması ve çağdaş bir seviyeye eriştirilmesi yolunda kendilerine engel olan faktörleri sıralarlarken evvelâ sinema mevzuunu ele alıyorlar ve "Türkiyede mevcut 600 sinema çok azdır, bu rakamın 3-4 misline erişmemiz lâzımdır" diyorlar. Bu mevzuda ileri sürdükleri rakamlar da onların bu kanaatini haklı çıkarmaktadır. Nüfusu 8 milyon Yunanistanın 800,25 milyonluk Mısırın 1600 sineması vardır. Dünyada nüfus başına düşen sinema miktarında 48 milyonluk İtalya 8000 sinema, ile birinci, 164 milyonluk Amerika 14000 sinema ile ikinci, 200 milyonluk Rusya 18 bin sinema ile üçüncü durumdadırlar.

"Duvaklı Göl"den bir sahne
Himaye, iyi güzel ama *neyi?*

Filmcilerimizin ileri sürdükleri ikinci büyük faktörü Türkiyeye ithal edilen ecnebi filmler teşkil etmektedir. Bugün memleketimize ithal olunan filmlerin ne kalitesi, ne de fiyatı kontrol edilmektedir. Kim isterse, hangi ithal firması hesabına isterse, hangi memleketten isterse, ne miktar isterse tutturabildiği fiyata film getirebilir. Bu filmlerin bedelleri otomatikman lisanse olur, müteakiben transfer edilir. İnsan hayâtını kurtaran ilâçlar ve cerrahî âletlerin temini için döviz sıkıntısı çekilen memleketimizde, mevzuları hiç de Türk kültürüne faydalı olmayan birçok ecnebi filmine milyonlarca lira tahsisine bir son verilmesi zamanı gelmiştir.

Dünyada sanat mükâfatı kazanmış filmlerin hemen yüzde 90'ı Türkiyeye giremez. İthalâtçı firmalar bu tip filmleri kâr etmeyiz zihniyeti ile yurdumuza sokmazlar. Getirilenler ise, başka ticari filmlerle beraber liste dahili olduğu için mecburi olarak alınırlar. Türk halkı filmcilikte meydana getirilen sanat şaheserlerini görmekten mahrumdur. Bu meselenin baş sorumlusu film ithalâtçıları olup, müsaade eden makamlar da ayni şekilde manen mesuldürler.

Türkiye film imalâtçıları bu mevzuda bir de liste vererek, dünya sinemalarındaki film ithalâtını gösteriyorlar. Bu listeye göre, Amerikan filmi ithal eden memleketler ve nisbetler şu şekildedir: 6500 sineması olan İngiltere 175, 6000 sineması olan Fransa 135, 6800 sineması olan Batı Almanya 180, 800 sineması bulunan Yugoslavya 17, 8000 sineması olan İtalya 200, 800 sineması olan Yunanistan 250, 300 sineması olan İsrail 170, 600 sineması olan Türkiye ise yılda 400 Amerikan filmi ithal etmektedir. Tine bu listeye göre, beher Amerikan filmi için İngiltere âzami 700 dolar, Fransa âzami 50 bin frank, Batı Almanya âzami 40.000 D. M., Yugoslavya 2.000 dolar, İtalya 40.000 dolar, Yunanistan' 3.000 dolar, İsrail 2.000 dolar ödemektedirler. Bu listede Türkiye âzami fiyatı bir (?) işareti ile gösterilmiştir.

Türk filmcileri der ki

Ayrıca bu memleketlerden İngiltere, Fransa ve İtalya film bedeli olan doların % 25 ini transfer, kalan % 75'i bloke eder ve memleket İçinde sarfım şart koşar. İste son senelerde İtalyada, Frans'ada ve Almanyada milyonlar sarfıyla çevrilen Amerikan filmlerinin esas finansmanlarını bu paralar karşılar. Türkiyenin son sekiz senelik film ithalâtının istatistiklerini tetkik edecek olursak hayret verici rakamlarla karşılaşma. 1950 yılında 382 adet filme 1.531.469 T. L., 1957 yılında ise 403 adet filme 3.393.589 T. L. Ödenmiştir. Bu muazzam fiyat artışı üzerinde ehemmiyetle durmak lâzımdır. Ne dünyadaki fiyatlar artmış, ne getirilen 'film adedinde değişiklik ölmüş, ne Türkiyede yeni bir *gümrük* tarifesi yürürlüğe girmiş, ne de Türk parası devalüe edilmiştir. Kaldı ki, bu sekiz yıl içinde Türk filmlerinin adetleri artmış ve Anadolu sinemalarının programlarını tatmin etmeye başlamıştır,

Filmcilerimiz enteresan bir noktaya daha temas etmektedirler. Türkiyede mevcut Belediyeler nizamatı içinde, her sinemanın mevzulu filmden evvel bir aktüalite filmi ile bir öğretici film göstermesi mecburiyeti hiçbir şekilde tatbik edilmemektedir. Halbuki öğretici filme Türkiyede olan ihtiyaç, herhangi bir Avrupa memleketinden çok fazladır.

Türk film sanayiinin kurtulun ve yükselişi zamanının geldiğine kani olan yerli film âmilleri ile **bir** "Türk Film ve Sinema Kanunu" na şiddetle ve acilen ihtiyaç olduğundan bahseden yerli film prodüktörleri şu dilekleri ileri sürmektedirler:

1 — Basın Yayın ve Turizm Vekâletine bağlı hükmî şahsiyeti ve malî muhtariyeti haiz, merkezi İstanbulda olmak üzere bir sinema ve filmcilik umum müdürlüğü kurulması.

2 — Bir sinema ve film kanunu çıkarılarak, bu sahaya sermaye koymuş kimselerin ve bu sahada yetişmiş kıymetli sanatkâr, teknisyen ve işçilerin istikballerinin garanti altına alınması.

3 — Türkiyede film imalâtım rasyonel usullere göre tanzim ve tesbit etmek.

4 — Faşist İtalyan ceza kanunundaki filmlerin ve senaryoların kontrolüne ait hükümlerin tercümesi ile meydana gelen Türk film sansürünün tamamen değiştirilmesi. Ayrıca bütün bakanlıkların birer mümessili ile üniversite, Güzel Sanatlar Akademisi profesörlerinin ve filmcilerin murahhas olarak iştirak edecekleri yeni bir film kontrol komisyonu kurulup bu komisyon merkezinin İstanbulda olmasını temin etmek.

5 — Sinema tröstlerine ve kartellerine, kanuni mevzuat dairesinde müsaade etmemek. Türkiyede mevcut sinemalarda asgari bir müddet Türk filmi oynamasını temin edici hükümler vazetmek.

6 — Şimdi olduğu gibi ham fimi, stüdyo aksamı ve makineleri için döviz tahsisleri yapmak.

7 — Hariçten Türkiyeye gelecek filmlerin gerek fiyatlarım, gerek evsafını kontrol ve tesbit etmek, bütün bu maddeler içinde hülâsa ettiğimiz hususlarda bir kanun hazırlamak.

Türkiye Film İmalâtçıları Cemiyetinin hazırladığı "Türk Filmciliğini kalkındıracak ve çağdaş seviyeye eriştirecek Türk film ve sinema ka-

nununun gerekçesine ait temennilerimiz" adlı broşürdeki ileri sürülen görüşler ve müdafaalar bunlardan ibarettir.

Hakları var ama alacakları yok

Yerli film âmillerimizin bu dâvada ve ileri sürdükleri noktai nazarlarda hiç şüphesiz ki haklı oldukları pek çok noktalar mevcuttur. Fakat buna mukabil tenakuza düşülen hususlar da yok değildir.

Yıllık ithalât mevzuunda verilen memleketler listesinde bulunan İngiltere. Fransa, Batı Almanya ve İtalya bugün Amerikan filmleri ayarında, hattâ bir kısmı Hollywood mamullerinden çok daha iyi kalitede filmler meydana getiren piyasaların ise, Hollywood mamullerinden daha kârlı buldukları Avrupa filmlerinin tesiri altındadırlar. Listede bu memleketlerin yalnız Amerikadan ithal ettikleri filmler gösterilmişken, Türkiye hanesine bütün ithal malı filmler dahil edilmiş bulunmaktadır. Ayni broşürün, bilançoları havi arka sayfalarında, 1957 yılı içinde 3,393.589 T. L. karşılığı ithal olunan. 403 yabancı film arasında şu damgaları taşıyanların bulunduğu ifade olunmaktadır: Batı Almanya. Avusturya, Fransa, İngiltere, İspanya, İtalya, Hindistan, Mısır, Amerika.

Amerika her ne kadar en dolgun kısmı teşkil etmekte ise de, bu liste hakikî durumu ifadeden maalesef uzak bulunmaktadır.

Dünya sanat mükâfatı kazanmış filmlerin yüzde 90'ının Türkiyeye girmediği hususunda da biraz haksızlık edildiği zehabı uyanmaktadır. Sinema dünyasının eh büyük mükâfatı olan Oscar galibi, filmlerin mühim Ur kısmının son yıllarda beyaz perdelerimizden geçtiği bir hakikattir.

Öğretici filmler mevzuunda filmcilerimiz, bu mühim dâvayı tamamen yabancı ellere terketmiş görülmektedirler ki, bunu doğru bulmak da imkân dahilinde değildir. Cidden pek mühim bir mevzu teşkil eden "öğretici filmler" mevzuunda, Türk filmcilerinden gayret ve eserler beklemek sinema ile ilgili her aydının en büyük temennisidir.

Yalnız şu hususu bilhassa belirtmek icabeder: Türk filmciliği arzulanan seviyeye ulaşıp seyirciyi tatmin edici iyi kalitede eserler vermeye başladıktan sonra bugün yerli film yapıcılarımızın arzuladıkları husus kendiliğinden ortaya çıkacaktır. Sinemalar kendilerine de menfaat sağlayan yerli filmleri şüphesiz ki ecnebi kurdelâlara tercih edeceklerdir. Böylelikle yurt dışından ithalât yalnız çok yüksek kalitedeki- ve sanat mükâfatı kazanmış namlı, filmlere İnhisar edecektir. Böylelikle arzulanan ikinci bir mühim unsur da kendiliğinden halledilmiş olacaktır.

Temenni edilen şey Türk filmciliğinin biran evvel lâyık olduğu çağdaş seviyeye ulaşmasıdır. Bunun için de topyekûn gayret gerekmektedir.

T İ Y A T R O

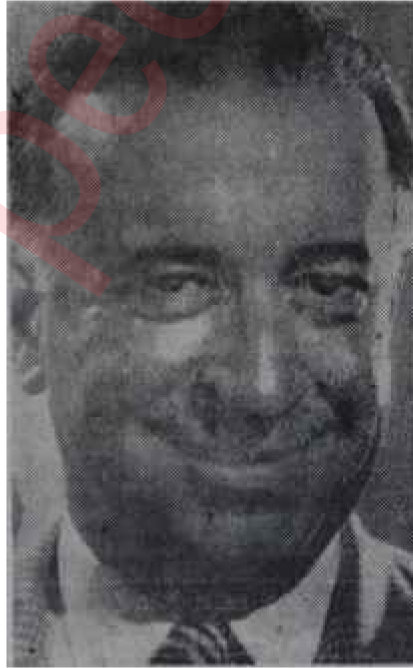
İstanbul

Başı bozuk oyuncular

Sahnenin yanındaki kapı hafifçe aralandı, Kemal Tözem kötü is yaptığım biten bir insan çekingenliği' ile bahçeye süzülüverdi. Onu gören seyirciler dikkatle dinledikleri sahneden başlarım çevirdiler. Önce, pek sık görmeğe alışmadıkları bir mizansenle karşılaştıklarını sandılarsa da, emektar aktör Tözemin çıkış kapışma yöneldiğini görünce, yanıldıklarını anlayıp dikkatlerini yeniden sahnedeki kişilerin üstünde toplamağa çalıştılar. Fakat olan olmuş, ip bir kere kopmuştu.

Hâdise, geçen haftanın ortasında İstanbulun artık meşhur olan Gülhane Parkındaki açık hava temsilleri sırasında cereyan ediyordu. O akşam temsil edilen eser Refik Erduranın üç perdelik "Deli" adlı komedisi idi. Temsilde rol alanlar ise İstanbul Şehir Tiyatrosu Komedi Bölümü artistleri idi.

Yarım saat geç kalkacak bir vapuru beklemeye tahammül edemeyen bir emekli oyuncu,' arkadaşlarının üç saattir sahneye bağladığı seyirciyi bir anda uyandırmış, bütün emekleri boşa çıkarmıştı. Hoş, bahçedeki 1000 kişiyi askın seyirciyi bağlamak için yorulup terleyen hemen hemen yalnız Vasfi Rıza Zobu idi ya.. Öteki oyuncular, sanki oyun oynamıyorlarmış, sanki açık hava temsilleri-

Vasfi Rıza Zobu
Bir başka zihniyet

ne ödenen para, para değilmiş gibi bir ağırlık, bir hareketsizlik içindeydiler. Sahnede gidip gelişler, "Şimdi buraya geçmem lâzım" diyen ve bunu sahne dışına duyuran bir hisle yapılıyordu.

Oyun, Vasfi Rıza Zobu sahneye gelince, ya da konuşunca biraz oyun hüviyetini kazanıyor, gerisi seyirci' yi esneten bir boşluk içinde uzayıp gidiyordu.

İstanbul Tiyatrolarının oyuncularında -pek yeni olan Haldun Dormenin Küçük Sahne topluluğu da dahil- son zamanlarda bir başı bozukluk,' bir seyirciyi küçük görme hastalığı ' başladı. Oysa, 5 . 10 senedir İstanbul Tiyatro seyircisinde önemli bir gelişme var. Artık seyirci rahat rahat iyi ile kötüyü ayırdediyor ve bunu gösterdiği ilgi ile belirtiyor. Seyirci bunu belirtiyor ama, anlıyan nerde ?

Eğer bu anlaşılsa hayatında Uç defa tiyatroya gitmiş, tanıdığı, piyes ismi beşi geçmeyen delikanlılar en Önemli rollerde harcanmaz; senelerini tiyatroya vermiş saçlarım bu yolda ağartmış yaşlı başlı oyuncular işlerini ciddiye almaktan vaz geçmez, iki üç piyes sahneye koyduktan sonra, "Ben Türk Tiyatrosunun ikinci Muhsini olacağım" demek gibi garip iddiada bulunanlar çıkmazdı. Ama bütün bunlar gerçek Türk Tiyatrosunun temsillerinin daha derine inmesini gerektiriyor. Tiyatroyu sevenler onu bu ayrık otlarından, bu parazitlerden kurtarmak için daha gayretli çalışmanın lüzumunu anlıyor ve yollarını buna göre ayarlıyorlar.

Seyircilerden biri, emekli aktörün lûtfuyla bunları 'düşünürken bir alkış sesiyle kendine geldi. Perde kapanmış, oyun bitmişti! Oyuncular alkışlanıyordu. Bahçeyi dolduran halk ayağa kalkmış bütün efendiliği ile alkışlıyordu. Çünkü tiyatronun bütün olduğunu biliyordu. Bu bütünde yazarın, sahneye koyanın aktörün, dekoratörün, ışıkçının emeği vardı. Üç beş oyuncunun baştan savmacılığı bu emeklerin , mükafatına engel olmamalıydı. Ufak tefek kusurlarına rağmen Deli, son senelerin en iyi telif oyunlarından biridir. Zobunun bu oyunu sahneye koyuşunda bir çekicilik yoktur. Buna karşılık bizzat canlandırdığı Veli Tumalap tipi kolay kolay unutulmayacak bir başarı ile çizilmiş. O sönük oyuncular çokluğu İçinde bir ışık, bir hayat gibi, rejisör olarak önleyemediği başı bozukluğu, aktör olarak telâfi edebilmek için canla başla çalışıyor. Ama bir ekip işi olan tiyatro tek kişi ile yürümüyor ki...

Programlar

Bir Film çevriliyor

Ankara Radyosu her onbeş günde bir Cuma Akşamları saat 21.15'te yeni bir program sunmağa başladı: "Bir Film Çevriliyor" Amerikan Haberler Merkezi Radyo Kısmından Mahmut Öngerenin yazdığı ve mikrofonda Oğuz Bülent Naymanın okuduğu bu program, bugüne kadar radyolarımızın sinema konusunda yaptığı ilk yayın olması bakımından dikkat çekicidir. Her memlekette olduğu gibi, bizde de halkın en çok ilgi gösterdiği konulardan biri olan sinemaya radyolarımız -Batı radyolarının hemen hepsinin aksine, kayıtsız kalmıştır. Böylece Ankara Radyosu yıllar süren bir gecikmeden sonra, nihayet ihtiyacı derinden duyulan bir programa kavuşmuştur. İstanbul Radyosunun da aynı örneği takip etmesi ve Ankaranınkinden çok daha İyi olması arzu edilen bir sinema porgramına başlaması temenni olunur.

"Bir Film Çevriliyor", seviyesiz bir program olmamakla beraber, kusursuz da değildir. Bu programı hazırlıyanlar, seçtikleri konunun, dinleyiciyi daha çok ilgilendirmesi gereken bir bahsini -yani, program yapıldığı sıralarda memleketimizde gösterilen filmleri, ele almak yerine, Amerikan sinemacılığının tarihinden söz etmeyi tercih etmektedirler. Üstelik filmciliğin bir sanat olarak gelişmesini belirtmek yerine, magazin çerçevesi . içinde dinleyiciye hikâyesini anlatmayı tercih etmektedirler. Çoğunluğun, sinemanın bir sanat olarak haiz bulunduğu değer Ve özelliklerden habersiz olması dolayısiyle, radyo gibi tesirli bir yayın vasıtasının bu alanda büyük bir kültür hizmeti göreceği şüphesizdir. Ölü mevsimde bulunmamız, "Bir Film Çevriliyor" programının genel konularla sathî olarak meşgul olmasını hoş gösterebilirse de, yeni mevsimle birlikte yem filmler de sinemalarımızda gösterilmeye başladığında, radyonun bu sahada halka kılavuz rolü oynaması beklenmelidir.

"Bir Film Çevriliyor"u hazırlıyanlar, yarım saati yalnız konuşmayla sürdürmek gibi son derece güç bir işin altından kalkamadıklarından olacak, araya film müziklerinden -çok kere yama gibi kalan- parçalar da sıkıştırmaktadırlar. Bu ara anons falsoları gene eksik olmamaktadır. Geçen Cuma yapılan yayında bir münasebeti düşürülüp Saint-Saens'ın "Kuğu" adlı parçası çalınmış, fakat bu parça "Hayvanlar Karnavalı" diye anons edilmiştir. Programı hazırlıyanlar bilmelidirler ki • "Kuğu", "Hayvanlar Karnavalı" adlı eserin tamamı değil, küçücük bir bölümüdür. Bundan başka programın ses alınışı çok bozuktur, Hele yayının başında ve sonunda konuşan spikerin "seni döverim" edalı takdiminin yerine daha sevimli, daha canlı bir sesin konulması doğru olur.

Şüphesiz "Bir Film Çevriliyor" programı, fikir olarak çok yerindedir; fakat tatbikatta bu fikir, ihtiyaçlara daha iyi cevap verecek şekilde geliştirilmelidir.

Radyolarda caz (II)

Caz Sanatı" programının kaldırılmasıyla caz musikisi yayınlarını tesadüflere bırakan Ankara Radyosunun karşısında İstanbul Radyosu, onbeş günde bir sunduğu -bir değil, iki tane caz programıyla, müfredatın diğer birçok kolunda olduğu gibi, caz yayınlarında da üstünlüğü elde tutmaktadır.

Tahir Sur
İyi program, kötü takdim

Bu yayınlardan biri, Erdem Burinin "Caz Dünyası"dır. Şimdi, onbeş günde bir Cuma akşamları 22.30'da yayınlanan bu programım Buri, İstan bul Radyosu açıldığından beri devam ettirmektedir. Diğeri, Vaşington'da Amerikanın Sesi Radyosunun Stüdyolarında, İstanbul Radyosu için hazırlanan "Amerikadan Caz" programıdır ve o da onbeş günde bir, Cumartesi günleri saat 16'da yayınlanmaktadır. "Amerikadan Caz" ı hazırlayan Tahir Sur, çok kere plâkların yalnız isimlerini vermekle yetinmekte, buna karşı Buri, az sözle çok bilgi verme amacım gözeten yayınında, caz musikisini yakından tanımak, öğrenmek istiyenler için zengin bir bilgi kaynağı olabilmektedir. Tahir Surun çoğunlukla aksıyan Türkçesine karşılık, Burinin seçkin, araştırılmış bir dille konuşması, "Caz Dünyası" saatinin üstünlüklerinden biridir.

"Amerikadan Caz" programının ilgi çeken tarafı, Amerikada son çıkan caz plâklarının dinlenme imkânını Türk dinleyicilerine sağlamasıdır. Bundan başka bu programın ses kaydı kalitesi de, İstanbul Radyosunun sınırlı teknik imkânlarıyla hazırlanan "Caz Dünyası"na kıyasla, çok üstündür.

S P O R

Atletizm

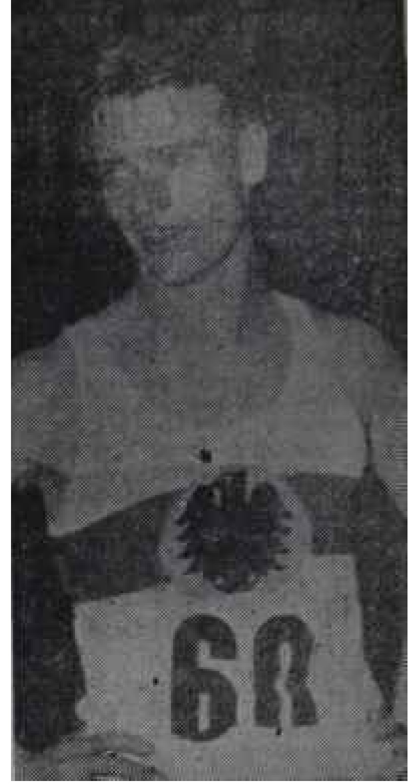
Avrupa şampiyonası

VI, Avrupa Atletizm Şampiyonası, 19 Ağustos Salı günü Stockholm'de meşhur Olmympic stadında törenle başlıyacaktır. İsveç Kralı tarafından açılacağı haber verilen şampiyonaya 25 Avrupa milleti, irili ufakta kafilelerle katılmaktadır. Bunlardan çoğunda müsabık adedi idareci adedine ağır basarken, bizde atlet başına bir idareci düşmektedir ki, bu bize mahsus bir rekordur ve egale edilmesi hayli güç olacaktır. Zira, ötedenberi sportif alanlarda rekor elde etmek yerine, bu nevi rekorlar bize daha cazip gelir ve daima bunu tercih ederiz. Hani bunda haksız da, değilizdir. Sportif alanda henüz rekor yapıp dünya milletlerini geride bırakacak kıvama gelmediğimize göre, hiç değilse bir başka alanda kıracağımız rekorlarla dünya milletlerini geride bırakmak istiyoruz. Sonra dünya milletleri bizimle bu alanda boy ölçüşemeyeceklerine ve yarışamayacaklarına göre, daima rakipsiz durumdayız demektir!

Bizim beş atletlik kafilemizde Gül Çıray, Aydın Onur, Muharrem Dalkılıç, Fahir Özgüden ve Çetin Şahiner bulunmaktadır. Bunlara refakat eden idareciler ise Naili Moran, Nazmi Tüfekçi, Şevki Koru ve Genel Müdürlük Muhasebe Müdürü Savni Selçukdur. Kafilenin mutemedi olarak gösterilen Genel Müdürlük Muhasebe Müdürü Savni Selçuk, atletlerden daha kolaylıkla barajı aşmıştır. Zira, kafilenin mutemetliği vazifesi aslında kafile başkanı Naili Morana verilmiştir. Muhasebe Müdürü ise güzel bir turistik gezi yapacak demektir. Savni Selçukun kafile ile gitmesinin spor çevrelerinde iyi karşılanmamış olmasını bizzat genel müdür de teyit etmektedir. Bir günlük gazetede Savni Selçukun barajı aşdıdığına dair çıkan fıkra üzerine, "ben gitmesine taraftar değildim, Maliye Bakanı arzu etmiş", diyerek genel müdürlüğünde dahi insiyatifin kendi elinde olmadığım ikrar eden Beden Terbiyesi Genel Müdürü, bugün hâlâ koltuğunda rahatlıkla oturmaktadır.

Şampiyonaya katılan 25 millet Avusturya, Belçika Bulgaristan, Çekoslavakya, Danimarka, İrlanda, Finlandiya, Fransa, İngiltere, Yunanistan, Macaristan, İzlanda, İtalya, Hollanda, Norveç, Polonya, Portekiz, İspanya, İsveç, İsviçre, Romanya, Türkiye, Rusya ve Yugoslavyadır.

Şampiyonada Rusya favori sayılmaktadır. Buna Polonya, Çekoslovakya, Macaristan ve bazı branşlarda iyi durumda olan Bulgaristan ile Romanyayı da ilâve edecek olursak, Demirperde grubu, Batı grubuna nazaran daha ağır basmaktadır. Batı grubunda Almanya, İngiltere, Fransa, İsveç, Finlandiya ve İtalya bazı branşlarda elde edecekleri derecelerle, belki de Demirperde grubunu geride bırakacaklardır. Fakat gayriresmi puan tasnifinde birincilik mevkii herhalde Rusya ve taraftarlarının olacaktır. Buna rağmen, yapılacak mücadele sonunda birhayli Avrupa rekorunun, hatta birkaç dünya rekorunun yenilenmesi, el değiştirmesi beklenebilir. Bu arada bizim atletlerimiz ne yapabilir? Her ne kadar gönül onların da şampiyonluklarla dönmesini arzular ama, devler arasında böyle bir netice ummak biraz fazla hayal perestlik olur. Atletlerimizin bu şampiyonadan kazanacakları tek şey, olsa olsa "tecrübe" olacaktır.

400'cü Haas
Almanların göz bebeği

Dev 1500'cüler: İharos, Vuorisalo, Huttuner, Roszavölgy
Fark, göğüs farkı olacak

Basketbol

Kendi paye'mize...

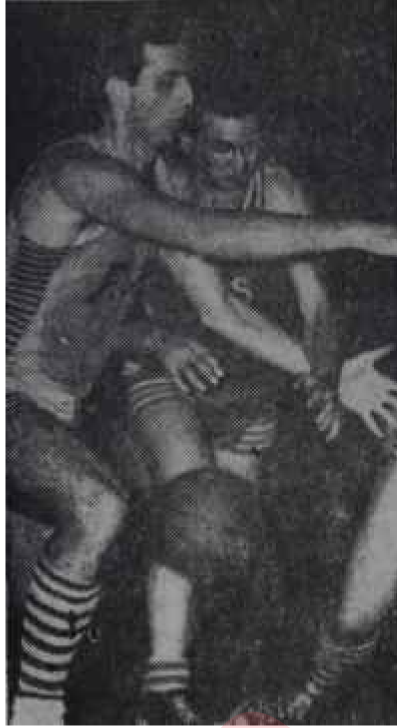
Genç adam telefon ankesörünü yerine astıktan sonra, yanındaki gazetecilere döndü ve telâşsız bir sesle: "Gördüğünüz, gün Fenerbahçeye dönmeyi kati olarak reddettim. Bandan böyle Modasporda oynıyacağını ve beni profesyonel ilân edeceklerini tahmin ediyorum. Çünkü benim durumumda otuz basketbolcu var" dedi. Konuşan çok uzun boylu, iri yapılı ve gazetelerin arka sayfalarında sık sık resmi görülen bir adamdı. İki aydan beri adı spor piyasasını meşgul etmiş, Fenerbahçeden Modaspora transferi, teşkilâtı iyiden iyiye müşkül duruma sokmuştu. Gazeteciler de şaşkındı. Bu adam, bir hafta içinde iki kere "tekrar" Fenerbahçeye dönmüş, sonra aynı hafta içinde üç kere "yeniden" Modasporda kalacağını bildirmişti. Acaba bu sonuncusu, "en son" muydu? Uzun boylu adam samimi bir tarzda teminat veriyordu: "Tontonlar... Artık yazabilirsiniz. Milli Basketbol ekibi-

nin *12* numaralı pivotu Altan Dinçer, Modasporlu olmuştur..." .

Altan Dinçer ismi, Türk Basketbol tarihine iki şekilde yazılacaktır: İlkinde, "Türk Millî takımının dev bir pivotu vardı ve şöhretli Yugoslavya bu adamdan korkardı.." denecek; ikincisinde, "Bu adam Türk basketbolünün ölümüne sebep olan hâdiselerin başlangıç noktasıdır..." ibaresi bulunacaktır. Vücudu ve kabiliyeti ile millî takıma yıllarca hizmet eden Altan Dinçerin böyle büyük bir suçla itham edilmesi hangi sebeplerdendir ? İşin aslı aranırsa, Altan Dinçerin ve "benimle aynı durumda otuz basketbolcu var" dediği arkadaşlarının hadiselerle sadece uzaktan ilgileri vardır. "Türk Basketbolünü öldürmek" suçu. Basketbol Federasyonlarına aittir. Cinayete, bir kaç kulüp de yardım etmiştir ve basketbolcular tamamen suçsuzdur. Hâdiselerin başlangıcı pek yeni değildir.

Terimlerine ve çalışma tarzlarına kadar her şeyini Amerikadan ithal eden ve bu memleket zihniyetinin tamamen tersinde kalan Türk basketbolü, memleketimizde popüler bir oyun haline geldikten sonra ciddi bir tehlike ile karşı karşıya kalmıştır: Profesyonellik! Bu durum, Amerikanın da maruz kaldığı, fakat çok zecri tedbirler ve yerinde bir sınıflama ile ilelebet üzerinden attığı bir haldir. Şöhrete ve alkışa kavuştuktan sonra, renk ve kulüp mefhumunu, amatörlük kisvesi altına gizliyerek kulübünden para talep eden basketbolcuları Amerikalılar derhal profesyonel ilân etmişler, böylece bu memlekette birbirinden çok ayrı amatör ve profesyonel basketbol vücut bulmuştur. Ancak, sporun hemen her kolunda modern bir teşkilât ve ileri zihniyetle hareket edebilen Amerikalılar, bu sert kararla hiç kaybetmemişler, aksine basketbollarının hakiki hüviyetini muhafaza ederken spor âlemine amatör zihniyetin en kuvvetli örneğini de verebilmişlerdir.

Daha tahsil çağından okullarda, bir ders haline getirilen Amerikan Basketbolü, Kolej'lerde enternasyonal ve Olimpiyad değerine ulaşırken, Kolej basketbolcuları arasında, "pro. Basket" in sihirli hüviyetine bürünecek kadar "işinin ehli" görülenler yüksek ücretlerle şekil değiştirir. Bu resmi, bilinen bir formalitedir. Fakat Amerikada bile gizli profesyonelliğe karşı düşmanca bir cereyan vardır. Kolejinde, basketbol oynadığı için diğer talebelerden daha imtiyazlı durumlar kazananların şiddetli bir lisanla telin edildiklerine, ufak hediyeler kabul ederek amatör ruhun nezahatini rencide eden sporcuların derhal, profesyonel ilân edildiklerine sık sık rastlanır. Fakat, amatör ve profesyonel basketbolü kesin sınırlarla ayıran Amerika ile, henüz milletler arası bir basketbolü bulunmayan Türkiye arasında büyük farklar mevcuttur.

Altan Dinçer,
Basket değil, köşe kapmaca

İçine Fenerbahçe - Galatasaray rekabeti girmeden önce ufak paralar, küçük hediyelerle amatörlük çerçevesini pek bozmayan fakat zorlayan basketbolümüz, bu mahut rekabetten sonra sanki kendini kaybetmiş, kulüpler kalabalık bir kitlenin istenen parayı ödemeğe hazır olarak beklediği basketbol maçlarını bir muharebe havasına sokmaktan çekinmemişlerdir. Oyuncularla hayli kabarık meblâğlar çerçevesinde yapılan gizli mukaveleler, 300-500 T.L. arasında ödenen ve kulüplerin muhasebesine "Basketbol şubesinin zaruri masrafları" olarak geçen aylık ücretler, hemen her zaman 7 -10.000 T.L. arasında oynayan ve son hâdisede 30.000 T.L. bulan transfer ücretleri. iki kulüp arasındaki saçma bir iddia ve onlardan geri kalmamak için aynı yolu tutan diğerlerinin aynı tarz hareketleri, basketbolümüzü Maron profesyonelliğin en çirkin yoluna sürüklemiş, nihayet Fenerbahçeye girmesi ve çıkması konu olan bazı oyuncular yüzünden gürültülü hâdiseler halinde patlak vermiştir..

Bugün durum esef vericidir. Kulübünden para almayan veya kulübü ile gizli bir mukavelesi olmayan basketbolcü pek azdır. Elbette ki Altan Dinçer ve son hâdiselere adı karışanlar diledikleri gibi hareket etmekte serbesttirler. Çünkü, teşkilât ve kulüpler bu gibi oyuncuları profesyonel ilân ettikleri an, büyük bir suç işlediklerini de itiraf etmiş olacaklardır. Ancak hâdiselerin asıl suçluları basketbolcular değildir. Türkiyede basketbol âlemi gayet küçük ve birbirini çok yakından tanıyan bütün gizli işlerin ortalıkta görüldüğü bir cemiyettir. Basketbol Federasyonları da daima bu kalabalığın içinden seçilir, gene herkes birbirini tanır, gizli iş yoktur! Bütün Federasyonların, ceza heyetlerinin, hakem komitelerinin değişmez üyeleri vardır ve bu adamlar bir kulübün basketbol şubesi ile resmi, gayri resmi ilgilidirler. Kulüplerde olup bitenler teşkilât tarafından, teşkilâtın tutumu veya hareketi kulüpler tarafından aynı masada konuşulur ve basketbolcuların kulüplerden para aldığını bilmeyen bir Federasyon mensubu düşünmek acı bir sadelik olur. Bugün olanlar' hayli komiktir.

Federasyon, kulüplere müracaat etmiş, "Adı geçen oyuncular profesyonel midir?" sorusunu ortaya atmıştır. Kulüplerin cevaplan daha da komiktir. "Bizden çıkmağa karar verenler profesyoneldir ve hesapları ilişiktedir. Kadromuzda başkaca profesyonel . yoktur." Bu kuyruklu bir yalandır! Bu transfer ayında değil birinci kümede, dördüncü kümede 100 lira maaşla genç basketbolcu arayan idarecilere rastlanmış, birinci kümede ise transfer ücreti 5000, maaşlar 350 liradan aşağı düşmemiştir.

Teşkilâtın bundan Önceki gevşek hareket tarzı, Türk Basketbolünün başına büyük ve içinden çıkılması pek güç bir belâyı sarmış bulunmaktadır. Kim profesyoneldir? Elbetteki basketbol ile ilgili herkes! Bunu bilmeyen yoktur. Federasyon ne yapacaktır? Elbette ki hiç birşey... Profesyonel ilân edilecek bir basketbolcünün peşine birçokları eklenecek ye Türk basketbolü, bugünkü değersiz ve amatörlüğün tamamen dışındaki Türk basketbolü, kendini ve başındakileri yutup gidecektir.

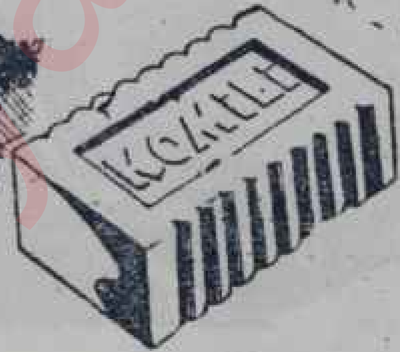

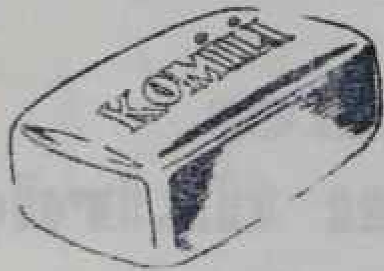

**Herkes
Aynı fikirde:**

VATAN

okumak bir ihtiyaçtır

Cilt güzelliğinizi
temin edecek
yegâne sabun

KOMİLİ

NECMİ KOMİLİ - İSTANBUL TEL: 27 51 18